

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Enelin Terav

**JURIIDILISE ISIKU ISIKUÕIGUSTE JA MITTEVARALISE KAHJU HÜVITAMISE
NÕUDE TUNNUSTAMINE**

Magistritöö

Juhendajad
Dr. iur. Irene Kull
Dr. iur. Janno Lahe

Tartu
2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. JURIIDILINE ISIK JA ISIKUÕIGUSED.....	7
1.1. Isikuõiguste olemus	7
1.2. Isikuõiguste kuuluvus.....	11
1.3. Juriidilise isiku õigus heale nimele.....	20
1.4. Isikuõiguste tunnustamine kui mittevaralise kahju hüvitamise eeldus.....	25
2. MITTEVARALISE KAHJU HÜVITATAVUS JURIIDILISELE ISIKULE.....	29
2.1. Mittevaralise kahju mõiste.....	29
2.2. Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamine Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Kohtu praktikas	33
2.3. Juriidilise isiku mittevaralise kahju tunnustamisest Euroopa riikide näitel	40
2.4. Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõue Eesti õiguses.....	44
KOKKUVÕTE	55
RECOGNITION OF A LEGAL PERSON'S PERSONALITY RIGHTS AND CLAIM FOR COMPENSATION FOR NON-PECUNIARY DAMAGE.....	58
LÜHENDID.....	63
KASUTATUD KIRJANDUS.....	64
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	68
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA.....	69
Riigikohtu kohtupraktika.....	69
Ringkonnakohtute praktika.....	70
Euroopa Kohtu praktika.....	71
Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika	72
MUUD ALLIKAD	73

SISSEJUHATUS

Nii isikuõiguste rikkumist kui ka mittevaralise kahju hüvitamise nõuet seostatakse eelkõige füüsilise ja hingelise valu ja kannatustega. Seetõttu on nii isikuõigusi kui ka mittevaralise kahju hüvitamise nõuet Eesti kohtupraktikas peetud millekski, mis kuulub ainult füüsilisele isikule. Nii on sisuliselt staatilisena püsinud Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 27. märtsi 1997. aasta otsuses tsiviilasjas nr 3-2-1-35-97 väljendatud seisukoht, et juriidilisele isikule isikuõigused ega mittevaralise kahju hüvitamise nõue ei laiene.¹ Riigikohus kinnitas 2023. aasta otsuses tsiviilasjas nr 2-20-5869, et 1997. aastal väljendatud seisukoht on jätkuvalt asjakohane.² Sealjuures ei võtnud Riigikohus arvesse, et muutunud on nii seadused kui ka rahvusvaheline kohtupraktika.

Olenemata Eesti kohtupraktikas väljendatud selgest seisukohast, et juriidilisele isikule isikuõigused ja mittevaralise kahju hüvitamise nõue ei laiene, ei tulene seadusest otsesõnu piiranguid, mis välistaksid juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamise. Võlaõigusseaduse³ (edaspidi VÕS) § 128 lg 5 alusel on mittevaraliseks kahjuks eelkõige füüsiline ja hingeline valu ja kannatused. Tõlgendades sätet grammatiliselt, on mittevaraline kahju hüvitatav eelkõige sättes loetletud juhtudel ehk tegemist ei ole ammendava loeteluga juhtumitest, mil on mittevaraline kahju hüvitatav.⁴ Ka mitmed Eesti õigusteadlased on läbi aastate esitanud küsimuse, kas nii isikuõigused kui ka mittevaralise kahju hüvitamise nõue võiksid siiski teatud juhtudel laieneda ka juriidilisele isikule.⁵ Ka Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi EIK) ja Euroopa Kohtu praktikas tunnustatakse teatud isikuõigustega samastavate õiguste laienemist juriidilisele isikule ning juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.⁶ Lisaks EIK-i praktikale ja Euroopa Kohtu praktikale on järk-järgult kasvanud nende Euroopa riikide arv, kus tunnustatakse juriidilise isiku isikuõigusi ja/või mittevaralise kahju hüvitamise nõude esitamise õigust.⁷

---

¹ RKTko 3-2-1-35-97.

² RKTko 2-20-5869 p 14.

³ Võlaõigusseadus. – RT I, 04.07.2024, 18.

⁴ RKHKo 3-19-1207 p 24.1.

⁵ Vt nt Vutt, M. Mittevaralise kahju hüvitamine Eesti kohtutes: mida näitas kohtupraktika analüüs aastal 2007? – *Juridica* 2008/5, lk-d 290–291; Kanger, L. Kahju hüvitamise nõue riigivastutuse seaduse alusel. Kohtupraktika analüüs. Tartu: Riigikohus 2008. – Kättesaadav lingilt: https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyyssid/2008/analyyss_riigivastutusl_kanger.pdf (16.03.2025), lk-d 20–21; Sein, K. VÕS § 134/3. Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2016.

⁶ Vt nt EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*; EKo C-45/15 P, *Safa Nicu Sepahan Co vs. Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:C:2017:402.

⁷ Koch, B. A. The Dynamics of Tort Law in Europe – Two Decades of Accumulates Experience. – *European Tort Law Yearbook* 2021/11(1), lk 724 ja allmärkus 79.

Eeltoodule tuginedes tõusetub küsimus, kas Eesti kohtupraktikas püsinud seisukoht, et juriidilisele isikule ei laiene isikuõigused ega mittevaralise kahju hüvitamise nõue, on põhjendatud, ning kas olukorras, kus nii Euroopa Kohtu, EIK-i kui ka mitmete Euroopa riikide praktikas on peetud vajalikuks juriidilise isiku isikuõiguste ja/või mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamist, tagab Eestis kehtiv kohtupraktika juriidilisele isikule piisava õiguskaitse.

Peamiseks vaidlusaluseks küsimuseks on juriidilise isiku õigus hea nime kaitsele. Eesti kohtupraktikas on leitud, et piisav kaitse on tagatud varalise kahju hüvitamisega, seda muuhulgas näiteks põhjusel, et varalise kahjuna hüvitatakse ka osa EIK-i praktikas mittevaralise kahju alla liigituvast kahjust.⁸ Samas on Eesti õiguskirjanduses väljendatud muret, et mittevaralise kahju hüvitise välistamine võib juriidilise isiku siiski teatud juhtudel jätta ilma piisavast õiguskaitsest, seda eelkõige ebakohaste väärtushinnangute esitamisel.⁹ Küsimus juriidilise isiku hea nime kaitsest ja mittevaralise kahju hüvitamise võimalikkusest on muutunud veelgi olulisemaks nii massimeedia kui ka tehnoloogia arengu tõttu,¹⁰ sest nii ebakohane väärtushinnang kui ka ebaõige faktiväide levib kiiresti üle kogu maailma. Seetõttu on oluline hinnata, kas olemasolevad õiguskaitsevahendid on piisavad, et tagada juriidilise isiku hea nime kaitse. Siiski ei piirdu küsimus õiguskaitsest ainult hea nime kaitsega, vaid on ka teisi isikuõigusi ja õigushüvesid, mille rikkumise korral tõusetub küsimus, kas juriidilisele isikule võiks laieneda mittevaralise kahju hüvitamise nõue. Näiteks, kas juriidilisel isikul peaks olema võimalus tugineda ebaseadusliku läbiotsimise korral *kodu puutumatus*le ja nõuda mittevaralise kahju hüvitamist või kas juriidilisel isikul võiks olla õigus nõuda mittevaralise kahju hüvitamist ebamõistlikult pika menetluse korral või ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise korral.

Eeltoodule tuginedes on käesoleva töö eesmärgiks hinnata, kas Eesti õiguses peaks tunnustama juriidilise isiku isikuõigusi ja mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Lähtudes magistritöö eesmärgist, on magistritöös vastatud järgnevatele õiguslikele küsimustele:

- 1) Kas ja millised isikuõigused võiksid juriidilisele isikule laieneda?
- 2) Kuidas mõjutab juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamist mõiste „isikuõigus“ sisustamine Eesti õiguses?

---

⁸ RKHKo 3-3-1-78-14 p 23.

⁹ Vt nt Tampuu, T., Lahe, J. „Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne.“ Märkusi võlaõigusseaduse 7. peatüki kommentaaride kohta. – *Juridica* 2007/5, lk 326; Sein, K. (viide 5) VÕSKV (I) § 134/3.

¹⁰ Sava, L. A., Buşoiu, N-I. The Right to Honour, Reputation and Image of the Natural and Legal Person in Post-Communist Romania. – *RSP* 2015/47, lk 197.

- 3) Kas isikuõiguste tunnustamine on mittevaralise kahju hüvitamise vältimatuks eelduseks? Kuidas mõjutab juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamine mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamist?
- 4) Kuidas mõjutab juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamist mõiste „mittevaraline kahju“ sisustamine Eesti õiguses?
- 5) Millistel õiguslikel argumentidel hüvitatakse EIK-i, Euroopa Kohtu ja Euroopa riikide praktikas juriidilisele isikule mittevaralist kahju?
- 6) Kas ja millistel juhtudel tuleks juriidilisele isikule Eesti õiguses hüvitada mittevaraline kahju?

Magistritöö ülesehitusel on lähtunud esitatud uurimisküsimustest. Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimene peatükk keskendub isikuõigustele. Peatükis on analüüsitud isikuõiguste olemust ning küsimust, kas isikuõigused võiksid lisaks füüsilisele isikule laieneda ka juriidilisele isikule. Põhjalikumalt on analüüsitud, kas juriidilisele isikule võiks laieneda Eesti Vabariigi põhiseaduse¹¹ (edaspidi põhiseadus, PS) §-s 17 sätestatud õigus heale nimele. Samuti on esimeses peatükis analüüsitud, kas juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamine on mittevaralise kahju hüvitamise vältimatuks eelduseks ja kas isikuõiguste tunnustamisega tunnustatakse sisuliselt ka juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.

Magistritöö teine peatükk keskendub juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõudele. Selleks, et hinnata, kas juriidilisele isikule võiks laieneda mittevaralise kahju hüvitamise nõue, on esmalt avatud mittevaralise kahju hüvitise mõistet, olemust ja eesmärki. Järgnevalt on hinnatud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamist EIK-i, Euroopa Kohtu ja Euroopa riikide praktikas. Seejärel on hinnatud põhjuseid, miks on Eesti õiguses juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõue välistatud ning kas ja millal võiks Eesti õiguses juriidilisele isikule mittevaralise kahju hüvitamine olla siiski vajalik.

Käesolev töö keskendub eelkõige juriidilise isiku eraõiguslikest (lepinguvälistest) suhetest tulenevatele mittevaralise kahju hüvitamise nõuetele. Vähesel määral on puudutatud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude vajalikkust riigi vastu, kuivõrd nii riigivastutuse seaduse¹² (edaspidi RVastS) § 9 lg-s 1 kui ka süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seaduse¹³ (edaspidi SKHS) § 11 lg-s 2 esitatud õiguste loetelu kattub sisuliselt VÕS § 134 lg-s

---

¹¹ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

¹² Riigivastutuse seadus. – RT I, 11.03.2023, 86.

¹³ Süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seadus. – RT I, 11.03.2023, 12.

2 esitatud isikuõiguste loeteluga ning mittevaralise kahju mõiste eraõiguses on samastatav mõiste tähendusega avalikus õiguses.¹⁴

Töö autorile teadaolevalt on isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitise nõude laienemist juriidilisele isikule varasemalt analüüsitud Kristjan Rahnu magistritöös „Juriidilise isiku maine kahjustamisest tulenev tsiviilõiguslik vastutus“¹⁵. K. Rahnu magistritöö keskendus juriidilise isiku maine kahjustamisest tulenevale tsiviilõiguslikule vastutusele. Käesoleva magistritöö eesmärgiks on hinnata laiemalt juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamist. Samuti küsimust, kas mittevaralise kahju hüvitamise ilmingimatuks eelduseks on juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamine. Erinevalt K. Rahnu tööst on käesolevas töös põhjalikumalt hinnatud juriidilise isiku õigust mittevaralise kahju hüvitamisele, sealjuures võrreldes EIK-i, Euroopa Kohtu ja Euroopa riikide praktikat Eesti kohtute praktikaga. Autorile teadaolevalt on veel mitmetes magistritöodes põgusalt puudutatud isikuõiguste ja/või mittevaralise kahju hüvitamise nõude laienemist juriidilisele isikule, kuid ei ole koostatud põhjalikku ja erinevaid õiguslikke seisukohti ja kohtupraktikat sisaldavat magistritööd seoses juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamisega.¹⁶

Magistritöö koostamisel on allikateks olnud nii võlaõigusseaduse, põhiseaduse kui ka tsiviilseadustiku üldosa seaduse kommenteeritud väljaanded ning EIK-i, Euroopa Kohtu ja Eesti kohtute lahendid. Lisaks on kasutatud muud asjakohast kirjandust. Eesti õigusteadlaste arvamuste kajastamisel on tuginetud eelkõige ajakirjas *Juridica* avaldatud artiklitele.

Magistritöös on töö autor kasutanud kvalitatiivset ja võrdlev-analüütilist meetodit. Kvalitatiivse meetodiga on töö autor kriitiliselt analüüsinud nii EIK-i, Euroopa Kohtu, Euroopa riikide kui ka Eesti kohtupraktikat ning õiguskirjanduses avaldatud seisukohti. Võrdlev-analüütilise meetodiga on töö autor võrrelnud Eesti kohtupraktikat EIK-i, Euroopa Kohtu ja teiste Euroopa riikide kohtupraktikaga ning õiguskirjanduses avaldatud seisukohtadega.

Märksõnad: mittevaraline kahju, isikuõigused, juriidilised isikud, maine kahjustamine.

---

¹⁴ Kanger, L. (viide 5), lk 20.

¹⁵ Rahnu, K. Juriidilise isiku maine kahjustamisest tulenev tsiviilõiguslik vastutus. Magistritöö. Juhendaja: Paul Varul. Tartu Ülikool 2015.

¹⁶ Vt nt Luide, S. Au tsiviilõiguslik kaitse ja selle erisused au teotamisel Interneti kaudu. Magistritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu Ülikool 2003; Kitsing, R. Õigusvastaselt tekitatud mittevaralise kahju hüvitamine riigivastutusõiguses. Magistritöö. Juhendaja: Ene Andresen. Tartu Ülikool 2012; Arsjuta, V. Efekttiivne õiguskaitse au teotamise korral. Magistritöö. Juhendaja: Age Värvi. Tartu Ülikool 2016; Tanaga, D. Ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamine deliktiõiguses. Juhendaja: Age Värvi. Tartu Ülikool 2021.

1. JURIIDILINE ISIK JA ISIKUÕIGUSED

1.1. Isikuõiguste olemus

Üldine isikuõigus ehk *lex generalis* on sätestatud PS § 19 lg-s 1,¹⁷ mille alusel on igal inimesel õigus vabale eneseteostusele. Üldiseks isikuõiguseks on PS § 19 lg 1 osa, mis hõlmab endas isiku integriteeti ehk kitsamat isikusfääri ning selle hoidmise õiguslikke põhitingimusi. Isiku integriteedi kaitse on otseselt seotud ka inimväärikusega, olles selle esimeseks tagatiseks ning elementaarseimaks väljenduseks.¹⁸ Inimväärikuse kaitse olulisust on rõhutanud Riigikohtu halduskollegium 22. märtsi 2006. aastal haldusasjas nr 3-3-1-2-06 p-s 10 lausudes järgmist: „Riigikohtu halduskollegium peab esmatähtsaks rõhutada, et inimväärikus on kõigi isiku põhiõiguste alus ning põhiõiguste ja vabaduste kaitse eesmärk.“¹⁹ Ka Robert Alexy on pidanud oluliseks üldise isikuõiguse ja inimväärikuse vahelist seost, märkides, et üldise isikuõiguse üheks olulisemaks elemendiks on seos inimväärikusega.²⁰ Samale seisukohale Robert Alexyga on asunud ka Rait Maruste, kes on leidnud, et üldise isikuõiguse seostamine inimväärikusega ning nende ühine käsitlemine on põhjendatud. Tema hinnangul seisneb kahe mõiste erinevus selles, et üldine isikuõigus, erinevalt inimväärikusest, ei ole objektiivne väärtus ega sea riigile positiivseid kohustusi.²¹ Ka Saksa õiguskirjanduses on leitud, et üldise isikuõiguse ja inimväärikuse vahel on seos.²²

PS §-s 19 sätestatud üldise isikuõiguse erinormideks ehk *lex specialis*'eks on au ja hea nime teotamise keeld (PS § 17), õigus eraelu puutumatusse (PS § 26), õigus kodu puutumatusse (PS § 33), õigus südametunnistuse, usu- ja mõttevabadusele (PS §-d 40 ja 41), keeld koguda andmeid veendumuste kohta (PS § 42) ja rahvuskuuluvuse säilitamise õigus (PS § 49).²³ Lisaks eelnimetatule kuulub Riigikohtu praktika kohaselt üldise isikuõiguse kaitsealasse näiteks ka isiku õigus muuta oma nime²⁴, isiku salajane pealtkuulamine ja salvestamine

---

¹⁷ Narits, R. Kalmo, H. Maidse, L. PS preambul/10. Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. Viies, parandatud ja täiendatud väljaanne. Tallinn: Iuridicum 2020.

¹⁸ Madis, E. PS § 19/7. Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. Neljas, parandatud ja täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura 2017.

¹⁹ RKKHo 3-3-1-2-06 p 10.

²⁰ Alexy, R. Põhiõigused Eesti Põhiseaduses. – Juridica 2001/eriväljaanne, ptk 6.1.

²¹ Maruste, R. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Tallinn: Juura 2004, lk 348.

²² Di Fabio, U. Kommentar zum Grundgesetz. 105. Aufl. München: C.H.Beck 2024, § 2(1)/224.

²³ M. Ernits. PS § 19/3.1.2. Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. Teine, parandatud ja täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura 2008.

²⁴ RKPJKo 3-4-1-6-01 p 15.

kriminaalmenetluses²⁵ ja enesekujutamise õigus²⁶. Samas on 2020. aastal välja antud Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaandes Hannes Vallikivi seadnud kahtluse alla, kas olukorras, kus eneseteostusõigus on juba iseenesest kõikehõlmav vabaduspõhiõigus ning Riigikohus ei erista üldist isikupõhiõigust, vabaduspõhiõigust, ega õigust vabale eneseteostusele, on vajalik PS § 19 lg 1 täiendamine niivõrd laia kaitseala normiga.²⁷ Taavi Annuse hinnangul on eelduslikult üldise isikuõiguse vähene kohaldamine kohtupraktikas seotud asjaoluga, et tegemist on üldnormiga, mille sisustamisel ja õiguste tagamisel lähtutakse kohtupraktikas erinormidest.²⁸

Isikuõiguste näidisloetelu on sätestatud ka võlaõigusseaduses. Mõistet „isikuõigused“ kasutatakse nii VÕS §-s 131, § 134 lg-s 2 kui ka § 1055 lg 1 ls-s 2. Eelviidatud sätete kohaselt loetakse isikuõiguse rikkumiseks isikule kehavigastuse tekitamist, isikult vabaduse võtmist, tema tervise kahjustamist, eraelu puutumatus rikkumist, isiku au teotamist või muu isikuõiguse rikkumist. VÕS §-des 1046 ja 1047 kasutatakse aga mõistet „isiklikud õigused“ ning eelviidatud sätetega on avatud loetelu täienenud isiku kujutise või nime õigustamatu kasutamiseiga. Isikliku õiguse rikkumisele viitab ka VÕS § 1045 lg 1 p 4.²⁹ Töö autori hinnangul on tegemist sünonüümidega, kuna mõistete sisustamine on sarnane ning ka Riigikohtu praktikas on mõisteid „isikuõigus“ ja „isiklikud õigused“ kasutatud sünonüümidena.³⁰ Samale seisukohale on asunud ka Martin Hirvoja, viidates Saksa õiguses kasutatavale mõistele „*Persönlichkeitsrecht*“.³¹ Siiski ei saa igasugust viidet isiklikele õigustele samastada isikuõigustega käesoleva peatüki tähenduses. Näiteks on Riigikohus kinnitanud, et autoriõiguse seaduse³² §-s 12 loetletud autori isiklikud õigused ei ole käsitatavad isikuõigustena võlaõigusseaduse tähenduses.³³

Lisaks isikuõiguste näidisloetelule on võlaõigusseaduses sätestatud ka õiguskaitsevahendid isikuõiguste rikkumise korral. Isikuõiguste rikkumise korral eeldatakse rikkumise õigusvastasust VÕS § 1045 lg 1 p 4 ja VÕS § 1046 lg 1 järgi. Samuti eeldatakse isiku süüd

---

²⁵ RKKKo 3-1-1-25-03 p 8.2.

²⁶ RKTko 3-2-1-152-09 p 11.

²⁷ Vallikivi, H. (viide 17) PSKV § 19/8 (2020).

²⁸ Annus, T. Riigiõigus. Tallinn: Juura 2006, lk 256.

²⁹ Hirvoja, M. Tõrjuv kahjuhüvitis Eesti ja Saksa võlaõiguses mittevaralise kahju hüvitamisel ning selle seos karistusõigusliku kahjuhüvitise kontseptsiooniga. – Juridica 2011/1, lk 48.

³⁰ Vt nt RKTko 2-20-2032. Eelviidatud lahendis p-s 13 on Riigikohus esimeses lause viidanud isikuõiguste rikkumisele ning teises lauses isiklike õiguste rikkumisele. Vt nt ka RKTko 3-2-1-159-09 p 12; RKKKo 3-1-1-116-12 p 17; RKTko 3-2-1-153-16 p 18.

³¹ Hirvoja, M. (viide 29), lk 48.

³² Autoriõiguse seadus. – RT I, 14.03.2025, 22.

³³ RKTko 2-14-56641 p 21.2.

VÕS § 1050 alusel.³⁴ Isikuõiguste rikkumise korral on isikul õigus nõuda varalise kahju hüvitamist VÕS §-de 130 ja 131 alusel ja ka mittevaralise kahju hüvitamist VÕS § 134 lg-te 2 ja 5 alusel.³⁵ Samuti on isikul teatud juhtudel kestva rikkumise korral õigus nõuda rikkumise lõpetamist või sellega ähvardamisest hoidumist VÕS § 1055 lg 1 alusel,³⁶ ebaõigete andmete avaldamisel ebaõigete andmete ümberlukkamist VÕS § 1047 lg 4 alusel³⁷ ning teatud isikuõiguste rikkumise korral ka lähenemiskeelu kohaldamist,³⁸ eluaseme kasutamise või suhtlemise reguleerimist või muude sarnaste abinõude rakendamist VÕS § 1055 lg 1 alusel.

Seega puudub seaduses ammendav isikuõiguse definitsioon ja kaitstavate õigushüvede loetelu, mistõttu on isikuõiguste piiritlemine ja sisustamine jäänud kohtupraktika kujundada. Muuks isikuõiguseks võlaõigusseaduse tähenduses on eelkõige isiku õigus vabale eneseteostusele (üldine isikuõigus) ning selle erinormid, milleks on kodu puutumatus, eraelu puutumatus, õigus südametunnistuse, usu- ja mõttevabadusele ning isiku õigus isikuandmetele.³⁹ Seoses isikuõiguste rikkumisega on Riigikohus märkinud, et isikuõiguste rikkumise tagajärjeks on negatiivne mõju nii isiku psüühilisele seisundile kui ka tegevusele.⁴⁰ Nii on kohtupraktikas loetud isikuõiguse rikkumise tagajärjeks näiteks kehalise terviklikkuse kaotamist, muutust välimuses või olulist häiret psüühikas või närvitegevuses, aga ka heaolu langust.⁴¹ Isikuõigused hõlmavad lisaks isiku kehalise puutumatus kaitsele ka isiku erasfääri kaitset, mistõttu kuulub isikuõiguste kaitse alla ka isiku õigus informatsioonilisele määratlemisele, õigus sõnale ja pildile, õigus isiku identifitseerimisele ning ka muud isiksuse aspektid ehk isikuõiguseks on isiku õigus määratleda, kas ja millist isiklikku teavet ta soovib avalikustada.⁴² Isikuõiguse rikkumiseks on ka isikuandmete ebaseaduslik töötlemine⁴³ ja kodu puutumatus rikkumine (PS § 33). Riigikohus on märkinud, et kodu puutumatus võivad lisaks meelevaldsele eluruumi sisenemisele rikkuda ka muud teod. Isiku koduks on lisaks eluruumile ka muud kinnisasja osad, näiteks kodu ümbritsev aed, mida saab pidada üldtunnustatud seisukoha alusel isiku isiklikuks alaks.⁴⁴ Siiski ei saa igasugust tegevust pidada isikuõiguste rikkumiseks, näiteks on kohus leidnud, et isikuõiguse rikkumine ei ole lepingu sõlmimisest keeldumine.⁴⁵

---

³⁴ RKTko 2-20-12495 p-d 12, 16.

³⁵ RKTko 3-2-1-128-16 p 19; TlnRnKm 2-23-2870 p 9.

³⁶ RKTko 3-2-1-161-05 p 12.

³⁷ RKTko 3-2-1-144-15 p 11.

³⁸ RKTkm 2-18-1221 p 17.

³⁹ TlnRnKo 2-18-10483 p-d 39, 51.

⁴⁰ RKTko 3-2-1-152-09 p 16.

⁴¹ *Ibidem*, p 16; RKKko 1-22-5835 p 31.

⁴² RKTko 3-2-1-153-16 p 34; RKTko 2-20-2032 p 12.1.

⁴³ RKTko 2-15-16007 p 10.

⁴⁴ RKTko 2-18-15284 p 14.

⁴⁵ TlnRnKm 2-21-17429 p 15.

Üldreeglina peetaksegi isikuõigusi mittevaralisteks õigusteks, mis on tugevalt seotud konkreetse isikuga. Isikuõigused ei saa eksisteerida eraldisesvana või sõltumatuna konkreetsest isikust.⁴⁶ Inglismaa õigusteadlase Ken Oliphanti hinnangul saab võrdlevale õiguskirjandusele tuginedes jagada riikide lähenemise isikuõigustele kaheks. Esimese lähenemisviisi kohaselt on seaduses loetletud konkreetset isikuõigused. Teise lähenemisviisi kohaselt tunnustatakse üldist isikuõigust, mis on erinormide aluseks. Teine lähenemisviis on omane näiteks Saksamaale.⁴⁷ Eeltoodust nähtub, et ka Eestile. Ken Oliphanti hinnangul kaasneb üldise isikuõiguse tunnustamisega kohtu suurem diskretsiooniõigus. See võimaldab kohtul arvestada ühiskonna arengutega ning tagada isikuõiguste ajakohane kaitse. Teisalt võib see kaasa tuua ebaselguse, mida loetakse isikuõigusteks ning küsimuse, kas kohus suudab niivõrd laia diskretsiooni korral tagada vastanduvate õiguste tasakaalu.⁴⁸

Sarnaselt Eestile on ka mitmetes Euroopa riikides deliktiõiguse üheks eesmärgiks kaitsta isikuõigusi ning mitmetes Euroopa riikides on isikuõigused sätestatud ka põhiseaduses.⁴⁹ Siseriiklike kohtute praktikale isikuõiguste tõlgendamisel avaldab olulist mõju EIK-i ja Euroopa Kohtu praktika, mis soosib isikuõiguste laiendavat tõlgendamist. Ehkki isikuõiguste kaitse ulatus on Euroopa riikides erinev, on Itaalia õigusteadlase Marta Infantino hinnangul võimatu eitada isikuõiguste kaitse olulisust.⁵⁰

Kokkuvõttes puudub seaduses, õiguskirjanduses ja kohtupraktikas isikuõiguste täpne definitsioon. Üldine isikuõigus kui üldnorm on sätestatud PS § 19 lg-s 1 ning seda täpsustavad põhiseaduses sätestatud erinormid. Samuti on isikuõigused loetletud võlaõigusseaduses, millel on ka oluline roll isikuõiguste kaitse tagamisel. Isikuõiguste täpsem sisustamine ning nende piiritlemine on jäetud kohtupraktika kujundada.

---

⁴⁶ Neethling, J. Recognition and Protection of Personality Rights: Classification and Typology. – Journal of European Tort Law 2018/9(3), lk-d 244–245.

⁴⁷ Oliphant, K. Comparative Perspective on the Book on Personality Rights. University of Bristol 2024. – Kättesaadav lingilt: https://research-information.bris.ac.uk/ws/portalfiles/portal/434871377/Oliphant_PersonalityRightsCCC_AAM.pdf (09.04.2025), lk-d 6–7.

⁴⁸ *Ibidem*, lk 7

⁴⁹ Graziano, T. K. The Purposes of Tort Law. – Journal of European Tort Law 2023/14(1), lk 34.

⁵⁰ Infantino, M. Protected Interests Under the Principles of European Tort Law (Art 2:102 PETL) – Preserving the Past for Shaping the Future. – Journal of European Tort Law 2023/14(1), lk 55.

1.2. Isikuõiguste kuuluvus

Nii Eestis kui ka rahvusvahelisel tasandil ei ole üksmeelt, kas isikuõigused laienevad ainult füüsilisele isikule või ka juriidilisele isikule. Isikuõiguste kuulumine juriidilisele isikule on olnud vaidluse all pikka aega. Näiteks kirjutas Saksamaa õigusteadlane Herbert Leßmann juba 1970. aastal artikli, mis analüüsis isikuõiguste kuuluvust juriidilisele isikule. Tema hinnangul ei laiene juriidilisele isikule üldine isikuõigus, kuid juriidilisele isikule võivad laieneda erinormides sätestatud isikuõigused nagu näiteks õigus heale nimele.⁵¹ Isikuõiguste laienemist juriidilisele isikule toetab ka Austria õigusteadlane Helmut Koziol, kes tugineb Fellneri töös esitatud argumendile, et isikuõiguste eesmärgiks on reguleerida suhteid ühiskonnas ja kuivõrd juriidilised isikud kui ühiskonnaliikmed osalevad õigussuhtes, siis peaksid isikuõigused ka neile laienema.⁵² Samas pole kõik õigusteadlased eelnevate seisukohtadega nõustunud, näiteks Olivier Moréteau hinnangul kajastavad isikuõigused inimloomust ning isikuõiguste laiendamisega juriidilisele isikule alahinnatakse isikuõiguste ja inimväärikuse vahelist tugevat seost. Tema hinnangul kaasneb juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamisega ka oht, et inimõiguste kaitse muutub nõrgemaks.⁵³

Töö autor selgitab täiendavalt, et isikuõiguste kaitse on olulises seoses nii võlaõigusseaduse kui ka põhiseadusega. Nii on võlaõigusseaduse kommenteeritud väljaandes viidatud PS §-le 19, kui üldisele isikuõigusele ning selle erinormidele⁵⁴. Seetõttu on oluline isikuõiguse kuuluvuse hindamisel arvestada nii põhiseaduses kui ka võlaõigusseaduses sätestatuga ning nende sätete tõlgendamisega. Ka Saksa õiguskirjanduses on seoses isikuõiguste kaitsega asutud seisukohale, et isikuõiguste tsiviilõiguslik ja põhiseaduslik kaitse on omavahel seotud, mistõttu ei peaks neid rangelt omavahel eristama.⁵⁵ Samuti on Riigikohus rõhutanud, et seaduste tõlgendamisel tuleks võimalusel lähtuda põhiseadusega kooskõlas olevast ehk konformsest tõlgendamisest.⁵⁶ Kuivõrd juriidilise isiku eraõiguslik mõiste on sätestatud tsiviilseadustiku üldosa seaduses, on oluline võtta arvesse ka tsiviilseadustiku üldosa seaduses sätestatut. Seetõttu on töö autor isikuõiguste kuuluvuse hindamisel võtnud arvesse ja hinnanud nii põhiseaduses, võlaõigusseaduses kui ka tsiviilseadustiku üldosa seaduses sätestatut.

---

⁵¹ Leßmann, H. Persönlichkeitsschutz juristischer Person. – Archiv für die Civilistische Praxis 1970/170(4), lk 291.

⁵² Moréteau, O. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective. Jan Sramek Verlag 2015, lk 42.

⁵³ *Ibidem*, lk-d 42–43.

⁵⁴ Sein, K. (viide 5) VÕSKV (I) § 131/4.4.

⁵⁵ Di Fabio, U. (viide 22) GG § 2(1)/138.

⁵⁶ RKTko 3-2-1-73-04 p 36.

Ka Eestis on valitsev seisukoht, et arvestades isikuõiguste iseloomu, kuuluvad isikuõigused ainult füüsilisele isikule.⁵⁷ Selline lähenemine on eelduslikult seotud VÕS § 128 lg-ga 5, mis sätestab järgmist: „Mittevaraline kahju hõlmab eelkõige kahjustatud isiku füüsilist ja hingelist valu ning kannatusi.“⁵⁸ Ka Eesti kohtupraktikas seostatakse isikuõiguste rikkumist eelkõige kahjustatud isiku füüsilise ja hingelise valu ja kannatustega⁵⁹ ning eeltoodu tõttu ei ole Riigikohtu tsiviilkolleegium tunnustanud ka juriidilise isiku kui õigusliku abstraktsiooni mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.⁶⁰

Ka Marelle Leppik ja Margit Vutt on märkinud, et lähtudes VÕS § 128 lg-s 5 sätestatust võib asuda seisukohale, et isikuõigused kuuluvad eelkõige füüsilisele isikule. Lähtudes aga sätte grammatilisest sõnastusest, tuleks võtta arvesse, et sättes on kasutatud sõna „eelkõige“, mistõttu ei saa selle alusel asuda seisukohale, et isikuõiguste rikkumine on seotud ainult füüsilise ja hingelise valu ja kannatustega. Seetõttu ei saa VÕS § 128 lg 5 sõnastuse alusel välistada isikuõiguste kuulumist juriidilisele isikule. Isikuõiguste kuulumisele ei sea piiranguid ka VÕS § 134 lg 2.⁶¹ Ehkki kohtupraktikas on nenditud, et isikuõiguste kuulumine juriidilisele isikule on õigusteoorias vaieldav küsimus,⁶² on siiski asutud selgele seisukohale, et juriidilisele isikule isikuõigused ei kuulu.⁶³

Olukorras, kus kohtupraktikas siiski seostatakse isikuõiguste rikkumist eelkõige füüsilise ja hingelise valu ja kannatustega, on vastuoluline Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 9. detsembri 2009. aasta otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-104-09 p-s 15, kus Riigikohus asus seisukohale, et ka surnud isikule kuuluvad isikuõigused. Riigikohus leidis, et ehkki VÕS § 1055 lg 1 ei sätesta surnud isiku isikuõiguste kaitset, pole selline kaitse erandlike asjaolude esinemisel siiski välistatud.⁶⁴ Surnud isikud ei ole suutelised tundma füüsilist ja hingelist valu ja kannatusi, mistõttu saab töö autori hinnangul asuda seisukohale, et Riigikohus on hinnanud isikuõigusi objektiivselt ehk isikuõiguste rikkumise hindamisel ei ole lähtutud subjektiivsest valu tundmisest, vaid kohtu objektiivsest hinnangust. Seega ei saa isikuõiguste rikkumist ja seeläbi ka isikuõigusi seostada

---

⁵⁷ Tampuu, T., Käerdi, M. VÕS § 1045/3.5. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40. ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Komm vlj. Tallinn: Juura 2020.

⁵⁸ Leppik, M. Vutt, M. Õigus aule kui igaühe õigus. Kui palju au on autul? Mõned ebatraditsioonilised remargid au ja väärikuse aspektidest ja subjektidest. – Kohtute aastaraamat 2012. Tartu: Riigikohus 2012, lk 95. Kuivõrd mittevaralise kahju hüvitamise nõue on Eesti õiguses tugevalt seotud isikuõiguste rikkumisega, siis on töö autori hinnangul põhjendatud lähtuda isikuõiguste kuulumise hindamisel ka mittevaralise kahju hüvitamist puudutavatest sätetest ja seisukohtadest (vt selle kohta täpsemalt käesoleva töö ptk 1.4).

⁵⁹ RKTko 3-2-1-152-09 p 16; RKKko 1-22-5835 p 31.

⁶⁰ RKTko 3-2-1-35-97; RKTko 2-20-5869 p 14.

⁶¹ Leppik, M. Vutt, M. (viide 58), lk 95.

⁶² TlnRnko 2-15-2372 p 19.

⁶³ RKTko 2-20-5869 p 14.

⁶⁴ RKTko 3-2-1-104-09 p 15.

ainult subjektiivselt tajutava füüsilise ja hingelise valu ja kannatustega. Olukorras, kus isikuõigusi ja isikuõiguste rikkumist tuleb mõista laiemalt, kui füüsiline ja hingeline valu ja kannatused ning seadusandja ei ole välistanud isikuõiguste kuulumist juriidilisele isikule, tõusetub küsimus, kas ka Eesti õiguses võiks siiski tunnustada juriidilise isiku isikuõigusi, olenemata sellest, et juriidiline isik ei ole suuteline tundma füüsilist ega vaimset valu ja kannatusi.

Juriidiline isik on tsiviilseadustiku üldosa seaduse⁶⁵ (edaspidi TsÜS) § 24 järgi seaduse alusel loodud õigussubjekt, mis on kas eraõiguslik või avalik-õiguslik. Juriidiline isik kui abstraktne õigussubjekt saab sisu konkreetse eraõigusliku või avalik-õigusliku juriidilise isiku liigi järgi. Seega on juriidiline isik eelkõige õigustehniline konstruktsioon, mille eesmärgiks on võimaldada varal või isikute ühendusel osaleda õiguskäibes. Lisaks sellele, et juriidiline isik on loodud seaduse alusel, on juriidilisele isikule omane ka õigusvõime (TsÜS § 26), teda teistest isikutest eristav nimi (TsÜS § 30), organisatsioon ehk juriidilisele isikule omane organite süsteem (TsÜS § 31), üldine vastutusvõime, protsessiõigusvõime, mille eesmärgiks on anda juriidilisele isikule füüsilise isikuga võrdne võimalus menetlusliku positsiooni kaitsmiseks, ja varade eraldatus.⁶⁶ Madis Ernitsa hinnangul on eraõiguslik juriidilise isiku mõiste kitsam PS § 9 lg-s 2 sätestatud juriidilise isiku mõistest, hõlmates endas ka osalise õigusvõimega eraõiguslikud moodustised nagu seltsing ja filiaal.⁶⁷ Oma seisukoha põhjendamiseks tugines Madis Ernits kahele Riigikohtu halduskolleegiumi lahendile⁶⁸, kus Riigikohus on tunnustanud filiaali ja seltsingu haldusprotsessiõigusvõimet. Riigikohtu halduskolleegium leidis ühes viidatud lahenditest, et filiaal võib olla haldusprotsessiõigusvõimeline, olenemata sellest, et filiaal pole juriidiline isik.⁶⁹ Eeltoodud seisukohta kinnitab ka halduskohtumenetluse seadustiku⁷⁰ (edaspidi HKMS) § 16, mille kohaselt võib halduskohtumenetluses olla kaebajaks ka isikute ühendus ehk haldusprotsessiõigusvõime on ka kaebajal, mis ei ole juriidiline isik tsiviilseadustiku üldosa seaduse tähenduses.

Juriidiline isik saab olla kas eraõiguslik ehk juriidiline isik, mis tegutseb erahuvides ning mis on loodud selle juriidilise isiku liigi kohta käiva seaduse alusel (TsÜS § 25 lg 1), või avalik-õiguslik ehk riik, kohaliku omavalitsuse üksus või muu juriidiline isik, mis on loodud avalikes

⁶⁵ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 31.12.2024, 48.

⁶⁶ Saare, K. TsÜS § 24/3.1.–3.3. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. Tallinn: Juura 2023.

⁶⁷ Ernits, M. (viide 18) PSKV § 9/22 (2017).

⁶⁸ Vt RKKHm 3-3-1-68-03 p 15; RKKHo 3-3-1-43-06 p 22.

⁶⁹ RKKHm 3-3-1-68-03 p 15.

⁷⁰ Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 14.03.2025, 15.

huvides ja selle juriidilise isiku kohta käiva seaduse alusel (TsÜS § 25 lg 2). Tsiviilseadustiku üldosa seaduse kommenteeritud väljaande kohaselt valitseb üksmeel, et eraõiguslikel juriidilistel isikutel üldreeglina on põhiõigusvõime.⁷¹ Õiguskirjanduses on tõstatatud aga küsimus, kas avalik-õiguslikud juriidilised isikud ning eraõiguslikud juriidilised isikud, mille taga on 100% riik, kohaliku omavalitsuse üksus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik, omavad samuti üldist põhiõigusvõimet või mitte. Vaidlust tekitab eelkõige küsimus, kas olukorras, kus isik on põhiõiguste adressaat ehk isik on asutatud avalikes huvides ja tema kohustuseks on põhiõiguste tagamine, saab juriidilist isikut pidada põhiõiguste kandjaks.⁷² Avalik-õigusliku juriidilise isiku põhiõigusvõime hindamine on isikuõiguste kaitse perspektiivist oluline, kuivõrd isikuõiguste kaitse ja põhiseaduse vahel on tugev seos.

Raul Naritsa hinnangul räägib avalik-õigusliku juriidilise isiku põhiõigusvõime vastu Eesti põhiseaduse põhiõiguste kataloogi individualistlik iseloom ehk põhiõigused on kajastatud üksikisiku põhiõigustena.⁷³ Siiski peaksid Robert Alexy hinnangul laienema ilma eranditeta avalik-õiguslikule juriidilisele isikule protsessipõhiõigused.⁷⁴ Samale seisukohale on asunud ka Raul Narits. Ehkki ka Raul Naritsa hinnangul ei saa avalik-õiguslik juriidiline isik olla üldreeglina põhiõiguste kandjaks, on erandiks avalik-õiguslikud juriidilised isikud, mis realiseerivad individuaalset põhiõigust.⁷⁵ Sellisteks avalik-õiguslikeks juriidilisteks isikuteks on näiteks ülikoolid, teadusasutused, ringhäälinguasutused ning teatud juhtudel ka avalik-õiguslikke ülesandeid täitvad sihtasutused ja mittetulundusühingud.⁷⁶ Madis Ernitsa hinnangul tuleks loetelust välistada kirikud, kuivõrd kirik ei ole Eesti õiguses avalik-õiguslik juriidiline isik. Kiriku avalik-õigusliku staatuse välistab PS § 40 lg 2, mille kohaselt ei ole Eestis riigikirikut.⁷⁷ Taavi Annuse hinnangul võiks olukorras, kus avalik-õiguslikule juriidilisele isikule muud põhiõigused ei laiene, tõstatada küsimuse, kas muude õiguste piiramine võib sekkuda avalik-õigusliku juriidilise isiku autonoomiasse ja olla seetõttu siiski põhiseadusega vastuolus.⁷⁸

Ka põhiseaduse kommenteeritud väljaannete autorite vahel puudub üksmeel seoses avalik-õigusliku juriidilise isiku põhiõigusvõimega. Madis Ernits on 2017. aasta põhiseaduse

---

⁷¹ Saare, K. (viide 66) TsÜSKV § 25/3.2.3.

⁷² Alexy, R. (viide 20), ptk 9.1.2.2; Maruste, R. (viide 21), lk 263; Albi, K. PSKV (viide 17) § 9/22 (2020).

⁷³ Narits, R. Eesti Konstitutsiooniõigusest. Tallinn: Juura 1998, lk 176.

⁷⁴ Alexy, R. (viide 20), ptk 9.1.2.2.

⁷⁵ Narits, R. (viide 73), lk 176.

⁷⁶ Maruste, R. (viide 21), lk 264.

⁷⁷ Ernits, M. Holders and Addressees of Basic Rights in the Constitution of the Republic of Estonia. – *Juridica International* 1999/4, lk 23.

⁷⁸ Annus, T. (viide 28), lk 229.

kommenteeritud väljaandes leidnud, et põhiõigused ei laiene avalik-õiguslikule juriidilisele isikule ega eraõiguslikule juriidilisele isikule, kui eraõigusliku juriidilise isiku taga on 100% ulatuses kas riik, kohaliku omavalitsuse üksus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik. Lisaks eeltoodule on Madis Ernits välja toonud, et erinevalt õiguskirjanduses väljendatud seisukohtadele, ei laiene avalik-õiguslikule juriidilisele isikule ka protsessipõhiõigused ning põhiõiguste kandjaks ei saa olla ka avalik-õiguslik juriidiline isik, mis realiseerib individuaalset põhiõigust.⁷⁹ Kristiina Albi ei ole 2020. aasta põhiseaduse kommenteeritud väljaandes selle seisukohaga nõustunud. Tema hinnangul on selline seisukoht kunstlik ning põhiõiguste kandja võib olla avalik-õiguslik juriidiline isik, mis on eraldiseisev riigi täitevvõimust ja realiseerib individuaalset põhiõigust ning avalik-õiguslikule juriidilisele isikule laienevad ka protsessipõhiõigused.⁸⁰ Ka Saksa kohtupraktikas on leitud, et ehkki üldreeglina ei ole avalik-õiguslikul juriidilisel isikul põhiõigusvõimet, on erandiks juriidilised isikud, mis teostavad individuaalset põhiõigust. Samuti laienevad Saksa kohtupraktika kohaselt avalik-õiguslikule juriidilisele isikule protsessipõhiõigused, et ka avalik-õiguslikule juriidilisele isikule oleks tagatud õiglane menetlus.⁸¹

Kokkuvõttes puudub Eesti õiguses selge ja ühtne arusaam, kas avalik-õiguslikel juriidilistel isikutel on põhiõigusvõime. Töö autori hinnangul on veenvad Kristiina Albi argumendid, mille kohaselt olukorras, kus avalik-õiguslik juriidiline isik on täitevvõimust eraldiseisev ja realiseerib individuaalset põhiõigust, ei ole põhjendatud avalik-õigusliku juriidilise isiku põhiõigusvõime välistamine. Samuti on avalik-õiguslikul juriidilisel isikul õigus õiglasele menetlusele, mistõttu peaksid avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele laienema ka protsessipõhiõigused.

Juriidilisele isikule ei laiene kõik õigused ja kohustused, mis kuuluvad füüsilisele isikule. PS § 9 lg 2 kohaselt laienevad juriidilisele isikule põhiseaduses loetletud õigused, vabadused ja kohustused niivõrd, kui võrd see on kooskõlas juriidilise isiku eesmärkide ja selliste õiguste, vabaduste ja kohustuste olemusega. Seega tuleb ühelt poolt hinnata juriidilise isiku eesmärki ja teiselt poolt vabaduse, kohustuse või õiguse olemust.⁸²

---

⁷⁹ Ernits, M. (viide 18) PSKV § 9/27–28 (2017).

⁸⁰ Albi, K. (viide 17) PSKV § 9/22 (2020).

⁸¹ Vt Saksa kohtupraktika analüüsi täpsemalt Ludwigs, M., Friedmann, C. Die Grundrechtsberechtigung staatlich beherrschter Unternehmen und juristischer Personen des öffentlichen Rechts. – Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht 2018/22, lk 23.

⁸² Albi, K. (viide 17) PSKV § 9/24 (2020).

Juriidilise isiku eesmärkide hindamisel tuleb lähtuda juriidilise isiku üldistest eesmärkidest, mis on laiemad, kui põhikirjas sätestatud eesmärgid ehk hinnata tuleks juriidilise isiku objektiivset eesmärki.⁸³ Taavi Annuse hinnangul on üldreeglina juriidilise isiku üldiseks huviks teostada tema taga seisvate isikute huve.⁸⁴ Kooskõla selliste õiguste, vabaduste ja kohustuste olemusega sõltub sellest, kas juriidilise isiku käitumine võiks langeda konkreetse kohustuse, õiguse või vabaduse kaitsealasse. Nii ei saa juriidilisele isikule kuuluda näiteks õigust elule.⁸⁵ Põhiõigusi sätestavate normide tõlgendamisel tuleb arvestada ka Riigikohtu praktikaga, mille järgi tuleb põhiõigusi tõlgendada laiendavalt, et tagada põhiõiguste ilma lünkadeta kaitse.⁸⁶

PS § 9 lg-s 2 sätestatu kattub sisuliselt TsÜS § 26 lg-ga 1, mille kohaselt laienevad juriidilisele isikule kõik tsiviilõigused ja -kohustused, välja arvatud need, mis on omased üksnes inimesele. TsÜS § 25 lg 4 seob avalik-õigusliku juriidilise isiku võimaluse omada tsiviilõigusi ja -kohustusi avalik-õigusliku juriidilise isiku konkreetse eesmärgiga. Põhimõte, et juriidilisele isikule saavad laieneda need õigused ja kohustused, mis pole omased üksnes inimestele, on sätestatud ka mitmete Euroopa riikide seadustes või kohtupraktikas. Samasisulised sätted on olemas näiteks nii Saksa kui ka Austria õigusaktides ning seda põhimõtet on kinnitatud ka Belgia kohtupraktikas.⁸⁷

Samas puudub ka Euroopa riikides ühtne seisukoht küsimuses, kas isikuõigused peaksid laiinema juriidilisele isikule. Poola kohtupraktikas tunnustatakse juriidilise isiku isikuõigusi ulatuses, mis on kooskõlas juriidilise isiku olemuse ja eesmärkidega. Seega ei laiene Poola kohtupraktikas juriidilisele isikule isikuõigused, mis on omased ainult inimesele nagu näiteks kehaline puutumatus. Juriidilise isiku isikuõigusi on defineeritud kui mittevaralisi hüvesid, mis võimaldavad juriidilisel isikul tegutseda oma majandus- või kutsetegevuse raames.⁸⁸ Sarnaselt Poolaga tunnustatakse juriidilise isiku isikuõigusi õiguskirjanduse andmetel näiteks ka Saksa⁸⁹ ja Horvaatia⁹⁰ õiguses. Sarnaselt Eestiga seostatakse ka mitmetes teistes Euroopa riikides isikuõigusi eelkõige füüsilise ja vaimse valu ja kannatustega. Maria Irina Budica-Iacob on välja

---

⁸³ Nii leiab M. Ernits, vt täpsemalt Ernits, M. (viide 18) PSKV § 9/26 (2017).

⁸⁴ Annus, T. (viide 28), lk 228.

⁸⁵ Ernits, M. (viide 18) PSKV § 9/29 (2017).

⁸⁶ RKÜKo 3-3-1-28-11 p 25; RKÜKo 3-1-1-18-12 p 35.

⁸⁷ Wilcox, V. *A Company's Right to Damages for Non-Pecuniary Loss*. Cambridge University Press 2016, lk-d 170–171.

⁸⁸ Michałowska, K. *Personality Rights of a Legal Person in Light of the Case Laws of Supreme Court and Common Courts*. – *Studia Iuridica Cassoviensia* 2016/4(2), lk 93.

⁸⁹ Wagner, G. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. 9. Aufl. München: C.H.Beck 2024, § 823/416.

⁹⁰ Matić, Z., Baretić, M. *Izazovi postavljanja tužbenog zahtjeva u slučaju povrede prava osobnosti tjelesnom ozljedom*. – *Zbornik PFZ* 2021/71(5), lk 643.

toonud, et olukorras, kus valu ja kannatuste tuvastamisel lähtutakse kohtu objektiivsest hinnangust, mitte isiku subjektiivsest valu ja kannatuste kogemisest, on põhjendatud juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamine, kuivõrd objektiivsest vaatepunktist on võimalik kahjustada juriidilise isiku isikuõigusi.⁹¹

Kokkuvõttes ei nähtu võlaõigusseadusest, tsiviilseadustiku üldosa seadusest ega ka põhiseadusest selgesõnalist piirangut, mis välistaks isikuõiguste kuuluvuse juriidilisele isikule. Isikuõiguste laienemine juriidilisele isikule võiks sisuliselt olla välistatud ainult sellisel juhul, kui tegemist on õigusega, mis saab kuuluda ainult inimesele. Üldine isikuõigus kui üldnorm on sätestatud PS § 19 lg-s 1, mis on igaühe õigus ja mille isikuline kaitseala laieneb ka juriidilisele isikule ulatuses, mis on kooskõlas juriidilise isiku olemuse ja eesmärkidega⁹². Juriidilise isiku olemuse ja eesmärgiga ei ole kooskõlas isikuõigused, mis on seotud inimeseks kui füüsiliseks isikuks olemisega. Seetõttu ei saa juriidilisele isikule kuuluda isikuõigused, mis puudutavad vabaduse võtmist, kehavigastuse tekitamist ja tervise kahjustamist. Juriidilisele isikule kui õiguslikule abstraktsioonile ei saa tekitada kehavigastust ega tervisekahjustust, samuti ei ole võimalik juriidiliselt isikult kui abstraktsioonilt võtta vabadust.

Juriidilisele isikule ei laiene ka muud isikuõigused, mis on otseselt seotud inimeseks olemisega. Sellisteks isikuõigusteks on näiteks PS §-s 49 sätestatud igaühe õigus säilitada oma rahvuskuuluvus ja identiteet. Rahvuskuuluvus on seotud inimese enesemääratlusega ning eelkõige on tegemist vähemuste põhiõigusega.⁹³ Samuti ei laiene juriidilisele isikule PS §-s 42 sätestatud kaitse andmete kogumise ja talletamise kohta seoses isiku veendumustega, kuivõrd normi isiklik kaitseala laieneb ainult Eesti kodanikele.⁹⁴

Juriidilisele isikule võiksid aga laieneda eraelu puutumatus, kodu puutumatus, südametunnistuse, mõtte- ja usuvabaduse ning au ja hea nime kaitse. Alljärgnevalt on töö autor lühidalt hinnanud loetletud isikuõiguste sisu ja nende võimalikku laienemist juriidilisele isikule.

Eraelu puutumatus on sätestatud PS §-s 26, mille kohaselt on igaühel õigus perekonna- ja eraelu puutumatusle. PS § 26 on üldnorm, mis kaitseb kogu eraelu.⁹⁵ Eraelu on lai mõiste, hõlmates

---

⁹¹ Budica-Iacob, M.-I. The Legal Person Holding the Right to Dignity. – Revista de Stiine Juridice 2022/1-2, lk 71.

⁹² Ernits, M. (viide 18) PSKV § 19/8 (2017).

⁹³ Parrest, N. (viide 17) PSKV § 49/1 (2020).

⁹⁴ Kask, O. (viide 17) PSKV § 42/1 (2020).

⁹⁵ RKPJKo 5-19-38 p 95.

endas nii isiku kehalist puutumatus⁹⁶ kui ka isiku õigust informatsioonilisele enesemääramisele ja õigust nii oma pildile kui ka sõnale⁹⁷. Isikuliselt kaitsealalt on eraelu puutumatus kõigi ja igäühe põhiõigus, mis võiks laieneda juriidilisele isikule ulatuses, mis ei ole vastuolus tema olemusega. Praktikast välistab eraelu kaitse kohaldatavuse eelduslikult asjaolu, et tegemist on üldnormiga, mis kohaldub ainult sellisel juhul, kui erinormi kohaldamine ei ole võimalik.⁹⁸ Näiteks laieneb juriidilisele isikule õigus sõnumisaladusele, mis on erinormina sätestatud PS §-s 43.⁹⁹

Kodu puutumatus on sätestatud PS §-s 33. Kodu puutumatus kaitseb osa isiku privaatsfäärist¹⁰⁰ ning kodu puutumatus tuleb tõlgendada laiemalt kui üksnes meelevaldset isiku eluruumi sisenemist.¹⁰¹ Isikuliselt kaitsealalt on kodu puutumatus igäühe põhiõigus, mis kohtupraktika kohaselt laieneb ka juriidilisele isikule.¹⁰² Nii on Riigikohtu kriminaalkolleegium 15. mai 2006. aasta otsuses kriminaalasjas nr 3-1-1-13-06 p-s 9 asunud seisukohale, et Maksu- ja Tolliametil puudus õigus ilma loata siseneda äriühingu valduses olevasse territooriumile ja ruumidesse, kuivõrd PS § 9 lg 2 alusel laieneb ka äriühingule PS §-s 33 sätestatud kodu puutumatus kaitse.¹⁰³ Ka Tallinna Ringkonnakohtus on 25. septembri 2019. aasta kohtumääruse nr 3-19-1422 p-s 22 nentunud, et on selge, et juriidilisele isiku valduse läbivaatus riivab juriidilise isiku PS §-s 33 sätestatud õigust.¹⁰⁴ Saksa õiguses on kodu puutumatus sätestatud Saksa põhiseaduse (saksa k. *Grundgesetz, GG*) §-s 13 ning kohtupraktikas on leitud, et mõistet „kodu“ tuleks tõlgendada laialt, mistõttu hõlmab mõiste lisaks füüsilise isiku kodule ka juriidilise isiku äripinda. Seega on ka juriidilisel isikul võimalik tugineda kodu puutumatusse.¹⁰⁵ Ka EIK-i praktikas on tunnustatud juriidilise isiku õigust kodu puutumatusse.¹⁰⁶ Seega laieneb juriidilisele isikule PS §-s 33 sätestatud kodu puutumatus, mis on kohtupraktika kohaselt ka üheks isikuõiguseks.¹⁰⁷

---

⁹⁶ RKHKo 3-22-157 p 14.2.

⁹⁷ RKTKo 3-2-1-18-13 p 14.

⁹⁸ Jaanimägi, K., Oja, L. (viide 17) PSKV § 26/26 (2020).

⁹⁹ Sepp, H., Laos, S. (viide 17) PSKV § 43/12 (2020).

¹⁰⁰ RKHKo 3-14-52793 p 49.

¹⁰¹ RKTKo 2-18-15284 p 14.

¹⁰² Kask, O., Sepp, H. (viide 17) PSKV § 33/1; 7 (2020).

¹⁰³ RKKKo 3-1-1-13-06 p 9.

¹⁰⁴ TlnRnKm 3-19-1422 p 22.

¹⁰⁵ Emberland, M. Protection Against Unwarranted Searches and Seizures of Corporate Premises Under Article 8 of the European Convention on Human Rights: The *Colas Est SA v. France* Approach. – Michigan Journal of International Law 2003/25(1), lk 99; vt ka Papier, H.-J. (viide 22) GG § 13/17.

¹⁰⁶ EIKo 37971/97, *Société Colas Est jt vs. Prantsusmaa*, p 46.

¹⁰⁷ RKTKo 3-2-1-159-09 p 11; RKTKo 2-18-15284 p 14.

Südametunnistuse, usu- ja mõttevabadus on sätestatud PS §-s 40. PS § 40 on kõigi ja igaiühe põhiõigus. Usuvabadus kaitseb nii individuaalset kui ka kollektiivset usuvabadust. Kollektiivse usuvabaduse kaitse laieneb nii inimeste grupele kui ka usulistele organisatsioonidele¹⁰⁸ ning kollektiivse usuvabaduse kaitse on kooskõlas ka rahvusvahelise õigusega.¹⁰⁹ Ka Saksa õiguses¹¹⁰ ja EIK-i praktikas¹¹¹ tunnustatakse kollektiivset usuvabadust. Õigusteadlase Peter Oliveri hinnangul ei peaks usuvabaduse kaitse laienema juriidilisele isikule, mis tegutseb ärilisel eesmärgil.¹¹²

Au ja hea nime kaitse on sätestatud PS §-s 17. Au ja hea nime kaitse on kõigi ja igaiühe põhiõigus, kuid puudub üksmeel, kas selle isikuline kaitseala võiks laieneda ka juriidilisele isikule või on see vastuolus juriidilise isiku olemusega. Põhiseaduse kommenteeritud väljaannete autorite hinnangul võiks hea nime ehk maine kaitse laieneda ka juriidilisele isikule.¹¹³ Ka võlaõigusseaduse kommenteeritud väljaandes on nenditud, et just juriidilise isiku au ja hea nime kaitsega seoses võiks tekkida küsimus isikuõiguste laiemisest juriidilisele isikule. Eesti kohtupraktikas ei ole juriidilise isiku isikuõigusi, sh õigust aule ja heale nimele, seni tunnustatud.¹¹⁴ Samas on mitmetes Euroopa riikides nagu näiteks Inglismaal¹¹⁵ ja Poolas¹¹⁶ tunnustatud juriidilise isiku õigust heale nime kaitsele. Käesoleva töö järgmise peatüki eesmärgiks on analüüsida, kas Eesti õiguses võiks juriidilisele isikule laieneda au ja hea nime kaitse.

Kokkuvõttes valitseb Eesti kohtupraktikas seisukoht, et juriidilisele isikule isikuõigused ei laiene. Selline seisukoht on eelduslikult tingitud asjaolust, et isikuõiguste rikkumist seostatakse hingelise ja füüsilise valu ja kannatustega, mida juriidiline isik oma olemusest tingituna ei ole suuteline tundma.¹¹⁷ Samas nähtub nii VÕS § 128 lg 5 sõnastusest kui ka kohtupraktikast, et isikuõiguste rikkumine ei pea olema ilmingimata seotud füüsilise ja hingelise valu ja kannatustega. On ilmne, et juriidilisele isikule saavad laieneda ainult need isikuõigused, mis on kooskõlas juriidilise isiku olemuse ja eesmärkidega. Seega ei saa juriidilisele isikule laieneda

---

¹⁰⁸ Kiviorg, M., Roosmaa, P. (viide 17) PSKV § 40/20 (2020).

¹⁰⁹ Kiviorg, M. Religiooniõiguse põhimõisted, üldpõhimõtted ja allikad. – *Juridica* 2001/1, lk 33.

¹¹⁰ Robbers, G. Religious Freedom in Germany. – *Brigham Young University Law Review* 2001(1), lk 667.

¹¹¹ EIKo 45701/99, *Metropolitan Church of Bessarabia jt vs. Moldova*, p 130.

¹¹² Oliver, P. *Companies and Their Fundamental Rights: A Comparative Perspective*. – Cambridge University Press 2015/64(3), lk 690.

¹¹³ Maruste, R. (viide 18) PSKV § 17/1 (2017); Pild, M., Tupay, P. M., Turk, K. (viide 17) PSKV § 17/6 (2020).

¹¹⁴ Tampuu, T., Käerdi, M. (viide 57) VÕSKV (IV) § 1045/3.5.

¹¹⁵ Wilcox, V. (viide 87), lk 130.

¹¹⁶ Wyszynska-Ślufińska, P. Compensation for moral harm cause to legal entity – does new Polish Supreme Court resolution of 2023 provide a Remedy for the Polish legal system? Some critical remarks in a comparative perspective. – *Insurance Review* 2024/1, lk 54.

¹¹⁷ Vt nt RKTko 3-2-1-51-05 p 22; RKTko 3-2-1-152-09 p 16; RKKko 1-22-5835 p 31.

need isikuõigused, mis on seotud inimeseks olemisega nagu näiteks kehaline puutumatus. Küll aga võiksid juriidilisele isikule laieneda kodu puutumatus kaitse, mille laienemist juriidilisele isikule on olenemata Eestis õiguses valitsevast seisukohast, et juriidilisele isikule isikuõigused ei laiene, tunnustatud ka kohtupraktikas, usuvabaduse kaitse ning eraelu puutumatus kaitse (teatud juhtudel), mida loetakse nii kohtupraktika kui ka õiguskirjanduse kohaselt isikuõigusteks. Suurimaks vaidlusaluseks küsimuseks on, kas juriidilisel isikul on õigus ka au ja hea nime kaitsele, mida analüüsitakse järgmises peatükis.

1.3. Juriidilise isiku õigus heale nimele

Mõiste „au ja hea nimi“ on Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 30. oktoobri 1997. aasta otsuses tsiviilasjas nr 3-2-1-123-97 defineeritud järgmiselt: „Mõiste "au ja hea nimi" väljendab ühiskonna positiivset hinnangut inimesele kui isiksusele ning inimese enda suhtumist iseendasse (enesehinnang). Üldjuhul hindab ühiskond isiksust tema tegude alusel. Inimese enesehinnang põhineb tema kujutlusel iseenda väärtusest ja väärkusest.“¹¹⁸ Riigikohtu halduskolleegium on selgitanud, et PS §-s 17 sätestatud au ja hea nime kaitse on tuletatud inimväärkuse mõistest.¹¹⁹

Rait Maruste hinnangul ei saa mõisteid „au“ ja „hea nimi“ pidada sünonüümideks. Au on eelkõige seotud sisemise subjektiivse kategooriaga, mistõttu on au teotamine omane ainult füüsilisele isikule. Samas hea nimi kui maine on objektiivne kategooria, mis on seotud üldise avaliku arvamusega.¹²⁰ Ka õigusteadlane Johann Neethling on leidnud, et hea nimi on väliselt tajutav väärtus, mis kajastab isiku väärtust ühiskonnas ehk kuidas ühiskond isikut tajub ja hindab (saksa k *äussere Ehre*). Au aga kajastab seda kuidas isik iseennast ja enda väärtust tajub (saksa k *innere Ehre*).¹²¹

Kohtupraktikas on leitud, et PS §-s 17 sätestatud au ja hea nime kaitse juriidilisele isikule ei laiene. Seisukoha aluseks on Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 27. märtsi 1997. aasta otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-35-97, mil kehtiva TsÜS § 42 alusel oli juriidilisel isikul õigus nõuda au teotamise korral ainult varalise kahju hüvitamist. Hinnates küsimust, kas moraalse kahju hüvitamise nõude välistamine on vastusolus põhiseaduse §-ga 25, märkis kohus, et juriidilisel isikul puudub moraal, mistõttu ei laiene juriidilisele isikule ka moraalse kahju hüvitamise

¹¹⁸ RKTko 3-2-1-123-97.

¹¹⁹ RKHko 3-3-1-65-16 p 18.

¹²⁰ Maruste, R. (viide 21), lk 330.

¹²¹ Neethling, J. (viide 46), lk-d 253, 255.

nõue.¹²² Töö autori hinnangul on eeltoodu tõttu oluline mõistete „au“ ja „hea nimi“ eristamine. Au teotamine on seotud inimväärikuse ja moraaliga. Samas kui hea nimi väljendab laiemalt ühiskonna hinnangut isiku suhtes. Samale seisukohale on asutud ka 2020. aasta põhiseaduse kommenteeritud väljaandes, kus on samuti rõhutatud, et eeltoodud põhjustel on oluline kohtupraktikas eristada mõisteid „au“ ja „hea nimi“.¹²³

Erinevalt Eesti kohtupraktikast, on EIK-i kohtupraktikas leitud, et maine kaitse laieneb juriidilisele isikule.¹²⁴ Ehkki inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis¹²⁵ (edaspidi EIÕK) ei ole otsesõnu sätestatud maine kaitset, on EIK-i praktikas leitud, et isiku maine kaitse on üks osa EIÕK art-s 8 sätestatud eraelu puutumatus kaitsest.¹²⁶ EIK-i praktikas loetakse maine kaitset tsiviilõiguseks EIÕK art 6 mõttes¹²⁷ ning isiku maine kaitsega seotud kohtuasjad on üldreeglina seotud maine ja sõnavabaduse kaitse (EIÕK art 10) vahelise tasakaalu leidmisega.¹²⁸

Siiski ei samastata EIK-i praktikas juriidilise isiku maine kaitset füüsilise isiku maine kaitsega. EIK on selgitanud, et juriidilise isiku maine seisneb eelkõige ärilises maines, samas kui füüsilise isiku maine seostub eelkõige isiku sotsiaalse staatusega, mis võib mõjutada ka isiku väärikust. Seega ei ole juriidilise isiku ärilise mainega seotud huvid samastatavad füüsilise isiku maine moraalse mõõtmega.¹²⁹ Erisus on ilmsem olukorras, kus hea nime kandjaks on avalik-õiguslik juriidiline isik, kuivõrd avalik-õigusliku juriidilise isiku institutsionaalne huvi kaitsta oma head nime, ei ole võrdväärne füüsilise isiku huviga kaitsta oma au.¹³⁰ Kokkuvõttes on EIK-i praktika kohaselt võimalik nii füüsilisel kui ka juriidilisel isikul tugineda maine kaitsele, kuid nende maine kaitset ei saa täielikult samastada. Füüsilise isiku maine on EIK-i praktika kohaselt tugevamini kaitstud kui juriidilise isiku maine, kuivõrd füüsilise isiku maine kahjustamine võib mõjutada ka füüsilise isiku väärikust.

---

¹²² RKTKo 3-2-1-35-97; Eesti Keele Instituudi Sõnaveebis on mõiste moraal defineeritud järgnevalt: „ühiskonnas või mingis kogukonnas kujunenud väärtuste, põhimõtete ja käitumisnormide süsteem, mis võimaldab eristada õiget ja ebaõiget käitumist“ – Eesti Keele Instituut. Sõnaveeb. – Kättesaadav lingilt: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/moraal/1/est> (06.02.2025).

¹²³ Pild, M., Tupay, P. M., Turk, K. (viide 17) PSKV § 17/14 (2020).

¹²⁴ EIKo 68416/01, *Steel ja Morris vs. Suurbritannia*, p 94; EIKo 27209/03, *Kuliš ja Rózycki vs. Poola*, p 35.

¹²⁵ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.

¹²⁶ Spielmann, D., Cariolou, L. The Right to Reputation under the European Convention on Human Rights. – *Élanges en l'honneur de Christos L. Rozakis*. Bruylant 2011, lk 16.

¹²⁷ EIKo 18139/91, *Tolstoy Miloslavsky vs. Suurbritannia*, p 58; EIKo 31382/96, *Kurzac vs. Poola*, p 20.

¹²⁸ Alforova, T. M. jt (koost). Right to Freedom of Expression v. Reputation Protection (Based on ECtHR Practice Materials). – *The Age of Human Rights Journal* 2022/18, lk 314.

¹²⁹ EIKo 22947/13, *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete ja Index.hu Zrt vs. Ungari*, p 84; EIKo 22649/08, *OOO Regnum vs. Venemaa*, p 66.

¹³⁰ EIKo 15449/09, *Margulev vs. Venemaa*, p 45; vt ka EIKo 2744/07, *Kharlamov vs. Venemaa*, p 29.

Ka Euroopa Kohtu praktikas tunnustatakse juriidilise isiku õigust maine kaitsele. Nii on Euroopa Kohus leidnud kohtuasjas *Idromacchine jt*, et juriidilise isiku kuvandit ja mainet mõjutavad negatiivselt märkused, mille kohaselt ei ole Idromacchine kui juriidiline isik suuteline osutama eeskirjadele vastavat teenust ega täida seeläbi temal lausvaid lepingulisi kohustusi.¹³¹

Ka paljudes Euroopa riikides tunnustatakse juriidilise isiku õigust au ja hea nime kaitsele. Nii on õiguskirjanduse andmetel näiteks Saksa, Belgia,¹³² Itaalia¹³³, Inglismaa¹³⁴ ja Hispaania¹³⁵ kohtupraktikas leitud, et juriidilisel isikul on õigus heale nimele. Ka Poola kohtupraktikas on tunnustatud juriidilise isiku õigust heale nimele. Poola õigusteadlase Kinga Michałowska on seisukohal, et juriidilise isiku õigust heale nimele võib pidada üheks paremini ära tuntavaks juriidilise isiku isikuõiguseks, kuivõrd see on otseselt seotud juriidilise isiku olemuse ja eesmärkidega ning juriidilise isiku hea nime rikkumine on ka objektiivselt tajutav. Hea nime rikkumise objektiivse hindamise tõttu laieneb juriidilisele isikule üksnes väliselt tajutava hea nime kaitse.¹³⁶ Ka Inglismaa kohtupraktikas on asutud seisukohale, et juriidilisele isikule ei laiene subjektiivselt tajutav au kaitse.¹³⁷ Inglismaa kohtupraktikas on leitud, et juriidilise isiku hea nimi on objektiivselt tajutav väärtus, mida peab seadusega kaitsma. Juriidilise isiku hea nime kaitse olulisust kinnitab asjaolu, et juriidiline isik näeb vaeva, et kaitsta ja edendada oma head nime. Samas on rõhutatud, et mainet kahjustav tegevus peab olema seotud juriidilise isiku äritegevusega.¹³⁸

Hea maine ja selle kaitse on oluline nii füüsilisele kui ka juriidilisele isikule. Isiku mainet kui sellist on väärtustatud juba iidsetes tsivilisatsioonides ning maine tähtsus ei ole ajas kahenenud. Vastupidi, massimeedia ja tehnoloogia arengu tõttu on küsimus maine kaitsest muutunud olulisemaks ja aktuaalsemaks.¹³⁹ Benjamin Franklin on lausunud: „Hea maine loomiseks on

---

¹³¹ EÜKo T-88/09, *Idromacchine Srl, Alessandro Capuzzo, Roberto Capuzzo vs. Euroopa Komisjon*, ECLI:EU:T:2011:641, p-d 62–63. Samas kohtuasjas esitati apellatsioonkaebus, mis jäeti rahuldamata, vt EKO C-34/12 P, *Idromacchine Srl, Alessandro Capuzzo, Roberto Capuzzo vs. Euroopa Komisjon*, ECLI:EU:C:2013:552, p 99.

¹³² Budica-Iacob, M.-I. (viide 91), lk 72.

¹³³ Coggiola, N., Gardella Tedeschi, B., Graziadei, M. *Digest of European Tort Law. Volume 2: Essential Cases on Damage*. De Gruyter 2011, lk 1016.

¹³⁴ Wilcox, V. (viide 87), lk 130.

¹³⁵ Martin-Casals, M., Ribot, J. *Digest of European Tort Law* (viide 133), lk 1017.

¹³⁶ Michałowska, K. (viide 88), lk 94.

¹³⁷ Coe, P., Brown, J. What's in a Name? The Case for Protecting the Reputation of Businesses under Article 1 Protocol 1 of the European Convention on Human Rights. – *Journal of European Tort Law* 2019/10(3), lk 298.

¹³⁸ Wilcox, V. (viide 87), lk-d 109–110, 114.

¹³⁹ Vanswevelt, T., Bubalo, L. Post-Mortal Protection of the Right to Reputation – A Comparative View. – *Journal of European Tort Law* 2019/10(1), lk-d 2–3.

vaja palju häid tegusid ja selle kaotamiseks piisab vaid ühest halvast teost“ (ing k „*It takes many good deeds to build a good reputation, and only one bad one to lose it*“).¹⁴⁰ Hea maine loomine on juriidilise isiku jaoks pikk ja aeganõudev protsess, mille käigust tekitab juriidiline isik klientides enda vastu usalduse. Samas piisab ühest negatiivsest uudisest ning isiku hea maine võib olla rikitud. Hea maine loomine ja hoidmine on keeruline, kuid selle kaotamine on võimalik vaid hetkega.

Hea maine loomine ja hoidmine on oluline aga edu saavutamiseks, kuivõrd tegemist on ühe juriidilise isiku hinnatuima varaga. Frank S. Giaoui hinnangul võib juriidilise isiku mainet pidada isegi juriidilise isiku kõige väärtuslikumaks varaks.¹⁴¹ Juriidilise isiku maine olulisust illustreerib Volkswageni *Dieseltgate* nime kandev skandaal. 2015. aastal sai laiem avalikkus teada, et Volkswagen kasutas diiselmootoritega sõidukites tarkvara, mille abil muudeti sõidukite heitekoguseid testides.¹⁴² Skandaal mõjutas juriidilise isiku mainet ning selle tulemusel langes Volkswageni aktsiate hind 50%.¹⁴³

Seega soodustab hea maine juriidilise isiku äritegevust, samas kui negatiivne maine vastupidiselt kahjustab seda.¹⁴⁴ Juriidilise isiku hea nimega on seotud ka nii konkurentsieelise saamine kui ka äritegevuse tulemuslikkus,¹⁴⁵ kuivõrd tarbijad seostavad juriidilise isiku nime tavaliselt kauba või teenuse kvaliteediga. Hea mainega tooteid ja teenuseid peetakse usaldusväärsemaks, mistõttu tajutavad kliendid selliste toodete ostmisel väiksemat riski, mis omakorda soodustab ostuotsuseid.¹⁴⁶ Samuti kaasneb hea nime ja usaldusväärseusega klientide lojaalsus ja valmisolek maksta kaupade ja teenuste eest kõrgemat hinda.¹⁴⁷

Üldreeglina on tarbijate silmis juriidilise isiku hea maine ja usaldusväärsus seotud juriidilise isiku kaubamärgiga.¹⁴⁸ Kaubamärgi maine olulisust kinnitab muuhulgas asjaolu, et Euroopa

---

¹⁴⁰ Eccles, R. G., Newquist, S. C., Schatz, R. Reputation and Its Risks. – Harvard Business Review 2007/2, lk 2.

¹⁴¹ Giaoui, F. S. Damage to Reputation: A Comparative Analysis of Pecuniary Compensation of Non-Pecuniary Harm. – Loyola of Los Angeles International & Comparative Law Review 2023/46(1), lk 19.

¹⁴² Jong, W., van der Linde, V. Clean diesel and dirty scandal: The echo of Volkswagen's dieseltgate in an intra-industry setting. – Public Relations Review 2022/48(1), lk 1.

¹⁴³ Giaoui, F. S. (viide 141), lk 20.

¹⁴⁴ Gibson, D., Gonzales, J. L., Castanon, J. The Importance of Reputation and the Role of Public Relations. – Public Relations Quarterly 2006/51(3), lk 15.

¹⁴⁵ Höflinger, P. J., Nagel, C., Sander, P. Reputation for technical innovation: Does it actually cohere with innovative activity? – Journal of Innovation & Knowledge 2018/3, lk 36.

¹⁴⁶ Agmeka, F., Wathoni, R. N., Santoso, A. S. The Influence of Discount Framing towards Brand Reputation and Brand Image on Purchase Intention and Actual Behaviour in e-commerce. – Procedia Computer Science 2019/161, lk 852.

¹⁴⁷ Höflinger, P. J., Nagel, C., Sander, P. (viide 145), lk 27.

¹⁴⁸ Pavelek, O., Zajickova, D. Compensation for non-material damage caused to legal entities in the decision-making practice of the CJEU and the ECHR. – Juridical Tribune 2023/13(3), lk 338.

Liidu õiguses on tagatud täiendav kaitse kaubamärgiomanikele, kelle kaubamärk on omandanud maine.¹⁴⁹ Kaubamärgile sarnast usaldusväärust ja kvaliteeti näitavad tarbija jaoks näiteks ka päritolutähised. Euroopa Kohus on selgitanud, et päritolutähisel võib olla tekkinud tarbijate seas hea maine ning tarbijad seostavad päritolutähisest kauba eriomaduste, kvaliteedi ja autentsusega, mis omakorda soodustab tarbija ostukäitumist.¹⁵⁰ Juriidilise isiku mainet seostatakse ka tarbija sotsiaalse staatuse ja prestiižiga.¹⁵¹ Seega võib õiguskirjanduse põhjal väita, et tarbijate ostukäitumist mõjutab juriidilise isiku maine ja usaldusväärus, mida tarbijad seostavad näiteks vastava kaubamärgi või päritolutähisega.

Eeltoodu kinnitab, et juriidilisel isikul on hea nimi, mille kaitse on oluline. Austria õigusteadlane Helmut Koziol on leidnud, et juriidilisele isikule tuleks isikuõigusi laiendada ulatuses, mis on ühiskonna huvides.¹⁵² Juriidilise isiku hea nime tunnustamine on ühiskonna huvides, kuivõrd hea nimi on juriidilise isiku immateriaalne väärtus, mille kahjustamine on objektiivselt tajutav ning mõjutab negatiivselt nii juriidilise isiku tegevust kui ka konkurentsivõimet. Samas tagab mõistete „au“ ja „hea nimi“ eristamine, et hea nime kaitse laienemine juriidilisele isikule ei sea samal ajal kuidagi ohtu inimväärkuse kaitset.

Kokkuvõttes on au ja hea nime kaitse igäihe põhiõigus. Ka töö autori hinnangul tuleks omavahel eristada mõistet „au“, mis on subjektiivne ja sisemiselt tajutav väärtus ning mõistet „hea nimi“, mis on objektiivselt tajutav väärtus. Kuivõrd hea nimi on objektiivselt tajutav ning väljendub eelkõige avalikes arvamustes ja hinnangutes, siis ei eelda hea nime teotamine ka vaimsete kannatuste või valu tekkimist. Mõistete eristamine aitab tagada, et hea nime kaitse laienemisega juriidilisele isikule ei nõrgene inimväärkuse ega füüsilise isiku au kaitse. Eeltoodule tuginedes leiab töö autor, et juriidilisele isikule peaks laienema hea nime kaitse.

Hea nime kaitse peaks laienema lisaks eraõiguslikule juriidilisele isikule ka avalik-õiguslikule juriidilisele isikule. Eelnevast analüüsist nähtub, et teatud juhtudel võib avalik-õiguslik juriidiline isik olla põhiõiguste kandjaks. Seetõttu on töö autor seisukohal, et teatud juhtudel

---

¹⁴⁹ EKo C-690/17, *ÖKO-Test Verlag GmbH vs. Dr. Rudolf Liebe Nachf. GmbH & Co.KG*, ECLI:EU:C:2019:317, p-d 36-37. Vt ka 14. juuni 2017. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta. – ELTL 154, art 9 lg 2 p c; 16. detsembri 2015. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/2436 kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta. – ELT L 336, art 5 lg 3 p a.

¹⁵⁰ EKo C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma, Salumificio S. Rita SpA vs. Asda Stores Ltd, Hygrade Foods Ltd*, ECLI:EU:C:2003:296, p 64; EKo C-569/18, *Caseificio Cirigliana Srl jt vs. Ministero delle Politiche agricole, alimentari e forestali jt*, ECLI:EU:C:2019:873, p 36.

¹⁵¹ Agmeka, F., Wathoni, R. N., Santoso, A. S. (viide 146), lk 853.

¹⁵² Koziol, H. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk 771.

võib ka avalik-õiguslikule juriidilisele isikule laieneda hea nime kaitse ning selle eitamine on kunstlik. Näiteks on Tartu Ülikoolil kui avalik-õiguslikul juriidilisel isikul¹⁵³ Eestis hea maine, mis kajastub avalikus suhtumises Tartu Ülikooli,¹⁵⁴ aga ka näiteks ülikooli kohas maailma ülikoolide pingereas¹⁵⁵.

1.4. Isikuõiguste tunnustamine kui mittevaralise kahju hüvitamise eeldus

Nii mitmetes Euroopa riikides¹⁵⁶ kui ka Eestis seostatakse mittevaralist kahju eelkõige isikuõiguste rikkumisega. Seetõttu tõusetub küsimus, kas juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamisega tunnustatakse sisuliselt ka juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet või olenemata juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamisest, ei hüvitata juriidilisele isikule mittevaralist kahju. Samuti tõusetub küsimus, kas juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude esitamise aluseks peab olema isikuõiguste rikkumine või on juriidilisel isikul võimalik esitada mittevaralise kahju hüvitamise nõue ka mõnel muul alusel.

VÕS § 134 lg 2 sätestab, et isikuõiguse rikkumise korral tuleb kahjustatud isikule maksta mittevaralise kahju hüvitamiseks mõistlik rahasumma. Mittevaralise kahju hüvitamise nõude esitamisel ei pea kahjustatud isik tõendama mittevaralise kahju kui sellise olemasolu, vaid piisab sellest, kui on tõendatud, et rikkuja vastutab isikuõiguse rikkumise eest ning on tõendatud asjaolud, mille olemasolu on seaduse järgi seotud mittevaralise kahju hüvitamisega.¹⁵⁷ Seega ei lasu kahjustatud isikul ebamõistliku tõendamiskoormist, mis oli ka 2010. aasta võlaõigusseaduse muudatuste eesmärgiks.¹⁵⁸ Seoses füüsilise isiku isikuõiguste kaitsega on Riigikohus asunud seisukohale, et isikuõiguste rikkumise korral tuleb füüsilisele isikule välja mõista mõistlik mittevaralise kahju hüvitis.¹⁵⁹ Mittevaralise kahju hüvitamise nõue võiks olla välistatud juhul kui hageja ei nõua sellise kahju hüvitamist ning kostja vastu on esitatud ainult

---

¹⁵³ Tartu Ülikooli seadus. – RT I, 11.03.2023, 91, § 2 lg 2.

¹⁵⁴ Kantar Emor. Eesti inimesed peavad mainekamateks IT, tehnika ja tervise erialaseid. – Kättesaadav lingilt: <https://www.kantaremor.ee/pressiteated/eesti-inimesed-peavad-mainekamateks-it-tehnika-ja-tervise-erialasid/> (14.01.2025).

¹⁵⁵ Tartu Ülikool. Tartu Ülikool püsib ülikoolide pingereas 400 parima seas. – Kättesaadav lingilt: <https://ut.ee/et/sisu/tartu-ulikool-pusib-maailma-ulikoolide-pingereas-400-parima-seas> (14.01.2025).

¹⁵⁶ Koziol, H. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk 771.

¹⁵⁷ RKTko 2-15-16007 p 18; RKTko 2-20-2032 p 13; RKTko 2-21-5449 p 15.

¹⁵⁸ Ringhäälinguseaduse, kriminaalmenetluse seadustiku, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja võlaõigusseaduse muutmise seadus 656 SE. – Kättesaadav lingilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/a4680939-75ea-a4b8-d3a3-4253c405ebac/ringhaalinguseaduse-kriminaalmenetluse-seadustiku-tsviilkohtumenetluse-seadustiku-ja-volaogusseaduse-muutmise-seadus/> (14.01.2025), p-d 4; 4.2.

¹⁵⁹ RKKko 3-1-1-116-12 p 17; RKTko 3-2-1-142-16 p 15.

tuvastushagi.¹⁶⁰ Seega kehtib Eesti kohtupraktika kohaselt eeldus, et igasugune füüsilise isiku isikuõiguste rikkumine toob kaasa mittevaralise kahju, mille suurust on võimatu tõendada.¹⁶¹

Tõusetub küsimus, kas füüsilisele isikule kehtiv eeldus, et isikuõiguste rikkumine toob kaasa mittevaralise kahju, kehtib ka juriidilise isiku suhtes. VÕS § 134 lg-t 2 grammatiliselt tõlgendades võiks asuda seisukohale, et säte kohaldub ilma erisusteta ka juriidilisele isikule, kuivõrd selle kohaselt peab kahjustatud isikule isikuõiguste rikkumise korral mittevaralise kahju hüvitama. Töö autori hinnangul on siiski ebatõenäoline, et sama põhimõtet kohaldatakse ka juriidilise isiku isikuõiguste rikkumise korral, kuivõrd füüsilisele isikule tagatav isikuõiguste kaitse on üldreeglina tugevam juriidilisele isikule tagatavast kaitsest. Ka võlaõigusseaduse kommenteeritud väljaandes on rõhutatud, et juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõue võiks kõne alla tulla harvadel juhtudel.¹⁶² Eelduslikult arvestati ka VÕS § 134 lg 2 muutmisel 2010. aastal kehtiva praktikaga, mille kohaselt isikuõigused juriidilisele isikule ei laienenud. Eeltoodule tuginedes on töö autor seisukohal, et isikuõiguste rikkumisega ei kaasne automaatselt juriidilise isiku õigust nõuda mittevaralise kahju hüvitamist, vaid mittevaralise kahju hüvitamise nõude esitamiseks peab juriidiline isik tõendama asjaolusid, mis kinnitavad, et objektiivsel hinnangul on mittevaralise kahjuhüvitise väljamõistmine põhjendatud.

Samuti on võimalik, et kohtupraktikas tunnustatakse juriidilise isiku isikuõigusi, kuid ei tunnustata mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Nii on näiteks Saksa kohtupraktikas leitud, et kuivõrd mittevaralise kahju hüvitamise nõue on seotud füüsilise ja hingelise valuga, mis on omane ainult füüsilisele isikule, puudub juriidilisel isikul, olenemata sellest, et talle laienevad isikuõigused, õigus nõuda mittevaralise kahju hüvitamist.¹⁶³ Samas on mitmeid Euroopa riike nagu näiteks Ungari¹⁶⁴, Poola¹⁶⁵ ja Tšehhi¹⁶⁶, kus on juriidilise isiku isikuõiguste rikkumise korral tunnustatud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.

Mittevaralise kahju hüvitamise nõude esitamine on üldreeglina võimalik ainult konkreetselt seaduses sätestatud juhtudel.¹⁶⁷ Lisaks isikuõiguste rikkumisele on seadusandja sätestanud ka

---

¹⁶⁰ RKTko 2-15-16007 p 18.

¹⁶¹ TlnRnKo 2-20-7691 p 14.2.

¹⁶² Sein, K. (viide 5) VÕSKV (I) § 134/3.

¹⁶³ Wyszzyńska-Ślufińska, P. (viide 116), lk 49. Vt ka Hauck, A. Münchener Kommentar zum Lauterkeitsrecht. 3. Aufl. A. Teil I. München: C.H.Beck 2020, p 196.

¹⁶⁴ Manyhard, A. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk 293.

¹⁶⁵ Wyszzyńska-Ślufińska, P. (viide 116), lk 54.

¹⁶⁶ Hrádek, J., Bell, A. J. The New Czech Civil Code and Compensation for Damage: Introductory Remarks. – Journal of European Tort Law 2016/7(3), lk 305.

¹⁶⁷ Sein, K. (viide 5) VÕSKV (I) § 134/1.

muud alused mittevaralise kahju hüvitamiseks. Näiteks on mittevaralise kahju hüvitamise nõudeõigus sätestatud ametiühingute seaduse¹⁶⁸ (edaspidi AÜS) §-s 26, mille alusel on ametiühingul, mille õigusi rikuti, õigus nõuda rikkumise lõpetamist, kohustuse täitmist ning tekitatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist. Sisuliselt on sätte kohaselt antud juriidilisele isikule õigus nõuda mittevaralise kahju hüvitamist. Siiski ei ole Riigi Teatajas avalikustatud lahendeid, kus oleks AÜS § 26 alusel ametiühingule mittevaralist kahju hüvitatud. Võlaõigusseaduse kommenteeritud väljaandes on seatud kahtluse alla, kas sätte alusel on õigus nõuda mittevaralist kahju rahalise hüvitisena.¹⁶⁹ Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõue võiks kõne alla tulla näiteks ka ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse¹⁷⁰ (edaspidi EKTÄKS) § 8 lg 1 alusel, mille kohaselt kuulub hüvitamisele ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise korral rikkumisega tekitatud varaline ja mittevaraline kahju. Ka sätte seletuskirjas on leitud, et juhul kui kohtupraktikas ei välistata juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet, võiks juriidilisel isikul tekkida ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise korral mittevaralise kahju hüvitamise nõue.¹⁷¹

Ka mitmetes Euroopa riikides on juriidilisel isikul õigus esitada mittevaralise kahju hüvitamise nõue tuginedes konkreetsele seaduses sätestatud alusele. Nii on näiteks Austria kohtupraktikas tunnustatud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet konkreetsetel seaduses sätestatud alustel, täpsemalt Austria föderaalseadus ebaausa konkurentsi vastu (UWG) § 16 lg 2 alusel ja tüürilepingu seaduse (MRG) § 8 lg 3 alusel.¹⁷² Ehkki Austria õiguses on aastakümneid tunnustatud juriidilise isiku isikuõigusi,¹⁷³ on mittevaralise kahju hüvitise nõude aluseks siiski konkreetne seaduse säte. Sarnaselt Austriaga on ka Bulgaaria õiguses tunnustatud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet ainult konkreetsetel seaduses sätestatud alusel.¹⁷⁴ Sloveenia õiguses on seadusandja sätestanud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamiseks erinormi võlaõigusseadusesse. Nii on sätestatud Sloveenia võlaõigusseaduse §-s 183, et kohus võib määrata juriidilisele isikule mittevaralise kahju hüvitise, kui kahjustatud on juriidilise isiku head nime.¹⁷⁵ Seega, juhul kui Eesti õiguses ei tunnustata juriidilise isiku isikuõigusi, võiks

---

¹⁶⁸ Ametiühingute seadus. – RT I, 05.05.2022, 6.

¹⁶⁹ Sein, K. (viide 5) VÕSKV (I) § 134/3.

¹⁷⁰ Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus. – RT I, 07.12.2018, 2.

¹⁷¹ Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse 678 SE. – Kättesaadav lingilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9b6f21b8-db1c-436d-a045-326913d80d22/> (22.01.2025), lk 9.

¹⁷² Koziol, H. Basic Question of Tort Law from Germanic Perspective. Jan Sramek Verlag 2012, lk 117.

¹⁷³ Handler, M. Haben juristische Personen Persönlichkeitsrechte? – Personen. Ein Interdisziplinärer Dialog. Kirchberg am Wechsel 2002, lk 80.

¹⁷⁴ Wyszynska-Ślufińska, P. (viide 116), lk 50.

¹⁷⁵ Perenič, L. K. European Tort Law Basic Text 2nd Edition. Jan Sramek Verlag 2018, lk 343.

mittevaralise kahju hüvitamise nõue kõne alla tulla muul seaduses sätestatud alusel. Potentsiaalselt võiks kaaluda eraldi seadusliku aluse loomist, mille alusel oleks juriidilisel isikul võimalik teatud õiguste rikkumise, näiteks hea nime teotamise korral, nõuda mittevaralise kahju hüvitamist.

Kokkuvõttes ei tunnustata juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamisega juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet, vaid on võimalik, et sarnaselt Saksamaaga, ei hüvitata olemata juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamisest juriidilisele isikule mittevaralist kahju. Võttes arvesse aga isikuõiguste ja mittevaralise kahju tihedat seost Eesti õiguses, on töö autori hinnangul tõenäoline, et isikuõiguste tunnustamisega tunnustatakse ka juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Samas ei ole isikuõiguste tunnustamine juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamise vältimatuks eelduseks, vaid juriidiline isik võib esitada mittevaralise kahju hüvitamise nõude ka muul seaduses sätestatud alusel.

2. MITTEVARALISE KAHJU HÜVITATAVUS JURIIDILISELE ISIKULE

2.1. Mittevaralise kahju mõiste

PS § 25 kohaselt on igaühel õigus talle tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. PS § 25 on eriline kaitseõigus.¹⁷⁶ PS § 25 on sätestatud abstraktselt, mistõttu on vahetu sättelegitimus probleemne. Säte seab kohustuse hüvitada nii moraalne kui ka materiaalne kahju, kuid sättes ei selgitata kahju mõistet, põhjuslikku seost ega seda, milline peaks hüvitis olema. Need küsimused on jäetud seadusandja sisustada. Siiski võib hüvitisnõude meelevaldne piiramine olla põhiseadusvastane ning sellisel juhul võiks olla ka PS § 25 vahetult kohaldatav.¹⁷⁷

Põhiseaduses kasutatakse mõistet „moraalne kahju“, samas kui võlaõigusseaduses ning riigivastutuse seaduses on kasutusel mõiste „mittevaraline kahju“. Rait Maruste hinnangul ei ole moraalne kahju võrdväärne mittevaralise kahjuga. Moraalne kahju on kitsam mõiste ning seeläbi omane ainult füüsilisele isikule. Samas kui mittevaraline kahju võib tekkida ka juriidilisele isikule.¹⁷⁸ Ehkki mõiste „moraalne kahju“ on kitsam kui mõiste „mittevaraline kahju“, kasutatakse mõisteid õigusaktides sisuliselt sünonüümidena. Nii kasutatakse vanemates seadustes mõistet „moraalne kahju“ ning uuemates seadustes mõistet „mittevaraline kahju“.¹⁷⁹ Mõistete kasutamisele sisuliselt sünonüümidena viitab ka põhiseaduse kommenteeritud väljaanne, kus on moraalne kahju samastatud mittevaralise kahjuga.¹⁸⁰ Mõiste „mittevaraline kahju“ kasutamine on Herbert Sepa hinnangul siiski täpsem ja asjakohasem, kuivõrd kahju liigitamine moraalseks ja mittemoraalseks ei ole võimalik.¹⁸¹

Varaline kahju on objektiivselt hinnatav ja tõendatav.¹⁸² Varaline kahju on tekkinud olukorras, kus isiku varaline olukord on võrreldavalt halvenenud (diferents).¹⁸³ Mittevaralist kahju erinevalt varalisest kahjust ei ole võimalik aga objektiivselt rahaliselt mõõta, mistõttu on mittevaralise kahju hüvitise kindlaks määramine kohtu diskretsiooniotsus.¹⁸⁴

---

¹⁷⁶ Narits, R. (viide 73), lk 185.

¹⁷⁷ Jäätma, J., Pilving, I. (viide 17) PSKV § 25/2 (2020).

¹⁷⁸ Maruste, R. (viide 21), lk 418.

¹⁷⁹ Tammiste, H. Mittevaralisest kahjust Eesti kohtupraktikas. – *Juridica* 2004/2, lk 129.

¹⁸⁰ Jäätma, J., Pilving, I. (viide 17) PSKV § 25/13 (2020).

¹⁸¹ Sepp, H. Kohtupraktikast moraalse kahju hüvitamisel. – *Juridica* 1998/7, lk 342.

¹⁸² Vt nt RKTko 3-2-1-75-08 p 13; RKTko 3-2-1-100-13 p 13.

¹⁸³ RKTko 3-2-1-138-15 p 12.

¹⁸⁴ RKTko 2-20-2032 p 13.

Mittevaralise kahju tekkimist seostatakse eelkõige kahjustatud isiku füüsilise ja hingelise valu ja kannatustega (VÕS § 128 lg 5). Olukorras, kus isikuõiguste rikkumisest tingituna on tekkinud kahju hüvitamise kohustus, tuleb kahjustatud isikule maksta mittevaralise kahju hüvitisena mõistlik rahasumma (VÕS § 134 lg 2). Kohus arvestab hüvitise määramisel nii rikkumise raskust, ulatust kui ka kahju tekitaja käitumist ja suhtumist kahjustatud isikusse peale rikkumist (VÕS § 134 lg 5). Kohus võib mittevaralise kahju hüvitise kindlaks määramisel arvestada ka vajadusega mõjutada kahju tekitajat edaspidi sellisest käitumisest hoiduma ning võtta selleks arvesse ka kahju tekitaja varalist seisundit (VÕS § 134 lg 6). Samas on Riigikohus leidnud, et olukorras, kus tagajärg hõlmab endas tavapärast elulist riski, ei ole isikule tekkinud mittevaralist kahju VÕS § 128 lg 5 tähenduses.¹⁸⁵

Riigikohtu praktika kohaselt ei ole füüsilise ja hingelise valu ning kannatuste kogemine ilmtingimata vajalik mittevaralise kahju hüvitise määramiseks. Riigikohtu halduskolleegium selgitas 6. jaanuari 2021. aasta otsuses haldusasjas nr 3-19-1207 p-des 24 ja 24.1, et olukorras, kus isikul on vaimupuue ning pole võimalik tuvastada, kas isik mõistis juhtunut ning tundis hingelist valu ja kannatusi, on põhjendatud mittevaralise kahju hüvitamine. Riigikohus selgitas, et rehabilitatsiooniplaani avalikustamine on eraelu puutumatus rikkumine, mis tooks igale täisteovõimega inimesele kaasa hingelise valu. Kohtu hinnangul ei tohi isiku vaimupuue kaasa tuua isikuandmete vähem tõhusat kaitset. Täiendavalt selgitas kohus, et puudub vastuolu ka VÕS § 128 lg-s 5 sätestatuga, kuivõrd sätte kohaselt on mittevaraline kahju hüvitatav eelkõige sättes loetletud juhtudel.¹⁸⁶ Seega ei ole tegemist ammendava loeteluga juhtudest, mil on mittevaraline kahju hüvitatav. Riigikohus on selgitanud, et kuivõrd piisavaks on see, kui isik tõendab asjaolusid, mille esinemine on seaduse kohaselt seotud mittevaralise kahju hüvitamise nõudega, mitte mittevaralise kahju kui sellise olemasoluga (füüsiline ja hingeline valu ning kannatused), siis võib mittevaralise kahjuhüvitise maksmine olla põhjendatud ka olukorras, kus isikuõiguse rikkumisega ei kaasne füüsilist ja hingelist valu ega kannatusi.¹⁸⁷

Seega puudub nii Eesti seadustes kui ka kohtupraktikas mittevaralise kahju ammendav definitsioon. Mittevaralist kahju seostatakse eelkõige isikuõiguste rikkumise ning füüsilise ja hingelise valu ning kannatustega. Samuti iseloomustab mittevaralist kahju selle olemasolu ja väärtuse tõendamise keerukus, mistõttu on mittevaralise kahju hüvitise rahalise suuruse kindlaksmääramine kohtu diskretsiooniotsus.

---

¹⁸⁵ RKHKo 3-20-1449 p-d 30.4 ja 30.5.

¹⁸⁶ RKHKo 3-19-1207 p-d 24 ja 24.1.

¹⁸⁷ RKTko 3-2-1-37-17 p 14.

Ka EIK-i ja Euroopa Kohtu praktikas ei ole antud mittevaralise kahju mõistele ammendavat definitsiooni, vaid iga kohtuasja puhul on eraldi hinnatud, kas põhjendatud oleks ka mittevaralise kahju hüvitamine.¹⁸⁸ Nii Euroopa Kohtu kui ka EIK-i praktikas on loetud mittevaraliseks kahjuks näiteks nii isiku vaimset kui ka füüsilist valu ja kannatusi¹⁸⁹, mainekahju¹⁹⁰ kui ka õiguslikku ebakindlust¹⁹¹. Ammendava definitsiooni puudumine tagab kohtule paindlikkuse mittevaralise kahju hüvitise määramisel.¹⁹² Sarnane lähenemine on valitud ka enamikes Euroopa riikides. Eelduslikult on põhjuseks asjaolu, et võttes arvesse kõiki erinevaid elulisi situatsioone, on sisuliselt võimatu õigusaktis ammendavalt välja tuua juhtumid, millega võib kaasneda mittevaraline kahju.¹⁹³

Varalise kahju ja mittevaralise kahju hüvitis kannavad endas ka erinevaid eesmärgi. Varalise kahju hüvitamise eesmärgiks on viia kahjustatud isik positsiooni, mis oleks võimalikult sarnane sellele, milles isik oleks olnud, kui kahju tekitanud sündmust ei oleks toimunud.¹⁹⁴ Kuivõrd mittevaralise kahju hüvitist seostatakse füüsilise ja hingelise valu ning kannatustega, mille väärtust on sisuliselt võimatu täpselt rahaliselt hinnata ning sageli ei ole ka isiku asetamine olukorda, kus isik oleks olnud, kui kahju tekitatud sündmust ei oleks toimunud, võimalik, ei saa kohus mittevaralise kahju kindlaks määramisel eeltoodud põhimõttest lähtuda. Ka Riigikohus on märkinud, et mittevaralise kahju hüvitis kannab endas lisaks kompensatsioonilisele eesmärgile ka tõrjuvat eesmärki ja ühiskonna hukkamõistu.¹⁹⁵

Mittevaralise kahju preventiivset eesmärki kinnitab ka VÕS § 134 lg 6, mille kohaselt võib kohus mittevaralise kahju hüvitise määramisel arvestada ka vajadusega mõjutada kahju tekitajat hoiduma edasise kahju tekitamisest, võttes muuhulgas arvesse ka kahju tekitaja varalist seisundit. Sätte preventiivset eesmärki on kinnitanud ka seadusandja, märkides, et mittevaralise kahju hüvitamise preventiivne eesmärk ei realiseeru olukorras, kus kahju tekitajale ei ole

---

¹⁸⁸ Pavelek, O., Zajickova, D. (viide 148), lk 335.

¹⁸⁹ EIKo 20869/92, *Dikme vs. Türgi*, p-d 121, 123; EIKo 25735/94, *Elsholz vs. Saksamaa*, p 70; EKo C-129/19, *Presidenza del Consiglio dei Ministri vs. BV*, ECLI:EU:C:2020:566, p 64; EKo C-54/20 P, *Euroopa Komisjon vs. Missir Mamachi di Lusignano jt*, ECLI:EU:C:2022:349, p-d 74–75.

¹⁹⁰ EÜKo T-231/97, *New Europe Consulting Ltd ja Michael P. Brown vs. Komisjon*, ECLI:EU:T:1999:146, p 69; EIKo 21034/05, *Sandu jt vs. Moldova ja Venemaa*, p 114.

¹⁹¹ EIKo 35382/97, *Comingersoll*, p 36; EÜKo T-275/17, *Michela Curto vs. Euroopa Parlament*, ECLI:EU:T:2018:479, p 118; EKo C-150/17 P, *Kendrion NV vs. Euroopa Liit*, ECLI:EU:C:2018:1014, p 111.

¹⁹² Pavelek, O., Zajickova, D. (viide 148), lk 342.

¹⁹³ Von Bar, C., Clive, E., Schulte-Nölke, H. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR). European law Publishers 2009. – Kättesaadav lingilt: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EP_L_20100107_Principles_definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference_DCFR_.pdf (12.01.2025), lk 1306.

¹⁹⁴ RKTko 2-16-9313 p 22.

¹⁹⁵ RKTko 3-2-1-18-13 p 29.

hüvitise maksmine tuntav. Seetõttu on oluline erineva varalise seisundiga isikute erinev kohtlemine.¹⁹⁶

Võlaõigusseaduse seletuskirjas on rõhutatud, et kahjuhüvitise preventiivne eesmärk ei tähenda seda, et tegemist oleks karistava kahjuga, mis on omane angloameerika õigussüsteemidele.¹⁹⁷ Martin Hirvoja hinnangul ei saa sellise seisukohaga nõustuda, kuivõrd karistuslik ja tõrjuv kahjuhüvitis on olemuslikult kattuvad mõisted. Ta on selgitanud, et olukorras, kus tõrjuva ja karistusliku kahjuhüvitise vahetegu seisneb selles, et esimene kannab preventsiooni eesmärki ning teine karistuslikku eesmärki, puudub mõistetel sisuline erisus.¹⁹⁸ Karistuslik kahjuhüvitis kannab endas samuti preventsiooni eesmärki, et takistada isikuid tulevikus samal viisil käitumast.¹⁹⁹ Martin Hirvoja seisukohaga on nõustunud ka Kaspar Lind.²⁰⁰

Ka Janno Lahe on seisukohal, et tegemist on karistuslikule kahjuhüvitisele sarnase hüvitisega. Janno Lahe hinnangul on kaheldav, kas karistusliku kahjuhüvitise sätestamine on olnud vajalik. Karistusliku kahjuhüvitise eesmärgiks on eelduslikult vältida potentsiaalset probleemi, et kannatanud isikutele ei maksta rahalist hüvitist. See probleem on aga lahendatud VÕS § 134 lg 2 uue sõnastusega, mille kohaselt on rikkujal kohustus maksta kahjustatud isikule isikuõiguste rikkumise korral mõistlik rahasumma. Samuti on kaheldav, kas karistuslik kahjuhüvitis on Eesti põhiseadusega koosõlas.²⁰¹ Ka Karin Sein on 2008. aastal ehk enne kehtivat VÕS § 134 redaktsiooni annalüüsinud karistuslikku kahjuhüvitist ning selle sobivust Eesti õigussüsteemi. Sarnaselt Janno Lahega, on Karin Sein asunud seisukohale, et karistuslik kahjuhüvitis võib olla vastuolus Eesti põhiseadusega ning karistusliku kahjuhüvitise jaoks puudub Eesti õiguses vajadus.²⁰² Ehkki karistuslik kahjuhüvitis on omane angloameerika riikidele, on lisaks Eestile ka teistes Euroopa riikides, näiteks Saksamaal, võetud mittevaralise kahju hüvitamisel arvesse kahju tõrjuvat ehk karistuslikku eesmärki.²⁰³

Töö autor nõustub eeltoodud õigusteadlaste seisukohtadega, et VÕS § 134 lg-s 6 sätestatu on olemuslikult karistuslik kahjuhüvitis. Mittevaralise kahju hüvitise karistusliku funktsiooni

---

¹⁹⁶ 656 SE (viide 158), p 4.3.2.

¹⁹⁷ *Ibidem*, p 4.1.

¹⁹⁸ Hirvoja, M. (viide 29), lk 57.

¹⁹⁹ Goudkamp, J., Katsampouka, E. An Empirical Study of Punitive Damages. – Oxford Journal of Legal Studies 2018/38(1), lk 92.

²⁰⁰ Lind, K. Riik vastutab: kas päriselt ja piisavalt? 20 aastat arengut: sooviti üht ja saadi .... – Juridica 2023/3, lk 177.

²⁰¹ Lahe, J. Punitive Damages in Estonian Tort Law? – Journal of European Tort Law 2011/3, lk-d 286, 289–291.

²⁰² Sein, K. Kas Eesti õiguses tuleks lubada karistuslikke kahjuhüvitisi? – Juridica 2008/2, lk-d 98–99.

²⁰³ Martens, S., Zimmermann, R. Digest of European Tort Law (viide 133), lk 499.

vajalikkus on aga kaheldav. 2010. aasta võlaõigusseaduse muudatustel oli kaks eesmärki: muuta mittevaralise kahjuhüvitise seotud tõendamiskoormis väiksemaks, et kahjustatud isik ei peaks tõendama mittevaralise kahju tekkimist ja erilisi asjaolusid mittevaralise kahju hüvitamise nõude esitamisel, ning tagada mittevaralise kahju hüvitise preventiivne eesmärk.²⁰⁴ Eelviidatud eesmärgid saavutati juba VÕS § 134 lg 2 uue sõnastusega, kuivõrd sätte kehtiva sõnastuse kohaselt lasub rikkujal kohustus hüvitada kahjustatud isikule isikuõiguste rikkumisel mittevaraline kahju. Kahjustatud isiku väiksem tõendamiskoormis on muutnud sätte kohaldamise praktikas lihtsamaks, mis aitab tagada ka kahju hüvitise preventiivset eesmärki, kuivõrd isikuõiguste rikkumisel on rikkuja kohustatud hüvitama kahjustatud isikule mittevaralise kahju.

2.2. Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamine Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Kohtu praktikas

Eestis jõustus EIÕK 1996. aastal.²⁰⁵ EIÕK-i preambuli kohaselt on EIÕK-i eesmärgiks tagada Euroopa Nõukogu liikmete suurem ühtsus ning inimõiguste ja põhivabaduste järgmine ja ka elluviimine. PS § 3 lg 1 teise lause kohaselt Eesti õigussüsteemi lahutamatuks osaks rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid. PS § 123 lg 2 kohaselt kohaldatakse välislepingu sätteid olukorras, kus Eesti seadused või muud aktid on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega. Seega on EIÕK kui Riigikogu poolt ratifitseeritud välisleping lahutamatu osa Eesti õiguskorrast ja lähtuvalt PS § 123 lg-s 2 sätestatust on see prioriteetne nii Eesti seaduste kui ka teiste aktide suhtes.²⁰⁶ Seega tuleb nii Eesti Vabariigi põhiseaduse kui ka teiste õigusaktide kohaldamisel arvestada ka EIÕK-s sätestatuga. Samuti tuleb arvestada EIK-i seisukohtadega, kuivõrd EIK-i eesmärgiks on tagada EIÕK-st ja selle protokollist tulenevate kohustuste täitmine (EIÕK art 19).

EIK-i praktikas hüvitatakse juriidilisele isikule mittevaralist kahju. EIÕK-s ei ole otsesõnu mainitud juriidilisi isikuid, vaid juriidilised isikud on paigutatud EIÕK art-s 34, mis määratleb isikud, kellel on õigus esitada EIK-sse individuaalkaebus, sätestatud mõiste „vabaühendused“ alla.²⁰⁷ Märgiliseks lahendiks EIK-i praktikas on kohtuasi *Comingersoll*, mis muutis EIÕK-i

²⁰⁴ 656 SE (viide 158), p-d 4; 4.2.

²⁰⁵ Council of Europe Portal. – Kättesaadav lingilt: <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/estonia> (15.01.2025).

²⁰⁶ RKÜKo 3-1-3-13-03 p 31; RKPJKo 3-4-1-9-10 p 54.

²⁰⁷ Iancu, M., Soltan, V. Companies' sufferings and damages for non-pecuniary loss under the European Convention on Human Rights. – *Revista Romana De Drept European* 2021/2, lk 73.

traditsioonilist tõlgendamist, kinnitades, et EIÕK kaitseb lisaks füüsilistele isikutele, teatud juhtudel ka juriidilisi isikuid.²⁰⁸ *Comingersoll S.A* on Portugali äriühing, mis algatas teise äriühingu vastu täitemenetluse, kuna *Comingersoll S.A* valduses olnud vekslid jäid tähtajaks lunastamata. *Comingersoll S.A* pöördus EIK-sse tuginedes EIÕK art 6 lg 1 rikkumisele. EIÕK art 6 lg 1 esimese lause kohaselt on igatüüpi õigus oma tsiviilõiguste ja -kohustuste üle otsustamisel õiglasele ja avalikule kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul. Võttes arvesse nii vaidluse asjaolusid ning poolte ja ametiasutuste käitumist, leidis EIK, et 17 aastat ja 5 kuud kestnud kohtumenetlust ei saa pidada mõistlikuks ning tegemist on EIÕK art 6 lg 1 rikkumisega.²⁰⁹

EIÕK art 6 lg 1 rikkumise tõttu taotles *Comingersoll S.A* EIÕK art 41 alusel varalise kahju hüvitamist summas 20 000 000 eskuudot (edaspidi PTE) ning mittevaralise kahju hüvitamist summas 5 000 000 PTE. Kuivõrd täitemenetlus oli pooleli, siis ei võtnud kohus seisukohta tekkinud varalise kahju osas. Seoses mittevaralise kahjuga märkis EIK, et EIÕK-i tuleb rakendada ja tõlgendada nii, et seal sätestatud õigused oleksid tagatud võimalikult efektiivselt, mistõttu on põhjendatud ka mittevaralise kahju hüvitise määramine juriidilisele isikule. EIK võttis mittevaralise kahju hüvitise määramisel arvesse juriidilise isiku mainet, ebakindlust otsuste tegemisel ja probleeme äriühingu juhtimisel ning vähemal määral ka juhatuse liikmetele tekitatud ärevust ja ebakindlust. Kohtu hinnangul tõi käesolevas asjas niivõrd pikk menetlus kaasa ebamugavust ja ebakindlust nii juriidilisele isikule kui ka selle juhatuse liikmetele, mistõttu oli kohtu hinnangul põhjendatud määrata kahjuhüvitis. Kokku mõistis EIK *Comingersoll S.A*-le välja kahjuhüvitise summas 1 500 000 PTE.²¹⁰

EIK on ka oma hilisemas praktikas rõhutanud juriidilise isiku õigust mittevaralise kahju hüvitisele tuginedes kohtuasjale *Comingersoll*²¹¹ ning selgitanud, et kehtib eeldus, et ebamõistlikult pikk menetlusaeg toob kaasa mittevaralise kahju. See eeldus kehtib võrdselt nii füüsilisele kui ka juriidilisele isikule.²¹² Kohtu hinnangul kaasneb sarnaselt füüsilise isikuga ka juriidilisele isikule ebamõistlikult pika menetlusega ebamugavus ning ebakindlus edasise tegevuse osas.²¹³ EIK on rõhutanud, et EIÕK-i eesmärgiks on tagada tõhus õiguste kaitse ehk

---

²⁰⁸ Emberland, M. Compensating companies for non-pecuniary damage: *Comingersoll S.A. v Portugal and the Ambivalent Expansion of the ECHR Scope*. – *British Yearbook of International Law* 2004/74(1), lk 410.

²⁰⁹ EIKo 35382/97, *Comingersoll*, p-d 5, 6, 16, 19, 23, 25.

²¹⁰ *Ibidem*, p-d 27, 30, 35–37.

²¹¹ Vt nt EIKo 20077/02, *Wohlmeyer Bau GmbH vs. Austria*, p 61; EIKo 32283/04, *Meltex Ltd ja Movsesyan vs. Armeenia*, p 105; EIKo 76943/11, *Lupeni Greek Catholic Parish jt vs. Rumeenia*, p 182.

²¹² EIKo 65187/10, *Anton Antonov Balakchiev jt vs. Bulgaaria*, p 54.

²¹³ EIKo 20077/02, *Wohlmeyer Bau GmbH*, p 61; EIKo 65191/01, *Eko-Energie spol sro vs. Tšehhi*, p 40.

õiguste kaitsmine EIÕK-i alusel ei tohi olla illusoorne ega teoreetiline.²¹⁴ Seetõttu on ka mittevaralise kahju hüvitamine juriidilisele isikule kantud eelkõige õiguskaitse tõhususe põhimõttest.²¹⁵

Kohtuasjas *Comingersoll* tunnustas EIK juriidilise isiku võimalust nõuda nii otsest kui ka kaudset mittevaralise kahju hüvitamist. Kaudne mittevaraline kahju on kahju, mis on tekitatud juriidilise isikuga seotud isikutele.²¹⁶ Kohtu seisukoht, et arvestada tuleks ka juriidilise isiku taga olevatele füüsilistele isikutele tekitatud ebamugavuse ja ärevusega, on saanud kriitikat. Eriarvamuse esitas ka kohtuasja *Comingersoll* kohtunik C. L. Rozakis, kes nõustus, et EIÕK art 6 lg 1 on põhjendatud aluseks juriidilisele isikule mittevaralise kahju välja mõistmiseks, võttes arvesse juriidilisele isikule tekkinud mainekahju ja häireid juriidilise isiku tegevuses, sealhulgas ebakindlust otsuste planeerimisel. Kohtuniku hinnangul ei peaks aga mittevaralise kahju hüvitamisel arvesse võtma juriidilise isiku juhatuse liikmetele tekkinud ärevust ja ebamugavust ehk juriidilisele isikule ei saa tekkida kaudset mittevaralist kahju. Juriidiline isik on iseseisev organism, mis on osa ühiskonnast ning millel on omadusi nagu näiteks maine, mis väärib kaitset. Seetõttu peab juriidilist isikut kui iseseisvat isikut kaitsma nii riigi õiguskord kui ka EIÕK. Kohtunik rõhutas, et enamik EIÕK-s sätestatud õigustest võiksid laieneda ka juriidilisele isikule. Kohtuniku C. L. Rozakis arvamusega nõustusid ka kohtunikud N. Bratza, L. Caflisch ja N. Vajić.²¹⁷

Kohtuniku eriarvamusega on nõustunud ka Saksa õigusteadlane Andreas Kulick, kelle hinnangul võib lähtumine juriidilise isiku taga olevatest füüsilistest isikutest kaasa tuua piiramatu inimõiguste laienemise juriidilisele isikule. Samas on ta rõhutanud, et EIÕK-s sätestatud õiguste laienemine juriidilistele isikutele on oluline, seda nii juriidiliste isikute olulise rolli tõttu majanduses kui ka usu- ja ajakirjandusvabaduse kaitseks.²¹⁸

See, kas arvestada juriidilisele isikule mittevaralise kahju hüvitamisel ka tema taga seisvate füüsiliste isikutega, on eelduslikult seotud ka juriidilise isikuga seoses arendatud erinevate teooriatega. Kolmeks valitsevaks teooriaks on fiktiivse isiku teooria (ing k *artificial person theory*), tegeliku isiku teooria (ing k *real entity theory*) ja lepinguteooria (ing k

---

²¹⁴ EIKo 6289/73, *Airey vs. Iirimaa*, p 24.

²¹⁵ Wilcox, V. (viide 87), lk 69.

²¹⁶ Keller, H., Heri, C., Piskóty, R. Something Ventured, Nothing Gained? – Remedies before the ECtHR and Their Potential for Climate Change Cases. – *Human Rights Law Review* 2022/22(1), lk 16.

²¹⁷ EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*, kohtunik C. L. Rozakis aramus, millega ühinesid kohtunikud N. Bratza, L. Caflisch ja N. Vajić.

²¹⁸ Kulick, A. Corporate Human Rights? – *European Journal of International Law* 2021/32(2), lk-d 559, 561.

contractualist/aggregate theory). Fiktiivse isiku teooria kohaselt on juriidiline isik seaduse alusel loodud kunstlik isik, mille eesmärgiks on lihtsustada füüsiliste isikute tegevust, eelkõige majandus- ja kutsetegevust, aga ka muid tegevusi.²¹⁹ Tegeliku isiku teooria kohaselt ei ole juriidiline isik fiktsioon ega kunstlik isik, vaid iseseisev isik, millel on olemas nii oma keha, liikmed kui ka tahe.²²⁰ Selle teooria kohaselt on juriidiline isik täielikult eraldiseisev tema taga seisvatest füüsilistest isikutest.²²¹ Lepinguteooria kohaselt on juriidiline isik kogum füüsilistest isikutest, kelle suhted on kokkulepete alusel kindlaks määratud.²²² Eesti õiguses on juriidiline isik selgelt eristatud tema taga seisvatest füüsilistest isikutest,²²³ mistõttu ei ole Eesti õigusega kooskõlas arvestada mittevaralise kahju hüvitamisel juhatuse liikmetele, osanikele, aktsionäridele ega teistele juriidilise isiku taga seisvatele füüsilistele isikutele tekitatud valu ja ebamugavustega.

EIK-i praktikas tunnustatakse ka juriidilise isiku õigust heale nimele EIÕK art 8 alusel ning isiku õigust nõuda mittevaralise kahju hüvitamist maine kahjustamise korral.²²⁴ Õigusteadlase Patrick O’Callaghan hinnangul võib EIK-i tõlgendust EIÕK art-st 8 pidada sarnaseks üldise isikuõigusega.²²⁵ Sageli seostatakse juriidilise isiku mainekahju aga ebamõistlikult pika menetlusajaga. Nii on EIK kohtuasjas *Alithia Publishing Company vs. Küpros* selgitanud, et ebamõistlikult pikk menetlusaeg laimuasjas seab nii ajalehe kui ka selle peatoimetaja ebakindlasse olukorda, mis võib mõjutada negatiivselt nii ajalehe mainet, usaldusväarsust kui ka üldist levikut.²²⁶

Ehkki EIK-i praktikas tunnustatakse juriidilise isiku õigust mittevaralise kahju hüvitisele, ei tähenda see, et igasuguse rikkumisega kaasneb ka rahaline mittevaralise kahju hüvitis. Sageli on EIK-i hinnangul rikkumise tuvastamine piisav ning taotlus mittevaralise kahju hüvitamiseks jäetakse rahuldamata.²²⁷

---

²¹⁹ Kulick, A. (viide 218), lk-d 541–542.

²²⁰ Gierke, O. *Political Theories of the Middle Age*. Cambridge University Press 1922, lk 26.

²²¹ Kulick, A. (viide 218), lk 542.

²²² Petrin, M. *Reconceptualizing the Theory of the Firm – From Nature to Function*. – *Penn State Law Review* 2013/1, lk 9.

²²³ Varul, P. jt (koost). *Tsiviilõiguse üldosa. Õigusteaduse õpik*. Tallinn: Juura 2012, lk 252.

²²⁴ EIKo 22947/13, *Magyar*, p-d 57, 84.

²²⁵ O’Callaghan, P. *Article 8 ECHR as a General Personality Right?* – *Journal of European Tort Law* 2015/6(1), lk 83.

²²⁶ EIKo 53594/99, *Alithia Publishing Company vs. Küpros*, p 37.

²²⁷ Vt nt EIKo 31457/96, *News Verlags GmbH & Co.KG vs. Austria*, p 66; EIKo 53678/00, *Karhuvaara ja Italehti vs. Soome*, p 60.

Tšehhi õigusteadlased Ondřej Pavelek ja Drahomíra Zajíčková on seisukohal, et kuivõrd nii EIÕK-i kui ka EIK-i eesmärgiks on, nagu nimigi ütleb, inimõiguste kaitsmine, on vastuoluline, et seda kaitset laiendatakse ka juriidilisele isikule. Nende hinnangul võib see vastuoluline olukord olla põhjuseks, miks võetakse EIK-i praktikas mittevaralise kahju hüvitamisel arvesse ka juriidilise isiku taga olevatele füüsilistele isikutele tekitatud kahju.²²⁸ Marius Emberlandi hinnangul näitab EIÕK-i kaitse laienemine juriidilisele isikule väärtuste nihkumist inimväärikuse kaitselt õigusriigi kaitsele.²²⁹

Sarnaselt EIK-ga tunnustatakse ka Euroopa Kohtu praktikas juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Eesti on alates 1. maist 2004 Euroopa Liidu liige²³⁰ ning Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamise seaduse²³¹ § 2 alusel kohaldatakse Eesti kuulumisel Euroopa Liitu Eesti Vabariigi põhiseadust, arvestades liitumislepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi. Kuivõrd Euroopa Liidu õigus on esimuslik siseriikliku õiguse suhtes ehk Euroopa Liidu õigust kohaldatakse esmajärjekorras ning siseriiklikku õigust tuleb tõlgendada kooskõlas Euroopa Liidu õigusega,²³² tuleb nii Eesti õigusloomes kui ka kohtupraktikas nendes valdkondades, kus Euroopa Liidule on aluslepingutega antud ainupädevus või jagatud pädevus, arvestada Euroopa Liidu õigusega ja Euroopa Kohtu praktikaga.²³³

Mittevaralise kahju hüvitamise olulisust Euroopa Liidu õiguses kinnitab asjaolu, et Euroopa Liidu õiguses on järk-järgult kasvanud nende valdkondade arv, kus on otsesõnu kinnitatud mittevaralise kahju hüvitatavust.²³⁴ Näiteks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2016/943²³⁵, mis puudutab ärisaladuse kaitset, art 14 lg-tes 1 ja 2 sätestatud, et liikmesriigid peavad tagama, et rikkuja maksab ärisaladuse omajale kahju hüvitist, mis on vastavuses ärisaladuse omandamise, selle kasutamise või ka avalikustamise tulemusel tekitatud kahjule. Kahjuhüvitise kindlaks määramisel peab pädev asutus võtma arvesse kõiki olulisi tegureid, muu hulgas, juhul kui asjakohane, ärisaladuse omajale põhjustatud mittevaralist kahju. Eelviidatud

---

²²⁸ Pavelek, O., Zajíčková, D. (viide 148), lk 336.

²²⁹ Emberland, M. Compensating companies for non-pecuniary damage: Comingersoll S.A. v Portugal and the Ambivalent Expansion of the ECHR Scope. – British Yearbook of International Law 2004/74(1), lk 410.

²³⁰ Euroopa Liit: Eesti. – Kättesaadav lingilt: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/estonia_et (20.01.2025).

²³¹ Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamise seadus. – RT I 2003, 64, 429.

²³² EKo C-6/64, *Flaminio Costa vs. ENEL*, ECLI:EU:C:1964:66; EKo C-573/17, *Daniel Adam Popławski*, ECLI:EU:C:2019:530, p-d 53, 55, 57.

²³³ Vt Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 202/3, art 2.

²³⁴ Havu, K. Damages Liability for Non-material Harm in EU Case Law. – European Law Review 2019/44(4), lk 494.

²³⁵ 8. juuni 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteave ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. – ELT L 157/1.

säte on ülevõetud EKTÄKS §-ga 8.²³⁶ Ehkki üldreeglina hüvitatakse Euroopa Kohtu praktikas mittevaraline kahju juhul, kui see on sätestatud õigusaktis, on Euroopa Kohus asunud seisukohale, et mõistet „kahju“ tuleb tõlgendada laialt ning mittevaraline kahju on hüvitatav ka olukorras, kus seda ei ole õigusaktis otsesõnu välja toodud.²³⁷

Seoses juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamisega on Euroopa Kohtu praktikas märgiliseks kohtuasi *Safa Nicu*. Aktsiaselts Safa Nicu Sepahan (edaspidi Safa Nicu) on Iraani äriühing, mis kanti tuumarelvade levikut toetavate isikute nimekirja. Nimekirja kuuluvate isikute rahalised vahendid ja ka majandusressursid külmutati. Safa Nicu palus kohtul Euroopa Liidu Nõukogult nimekirja kandmise tõttu välja mõista nii varalise kui ka mittevaralise kahju hüvitis.²³⁸ Euroopa Üldkohtu hinnangul oli loetellu kandmise tulemusel Safa Nicu avalikult seotud tegevusega, mis kujutab tõsist ohtu nii rahvusvahelisele julgeolekule kui ka rahule. Juriidilise isiku selliste tegevustega seostamine tekitab kolmandates isikutes hukkamõistu ja ka usaldamatust juriidilise isiku suhtes. Kohtu hinnangul muutis maine kahjustamise veelgi tõsisemaks asjaolu, et tegemist ei olnud üksikisiku isikliku arvamusega, vaid Euroopa Liidu Teatajas avaldatud seisukohaga, millega kaasnesid ka õiguslikud tagajärjed. Üldkohus leidis, et Safa Nicule on tekkinud mittevaraline kahju, sest Safa Nicu seostamine tuumarelvade levikuga mõjutas avalikkuse suhtumist juriidilisse isikusse ning mõju kestis peaaegu kolm aastat. Otsuse tühistamine ei olnud antud juhul piisav, et hüvitada tekkinud kahju. Otsuse hilisema tühistamisega kaasneb vähem reaktsioone ja tähelepanu kui isiku loetellu lisamisega. Eeltoodule tuginedes mõistis Üldkohus Safa Nicule välja mittevaralise ja varalise kahju hüvitise summas 50 000 eurot.²³⁹ Safa Nicu esitas otsusele apellatsioonkaebuse ning Euroopa Liidu Nõukogu vastuapellatsioonkaebuse, kuid mõlemad kaebused jäid rahuldamata. Euroopa Kohus nõustus Üldkohtu seisukohtade ja põhjendustega.²⁴⁰

Euroopa Kohtu praktikas ongi juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuded sageli seotud juriidilise isiku maine kahjustamisega.²⁴¹ Samuti on loetud mittevaralise kahju hüvitise nõude esitamist põhjendatuks mõistliku menetlusaja ületamise tõttu. Kohus selgitas kohtuasjas *Kendrion*, et ebakindlus on omane igale kohtumenetlusele, kuid eelviidatud kohtuasjas kestis

²³⁶ 678 SE (viide 171), lk-d 8–9.

²³⁷ Havu, K. (viide 234), lk 493.

²³⁸ EKo C-45/15 P, *Safa Nicu*, p-d 1, 3.

²³⁹ EÜKo T-384/11, *Safa Nicu Sepahan Co vs. Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:T:2014:986, p-d 80, 83, 85, 87, 88, 92.

²⁴⁰ EKo C-45/15 P, *Safa Nicu*, p-d 55, 112.

²⁴¹ Vt nt EÜKo T-231/97, *New Europe Consulting*, p-d 53, 69; EÜKo T-88/09, *Idromacchine*, p-d 70–76. Samas kohtuasjas esitati apellatsioonkaebus, mis jäeti rahuldamata, vt EKo C-34/12 P, *Idromacchine*, p 99.

menetlus 5 aastat ja 9 kuud, mis ületas, võttes arvesse menetluse asjaolusid, mõistliku menetlusaja. Kohtu hinnangul ei tõendanud hageja, et ebamõistlik menetlusaeg oleks kuidagi rikkunud tema mainet, kuid võttes arvesse menetluse pikkust seati hageja tavalisest suuremasse ebakindlusesse, mis omab mõju ka äriühingu juhtimisele ja otsustele, mistõttu on põhjendatud mittevaralise kahju hüvitamine.²⁴²

Siiski ei ole Katri Havu hinnangul selge, milliseid tõendeid tuleks esitada Euroopa Kohtu menetluses mittevaralise kahju hüvitamise nõude tõendamiseks. Kuigi ühe aspektina võetakse arvesse kolmandete isikute arvamust ja reaktsiooni, võib juriidilise isiku maine olla kahjustatud ka olukorras, kus kolmandate isikute nähtavat reaktsiooni ei kaasne. Samuti on ebaselge, kas mittevaralise kahju hüvitamise nõude ja varalise kahju hüvitamise nõude olemasolu tõendamiseks tuleb esitada samad või erinevad tõendid.²⁴³

Ehkki Euroopa Kohus viitab ja tugineb sageli EIK-i praktikale kohtuasjades, kus hinnatakse juriidilise isiku õigust mittevaralise kahju hüvitamisele,²⁴⁴ ei ole Euroopa Kohtu praktika identne EIK-i praktikaga. Erinevalt EIK-st ei arvesta Euroopa Kohus mittevaralise kahju hüvitamisel juriidilise isiku taga olevatele füüsilistele isikutele tekitatud mittevaralise kahjuga ning üldreeglina jäetakse juriidilise isikuga seotud füüsilistele isikutele tekitatud mittevaraline kahju välja mõistmata.²⁴⁵ Mittevaralise kahju hüvitis on juriidilise isiku taga olevale füüsilisele isikule välja mõistetud erandjuhtudel, näiteks olukorras, kus füüsiline isik oli algselt füüsilisest isikust ettevõtja, kellele hiljem kuulus 99% osaühingu osadest ning kohtu hinnangul oli komisjoni tegevus seadnud ka füüsilise isiku ebakindlasse olukorda.²⁴⁶

Kuigi Euroopa Kohtu praktikas tunnustatakse juriidilise isiku õigust nõuda mittevaralise kahju hüvitamist rahaliselt, loetakse sageli piisavaks kahju hüvitiseks õigusvastase käitumise tuvastamist ning vastava õigusakti või otsuse tühistamist.²⁴⁷ Samuti on Euroopa Kohus rõhutanud, et nii varalise kui ka mittevaralise kahju hüvitamine ei ole põhjendatud olukorras,

---

²⁴² EÜKo T-479/14, *Euroopa Liit vs. Kendrion*, ECLI:EU:T:2017, p-d 124, 126–128, 135. Euroopa kohus nõustus Üldkohtu põhjendustega seoses ebamõistliku menetlusaja ületamisega, vt EKo C-150/17 P, *Kendrion*, p-d 111–112.

²⁴³ Havu, K. (viide 234), lk 510.

²⁴⁴ Vt nt EÜKo T-558/15, *Iran Insurance Company vs. Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:T:2018:945, p 130; EÜKo T-559/15, *Post Bank Iran vs. Council of the European Union*, ECLI:EU:T:2018:948, p 117.

²⁴⁵ EÜKo T-88/09, *Idromacchine*, p-d 87–94. Euroopa Üldkohtu otsusega nõustus ka Euroopa Kohus, vt EKo C-34/12 P, *Idromacchine*, p-d 92–99.

²⁴⁶ EÜKo T-231/97, *New Europe Consulting*, p-d 54–55.

²⁴⁷ Vt nt EÜKo T-558/15, *Iran Insurance Company*, p-d 134–135; EÜKo T-559/15, *Post Bank Iran*, p-d 121–122;

kus tegemist on tavalise äririskiga ehk olukorras, kus kahju tekkimine ei ole eriline ega ebatavaline ning samasugune kahju võiks tekkida igal hoolsal äriühingul.²⁴⁸

Kokkuvõttes hüvitatakse nii EIK-i kui ka Euroopa Kohtu praktikas juriidilisele isikule mittevaralist kahju. EIK-i praktikas tunnustatakse juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet tuginedes eelkõige õiguskaitse tõhususe põhimõttele ehk EIÕK-s sätestatud õiguste kaitse ei tohi olla illusoorne ega teoreetiline. Mittevaralise kahju hüvitise määramisel võetakse arvesse nii juriidilise isiku mainet, ebakindlust otsuste tegemisel kui ka probleeme äriühingu juhtimisel ning vähemal määral ka juhatuse liikmetele tekitatud ärevust ja ebakindlust. Ehkki Euroopa Kohus tugineb ja viitab sageli EIK-i praktikale, ei arvestata Euroopa Kohtu praktikas mittevaralise kahju hüvitise väljamõistmisel juriidilise isiku taga seisvatele füüsilistele isikutele tekitatud ebakindluse ja ärevusega. Mittevaralise kahju hüvitamise olulisust Euroopa Liidu õiguses kinnitab asjaolu, et valdkondade arv, kus on otsesõnu kinnitatud mittevaralise kahju hüvitatavust, on ajas kasvanud. Ehkki nii EIK-i kui ka Euroopa Kohtu praktikas hüvitatakse juriidilistele isikutele mittevaralist kahju, ei ole selliseid kohtuasju võrreldes muude kohtuasjadega palju²⁴⁹.

2.3. Juriidilise isiku mittevaralise kahju tunnustamisest Euroopa riikide näitel

Ehkki Euroopa riikide kohtupraktikas ja õiguskirjanduses puudub ühtne seisukoht, kas juriidilisele isikule tuleks hüvitada mittevaralist kahju, on kasvamas riikide arv, mis tunnustavad juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Nii on näiteks Belgia, Bulgaaria, Poola kui ka Sloveenia õiguses tunnustatud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.²⁵⁰ Mittevaralist kahju hüvitatakse juriidilisele isikule õiguskirjanduse andmetel näiteks ka Prantsusmaa²⁵¹, Ungari²⁵², Šveitsi²⁵³, Austria²⁵⁴, Itaalia²⁵⁵ ja Hispaania²⁵⁶ õiguses. Ka raamatus „Põhimõtted, määratlused ja mudelreeglid Euroopa eraõiguses: ühise viite raamistik (DCFR)“ on leitud, et puudub kahtlus, et ka juriidilisel isikul peaks olema õigus nõuda mittevaralise kahju hüvitamist.²⁵⁷

²⁴⁸ EKo C-414/08 P, *Sviluppo Italia Basilicata SpA vs. Euroopa Komisjon*, ECLI:EU:C:2010:165, p 141.

²⁴⁹ Pavelek, O., Zajickova, D. (viide 148), lk 332.

²⁵⁰ Koch, B. A. (viide 7), lk 724 ja allmärkus 79.

²⁵¹ Moréteau, O. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk 25

²⁵² Menyhárd, A. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk 293.

²⁵³ Loser, P. XXIX. Switzerland. – European Tort Law Yearbook 2012/2(1), lk 714.

²⁵⁴ Koziol, H. Basic Question of Tort Law from Germanic Perspective (viide 172), lk 117.

²⁵⁵ Coggiola, N., Gardella Tedeschi, B., Graziadei, M. Digest of European Tort Law (viide 133), lk 1015.

²⁵⁶ Sobchenko, A. El daño moral y las personas jurídicas a la luz de la experiencia española y rusa. – *Ars Iuris Salmanticensis* 2020/8, lk 94.

²⁵⁷ Von Bar, C., Clive, E., Schulte-Nölke, H. (viide 193), lk 1306.

Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamine on lihtsam riikides, kus deliktiõiguse norme on vähe ning mittevaralise kahju hüvitamise osas on kohtul seetõttu suur diskretsiooniõigus nagu näiteks Prantsusmaal.²⁵⁸ Prantsusmaal tunnustakse juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Siiski on ka Prantsusmaa kohtupraktikas eriarvamusi tekitanud küsimus, kas mittevaralise kahju hüvitamise eelduseks on see, et kahjustatud isik tunneb valu, või tuleks mittevaralise kahju hüvitamise hindamisel lähtuda kohtuniku objektiivsest hinnangust. Eeltoodud küsimus tõusetus algselt seoses teadvusetu või vegetatiivses seisundis olevate isikute mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamisega. Prantsusmaa kohtud on lähtunud objektiivsest hindamisest.²⁵⁹ Juhul kui kohtud oleksid valinud subjektiivse hindamise, ei saaks juriidilisele isikule, mis ei ole suuteline tundma valu ega kannatusi, mittevaralise kahju hüvitamise nõue laieneda.

Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet tunnustatakse näiteks Ungari kohtupraktikas. Märkimisväärne on, et Ungari kohtupraktikas ei ole olnud kunagi suuri vaidlusi seoses juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamisega, vaid on valitsenud seisukoht, et kuivõrd juriidilisele isikule võivad laieneda kõik õigused, mis ei ole omased ainult inimesele, on juriidilisel isikul õigus nõuda ka mittevaralise kahju hüvitamist.²⁶⁰ Ka Itaalia kohtupraktikas tunnustatakse juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet, kuid tegemist oli vaidlusaluse küsimusega ning pikka aega leiti, et kuivõrd juriidiline isik ei ole suuteline tundma valu ega kannatusi, ei ole juriidilisele isikule mittevaralise kahju hüvitamine põhjendatud.²⁶¹

Ka Poola kohtupraktikas on tunnustatud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Kohtupraktika kohaselt on juriidilisel isikul õigus nõuda mittevaralise kahju hüvitamist isikuõiguste rikkumise korral. Poola tsiviilseadustiku (poola k *Kodeks Cywilny*, edaspidi KC) §-s 23 on sätestatud isikuõiguste avatud loetelu, mida KC § 43 järgi kohaldatakse vastavalt ka juriidilistele isikutele. Isiku õigus nõuda varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist isikuõiguste rikkumise korral on sätestatud KC §-des 24 ja 448. Samas ei ole KC §-s 43 täpsustatud, millised õigused, millises ulatuses ja millised õiguskaitsevahendid juriidilisele isikule laienevad.²⁶² Seetõttu puudub ka Poola õigusteadlaste vahel üksmeel küsimuses, kas mittevaralise kahju hüvitamise nõue laieneb juriidilisele isikule. Üks koolkond on seisukohal, et kuna juriidiline

---

²⁵⁸ Wilcox, V. (viide 87), lk 12.

²⁵⁹ Moréteau, O. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk-d 40, 43.

²⁶⁰ Menyhárd, A. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk 293.

²⁶¹ Coggiola, N., Gardella Tedeschi, B., Graziadei, M. Digest of European Tort Law (viide 133), lk 1015.

²⁶² Wyszynska-Słufińska, P. (viide 116), lk-d 51–52.

isik ei ole suuteline tundma valu ega ka kannatusi, siis ei peaks juriidilisele isikule mittevahalise kahju hüvitamise nõue laienema.²⁶³ Teine koolkond on seisukohal, et kuivõrd kahju hüvitamise nõude tekkimiseks piisab isikuõiguse rikkumisest ehk vajalik ei ole mittevahalise kahju kui sellise tekkimine, siis peaks ka juriidilisele isikule isikuõiguste rikkumise korral mittevahalise kahju hüvitamise nõue laienema. Poola kõrgeim kohus on tunnustanud juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõuet, leides, et ehkki juriidiline isik ei ole suuteline tundma valu ja kannatusi, võib objektiivselt hinnates tekkida juriidilisele isikule isikuõiguste rikkumisel mittevahaline kahju. Juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõude tunnustamise eesmärk ongi kaitsta juriidilise isiku objektiivselt mõõdetavaid huve. Kohtu hinnangul tuleks mõistet „mittevahaline kahju“ tõlgendada laiemalt, kui ainult vaimne ja füüsiline valu, mida kinnitab asjaolu, et füüsilise isiku isikuõiguste rikkumise korral võetakse samuti lisaks subjektiivsele valu tundmisele arvesse ka objektiivseid asjaolusid. Nii hüvitatakse mittevahalist kahju näiteks koomas olevatele isikutele, kes ei ole suutelised valu tundma. Poola õigusteadlase Paulina Wszyńska-Ślufińska hinnangul ei ole Poola kohtupraktikas juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõude tunnustamist siiski piisavalt põhjalikult hinnatud ning tema hinnangul oleks parem lahendus sätestada seaduses eraldi konkreetne ja selge alus, mille tuginedes on juriidilisel isikul võimalik nõuda mittevahalise kahju hüvitamist.²⁶⁴

Ka Šveitsi kohtupraktikas tunnustatakse juriidilise isiku isikuõigusi nagu näiteks õigust heale nimele ja privaatsusele. Samuti tunnustatakse juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõuet Šveitsi võlaõigusseaduse § 49 alusel. Šveitsi kohtupraktikas on leitud, et juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamisel on piisavaks isikuõiguste rikkumine ehk vajalik ei ole valu ega kannatuste tekkimine. Kohus selgitas täiendavalt, et juriidiline isik võib esitada mittevahalise kahju hüvitamise nõude ka olukorras, kus tema juhtorganite liikmete isikuõiguste rikkumine kahjustab ka juriidilise isiku isikuõigusi. Kuivõrd selline kohtupraktika tagab juriidilistele isikutele õiguskaitse ka olukordades, kus juriidilisele isikule tekib ainult mittevahaline kahju või vahalise kahju tekkimist on võimatu tõendada, kaasneb Peter Loseri hinnangul sellise kohtupraktikaga juriidilise isiku tugevam õiguskaitse.²⁶⁵

Osades Euroopa riikides, kus tunnustatakse juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõuet, eristatakse kahte mittevahalise kahju kontseptsiooni, millest üks on suunatud ainult füüsilisele isikule ning on seotud inimeseks olemisega ning teist, mis laieneb ka juriidilisele isikule. Nii

---

²⁶³ Ludwickska-Redo, K. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk 196.

²⁶⁴ Wszyńska-Ślufińska, P. (viide 116), lk-d 52, 54–55, 58.

²⁶⁵ Loser, P. (viide 251), lk-d 713–714.

eristatakse Itaalia õiguses moraalset kahju, mis on omane füüsilisele isikule ja on eelkõige seotud isiku vaimse ja füüsilise heaoluga, ning mittevartalist kahju, mis laieneb ka juriidilisele isikule.²⁶⁶ Ka Portugali õiguses eristatakse moraalset ja mittevartalist kahju.²⁶⁷ Ehkki Eesti õiguses on kasutusel mõisted moraalne kahju ja mittevartaline kahju, siis kasutatakse neid täna nii õigusaktides kui ka kohtupraktikas sisuliselt sünonüümidena. Võttes arvesse püsivat praktikat, mille kohaselt mõisteid samastatakse, tooks töö autori hinnangul mõistete erisuse loomine kaasa rohkem segadust kui selgust.

Ehkki eeltoodust nähtub, et Euroopa riikide seas on kasvamas riikide arv, mis tunnustavad juriidilise isiku mittevartalise kahju hüvitamise nõuet, on siiski jätkuvalt lisaks Eestile ka teisi Euroopa riike, mis juriidilise isiku mittevartalise kahju hüvitamise nõuet ei tunnusta, nagu näiteks Saksamaa.²⁶⁸ Peamiseks argumendiks juriidilise isiku mittevartalise kahju hüvitamise nõude tunnustamise vastu on, et mittevartaline kahju on seotud isiku füüsilise ja vaimse valu ja kannatustega, mida juriidiline isik kui seaduse alusel loodud abstraktsioon ei ole suuteline tundma.²⁶⁹ Vernon Valentine Palmer on välja toonud, et lähtudes eeldusest, et mittevartalise kahju tekkimiseks on vajalik füüsiline või vaimne valu ja kannatused, ei teki mittevartaline kahju ka füüsilisele isikule, kes on koomas või vegetatiivses seisundis, kuivõrd nad ei ole suutelised tundma valu. Samas tunnustatakse enamikes riikides ka koomas või vegetatiivses seisundis olevate isikute mittevartalise kahju hüvitamise nõuet,²⁷⁰ sealhulgas ka Saksamaal²⁷¹.

Kokkuvõttes kasvab Euroopa riikide arv, mis tunnustavad juriidilise isiku mittevartalise kahju hüvitamise nõuet. Sarnaselt Eestiga seostatakse ka enamikes Euroopa riikides mittevartalist kahju füüsilise ja vaimse valu ja kannatustega ning valitseb üksmeel, et juriidiline isik, kui seaduse alusel loodud abstraktsioon, ei ole suuteline tundma valu ega kannatusi. Olenemata sellest on mitmetes Euroopa riikides leitud, et juriidilisele isikule peaks laienema mittevartalise kahju hüvitamise nõue, kuivõrd objektiivselt hinnates on juriidilisel isikul õigusi, mille rikkumisega kaasneb objektiivselt tajutav, kuid mõõtmatu mittevartaline kahju.

---

²⁶⁶ Coggiola, N., Gardella Tedeschi, B., Graziadei, M. *Digest of European Tort Law* (viide 133), lk-d 1014–1015.

²⁶⁷ Oliphant, K. *Digest of European Tort Law* (viide 133), lk 1020.

²⁶⁸ Koziol, H. *Basic Question of Tort Law from Germanic Perspective* (viide 172), lk 117.

²⁶⁹ Koziol, H. *Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective* (viide 52), lk 771.

²⁷⁰ Palmer, V. V. *From Private-Law Roots to International Norm: An Investigation into Moral Damage and Pecuniary Reparations in Transnational and International Law*. – *Journal of International and Comparative Law* 2015/305, lk-d 316–317.

²⁷¹ Martens, S., Zimmermann, R. *Digest of European Tort Law* (viide 133), lk-d 659–660.

2.4. Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõue Eesti õiguses

Riigikohtu tsiviilkolleegium ei ole seni tunnustanud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi seisukoht, et juriidilisele isikule mittevaralise kahju hüvitamise nõue ei laiene, sai kinnitust Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 9. augusti 2023. aasta otsuses tsiviilasjas nr 2-20-5869. Viidatud kohtuasjas esitas osaühing (tööandja) füüsilise isiku (töötaja) vastu hagi maine kahjustamisega tekitatud varalise kahju hüvitamiseks. Vaidluse asjaolude kohaselt avaldas töötaja oma Facebooki kontol mitu postitust, mis sisaldasid erinevaid faktiväiteid tööandja kohta, näiteks, et tööandja oli mitmete töötajatega ilma õigusliku aluseta ja etteteatamistähtaega järgimata töösuhte lõpetanud, tööandja juhtkonna liikmed rääkisid vastuvaidlemist sallimata töötajatega tihti kõrgendatud häälel ja seda ka teiste isikute juuresolekul ning tööandja juhtkonna liikmete suhtumisest tingituna oli tööandja juures tavalisest suurem tööjõu voolavus. Maakohus leidis, et kuivõrd tekkinud kahju ei olnud võimalik tõenditele tuginedes täpselt kindlaks teha, oli põhjendatud kahjuhüvitise kindlaks määramine kohtu sisemise veendumuse pinnalt ehk VÕS § 127 lg 6 ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku²⁷² (edaspidi TsMS) § 233 lg 1 alusel. Kohtuasjas esile toodud asjaolusid arvesse võttes määras maakohus tööandjale mainelanguse tõttu tekkinud kahju hüvitamiseks 800 eurot. Maakohus kohaldas analoogiat ning lähtus kahjuhüvitise summa kindlaksmääramisel sarnastes kohtuasjades väljamõistetud mainekahju hüvitiste suurusest. Ringkonnakohus leidis, et ehkki Eesti kohtupraktikas ei tunnustata juriidilise isiku mainekahju, oli põhjendatud maakohtu otsus kahjuhüvitise kindlaksmääramisel kohaldada analoogiat.²⁷³

Riigikohus alama astme kohtute kaalutlustega ei nõustunud. Riigikohus selgitas: „Kollegium on varem selgitanud, et juriidilisele isikule ei saa tema olemusest tulenevalt kuuluda mittevaralise kahju hüvitamise nõudeid, mis on tingitud tema au teotamisest (RKTko 27.03.1997, 3-2-1-35-97).“²⁷⁴ Juriidilisel isikul võib olla varalise kahju hüvitamise nõue, kui tema kohta on süüliselt avaldatud ebaõigeid andmeid, mille avaldamisega on tekkinud juriidilisele isikule varaline kahju.²⁷⁵

Riigikohtu hinnangul kohaldasid kohtud valesti ka VÕS § 127 lg-t 6, sest sätte kohaldamine eeldab, et kohus on eelnevalt tuvastanud, et isikule on kahju tekkinud, kuid kahjuhüvitise täpne kindlaks tegemine või tõendamine on keeruline või võimatu. Käesoleval juhul ei olnud kohtud

²⁷² Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 31.12.2024, 41.

²⁷³ RKTko 2-20-5869, p-d 1, 3, 7.

²⁷⁴ *Ibidem*, p 14.

²⁷⁵ *Ibidem*, p 14.

teinud kindlaks, et tööandjale oli üldse kahju tekkinud, samuti ei tuvastanud kohtud põhjuslikku seost ebaõigete faktiväidete avaldamise ja väidetavalt tekkinud kahju vahel.²⁷⁶

Riigikohus tugines oma põhjendustes 27. märtsi 1997. aasta otsusele tsiviilasjas nr 3-2-1-35-97.²⁷⁷ 1997. aastal kehtinud tsiviilseadustiku üldosa seaduse sõnastus välistas juriidilisele isikule mittevaralise kahju hüvitamise nõude.²⁷⁸ TsÜS § 42 lg 1 sätestas: „Juriidilisel isikul on õigus nõuda kohtu korras au teotamise lõpetamist, tema au teotavate andmete ümberlükkamist, kui au teotaja ei tõenda nende vastavust tegelikkusele, samuti au teotamisega tekitatud varalise kahju hüvitamist.“²⁷⁹ Seega on seadusandja eelviidatud sättes otsesõnu piiranud juriidilisele isikule kahju hüvitamise nõude varalise kahjuga ehk sisuliselt välistanud mittevaralise kahju hüvitamise juriidilisele isikule. Kehtiva seaduse kohaselt ei ole mittevaralise kahju hüvitamine juriidilisele isikule välistatud, vaid tegemist on küsimusega, mis on jäetud kohtupraktika otsustada.²⁸⁰ Töö autori hinnangul ei nähtu Riigikohtu otsusest tsiviilasjas nr 2-20-5869, millistest sisulistest kaalutlustest lähtudes on kohus välistanud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude. Sealjuures ei ole Riigikohus pööranud tähelepanu asjaolule, et peale 1997. aasta Riigikohtu otsust kinnitas EIK, et juriidilisele isikule laieneb mittevaralise kahju hüvitamise nõue, Eesti liitus Euroopa Liiduga, kus tunnustatakse samuti juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet ning Euroopa riikide seas kasvab riikide arv, mis tunnustavad juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.

Eesti kohtupraktikas ei ole olnud aga püsivat üksmeelt juriidilise isiku mittevaralise kahjuhüvitise nõude välistamisel. Nii on näiteks Riigikohtu kriminaalkolleegium 7. detsembri 2000. aasta otsuses kriminaalasjas nr 3-1-1-100-00 p-s 11.4 nentunud, et avalik-õiguslikule juriidilisele isikule võib tekkida nii varaline kui ka mittevaraline kahju olukorras, kus ametiisik teeb eraõiguslikule isikule põhjendamatuid soodustusi.²⁸¹ Ka karistusseadustiku seletuskirjas on välja toodud, et ametiseisundi ärakasutamisega võib tekkida nii varaline kui ka mittevaraline kahju. Sealjuures on märgitud, et mittevaraliseks kahjuks on näiteks riigiasutuse autoriteedi kahjustamine või füüsilise isiku põhiõiguste rikkumine.²⁸² Ka Tartu Ringkonnakohus on 29. juuni 2006. aasta otsuses haldusasjas nr 3-05-528 tunnustanud juriidilise isiku mittevaralise

---

²⁷⁶ RKTko 2-20-5869 p-d 17–20.

²⁷⁷ *Ibidem*, p 14.

²⁷⁸ RKTko 3-2-1-35-97.

²⁷⁹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 1994, 53, 889.

²⁸⁰ Sein, K. (viide 5) VÕSKV (I) § 134/3.

²⁸¹ RKKko 3-1-1-100-00 p 11.4.

²⁸² Karistusseadustik 119 SE. – Kättesaadav lingilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5c321fb1-dc00-3e2a-aef2-a88bef6d0f5c/Karistusseadustik/> (22.01.2025), lk 104.

kahju hüvitamise nõuet. Nõude esitamise aluseks olevad sündmused toimusid 1995. aastal ehk enne riigivastutuse seaduse jõustumist, mistõttu tugines juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõue PS §-le 25. Ringkonnakohus leidis, et tuginedes EIK-i kohtuasjas *Comingersoll* väljatoodule ning PS §-i 31, mis sätestab ettevõtlusvabaduse, riivele, on juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõude rahuldamine põhjendatud.²⁸³

Seega tõusetub küsimus, kas juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõude välistamine on kooskõlas PS §-ga 25. PS § 25 on sätestatud abstraktselt, näiteks ei ole seal sätestatud, millal on kahju tekkinud ja millistest kriteeriumitest lähtudes tuleks kindaks teha kahjuhüvitise suurus.²⁸⁴ Sätte abstraktne sõnastus oli Põhiseaduse Assamblee teadlik valik.²⁸⁵ Seega ei ole PS §-s 25 sätestatud ka mittevahalise kahju hüvitise kui mõiste definitsiooni, vaid see on jäetud seadusandja ja kohtupraktika kujundada.

Riigikohus on asunud selgele seisukohale, et kuivõrd juriidilisel isikul ei ole moraali ja ta ei ole suuteline tundma füüsilist ega vaimset valu ja kannatusi, siis ei laiene juriidilise isikule PS §-i 25 isikuline kaitseala ja juriidiline isik ei saa nõuda mittevahalise kahju hüvitamist.²⁸⁶ Samale seisukohale on asunud ka põhiseaduse kommenteeritud väljaandes.²⁸⁷ Töö autor on seisukohal, et olukorras, kus füüsilisele isikule on hüvitatud mittevahalist kahju ka juhul, kui ta ei ole suuteline tundma füüsilist ja vaimset valu ja kannatusi,²⁸⁸ on põhjendamatu välistada juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõue ainuüksi seetõttu, et juriidiline isik ei ole suuteline tundma valu ja kannatusi.

Töö autori hinnangul on põhjendamatu juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõude välistamine põhjusel, et juriidilisel isikul ei ole moraali. Kohtupraktikas on PS § 25 isikulise kaitseala hindamisel viidatud moraalile eelduslikult põhjusel, et PS §-s 25 on kasutatud mõiste „mittevahaline kahju“ asemel mõistet „moraalne kahju“. Ehkki moraalne ja mittevahaline kahju ei ole võrdväärsed, kasutatakse mõisteid Eesti õiguses sünonüümidena,²⁸⁹ mistõttu on töö autor seisukohal, et mittevahaline kahju ja seeläbi ka PS § 25 kohaldamine ei eelda moraali olemasolu. Samuti ei nähtu, et kohus arvestaks füüsilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõude hindamisel füüsilise isiku moraalse mõõtmega.

---

²⁸³ Vutt, M. (viide 5), lk-d 290–291.

²⁸⁴ Pilving, I, Jäätma, J. (viide 17) PSKV § 25/2 (2020).

²⁸⁵ Eesti Justiitsministeerium. Põhiseadus ja Põhiseaduse Assamblee: koguteos. Tallinn: Juura 1997, lk 985.

²⁸⁶ RKTKo 3-2-1-35-97; RKHKo 3-3-1-78-14 p 22.

²⁸⁷ Pilving, I, Jäätma J. (viide 17) PSKV § 25/34 (2020).

²⁸⁸ Vt nt RKHKo 3-19-1207 p 24.1.

²⁸⁹ Vt selle kohta käesoleva töö ptk 2.1.

Eeltoodust nähtub, et mittevaralise kahju hüvitamine juriidilisele isikule ei ole vastuolus juriidilise isiku üldiste eesmärkidega ega mittevaralise kahjuhüvitise olemusega, seega võiks juriidilisele isikule laieneda PS § 25 isikuline kaitseala. Juriidilisel isikul on võimalik tugineda PS §-le 25, kui seadus meelevaldselt piirab või kitsendab kahjuhüvitise nõuet või kui esineb põhiseadusevastane lünk seaduses. PS §-le 25 ei ole võimalik aga tugineda olukorras, kus põhiseadusevastaseks ei ole tunnistatud kahjuhüvitise nõuet välistavat või seda meelevaldset piiravat seadust või selle andmata jätmist.²⁹⁰

Selleks, et hinnata, kas juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude välistamine on juriidilisele isikule piirav, tuleks hinnata, kas kehtiv kohtupraktika, mis välistab juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude, tagab juriidilisele isikule piisava kaitse. Küsimus puudutab eelkõige juriidilise isiku hea nime kaitset, mida saab kahjustada ebaõigete faktiväidetega ehk väidetega, mille toesust või väärtust on võimalik põhimõtteliselt kohtumenetluses kontrollida, ja väärtushinnangutega, mille tõele vastavust või väärtust ei ole võimalik tõendada, kuid mida on võimalik põhjendada.²⁹¹ Näiteks seoses EIK-i praktikaga, on Riigikohus nentunud, et osa mittevaralisest kahjust, mida EIK-i praktikas juriidilisele isikule hüvitatakse, hüvitatakse Eestis varalise kahjuna.²⁹²

Deliktiõiguse üheks olulisimaks põhimõtteks on, et isik peab hüvitama teisele isikule tekitatud õigusvastase kahju (VÕS § 1043). Samas ei saa lugeda igasugust tegevust või tegevusetust, mille tagajärjel tekib teisele isikule kahju, õigusvastaseks ning iga tegevusega ei peaks kaasnema ka kahju hüvitamise kohustust. Seetõttu ei ole ka seaduse alusel loetud igasugust teist isikut kahjustavat tegevust õigusvastaseks. VÕS § 1045 lg-des 1, 3 ja 4 ning §-des 1046-1049 on esitatud õigusvastaste tegevuste loetelud ehk millised on need teod, mille toimepanemise tagajärjel võiks tekkida teo toimepannud isikule kahju hüvitamise kohustus või muu kohustus VÕS § 1047 lg 4 ja § 1055 alusel.²⁹³ Ehkki VÕS § 1045 lg-s 1 sätestatud loetelu õigusvastaste alustest ei ole ammendav, on võlaõigusseaduse kommenteeritud väljaandes peetud ebatõenäoliseks, et kohtupraktikas kujuneks mõni uus, seaduses mittedätestatud alus.²⁹⁴ Lisaks objektiivsele teokoosseisule ja õigusvastasusele tuleb tuvastada ka teo süülisus.²⁹⁵

---

²⁹⁰ Pilving, I., Jäätma, J. (viide 17) PSKV § 25/2 (2020).

²⁹¹ RKTko 3-2-1-159-14 p 10; RKTko 3-2-1-153-16 p 28.

²⁹² RKHKo 3-3-1-78-14 p 23.

²⁹³ Tampuu, T., Käerdi, M. (viide 57) VÕSKV (IV) § 1043/3.1.1.

²⁹⁴ *Ibidem*, § 1045/3.1.1.

²⁹⁵ *Ibidem*, § 1043/3.1.2.

Kohtupraktikas on leitud, et olukorras, kus juriidilise isiku kohta on esitatud ebaõigeid andmeid, võiks juriidiline isik tugineda alternatiivsete alustena VÕS § 1045 lg 1 p-dele 6-8.²⁹⁶ VÕS § 1045 lg 1 p 6 kohaselt on õigusvastane tegevus, millega sekkutakse juriidilise isiku majandus- või kutsetegevusse. Juhul kui õigusvastase tegevuse näol on tegemist juriidilise isiku majandus- või kutsetegevuse seiskamisega, tuleks sätet kohaldada koosmõjus VÕS §-ga 1049. Juhul kui tegevus on seotud juriidilise isiku kohta ebaõigete andmete avaldamisega, tuleks sätet kohaldada koosmõjus VÕS §-ga 1047. VÕS § 1047 eesmärgiks on kaitsta juriidilist isikut nii majandusliku hea nime kahjustamise kui ka eksitava info levitamise eest.²⁹⁷ Kuivõrd sätte eesmärgiks on kaitsta juriidilise isiku majanduslikku head nime, on juriidilisel isikul võimalik VÕS §-le 1047 tugineda juhul, kui ebaõigete andmete avaldamisega on sekkunud juriidilise isiku majandus- või kutsetegevusse.²⁹⁸ Tuginedes VÕS § 1045 lg 1 p-le 6 ja §-le 1047 on juriidilisel isikul õigus nõuda:

- 1) Ebaõigete faktiväidete ümberlükkamist, mis on seotud juriidilise isiku majandus- või kutsetegevusega (VÕS § 1047 lg 4).²⁹⁹ Faktiväidete ümberlükkamist on õigus nõuda ka avalik-õiguslikul juriidilisel isikul.³⁰⁰
- 2) Varalise kahju hüvitamist, kui ebaõiged faktiväited on seotud juriidilise isiku majandus- või kutsetegevusega (VÕS § 127 lg 2). Esitatud varalise kahju hüvitise nõue peab olema hõlmatud nii VÕS § 1045 lg 1 p-i 6 kui ka VÕS § 1047 lg-te 1-2 kaitse-eesmärkidega.
- 3) Ebaõigete faktiväidete, mis on seotud juriidilise isiku majandus- või kutsetegevusega, avaldamise lõpetamist või sellega ähvardamisest hoidumist (VÕS § 1055 lg 1).³⁰¹

Margit Vutt ja Marelle Leppik on juhtinud tähelepanu mitmete andmete parandamisega kaasnevatele murekohtadele. Esiteks ei ole sisuliselt võimalik veenduda, et parandatud teave jõuab kõigi nende isikuteni, kes valeinfot lugesid. Teiseks ei pööra inimesed üldreeglina parandustele nii palju tähelepanu kui silmapaistvale ja intrigeerivale algsele uudisele. Kolmandaks, ka juhul kui inimene loeb seda teavet, siis informatsiooni psühholoogia järgi usub inimene üldreeglina esimesena nähtut.³⁰² Ka Euroopa Üldkohus on juhtinud tähelepanu asjaolule, et üldreeglina saab esimene uudis, mis kahjustab juriidilise isiku head nime, rohkem avalikkuse tähelepanu, kui selle parandus.³⁰³ Lisaks eeltoodule on inimene sageli juba selle

---

²⁹⁶ RKTko 2-20-5869 p 14.

²⁹⁷ Tampuu, T., Käerdi, M. (viide 57) VÕSKV (IV) § 1045/3.7.

²⁹⁸ RKTko 2-20-5869 p 16.

²⁹⁹ Tampuu, T., Käerdi, M. (viide 57) VÕSKV (IV) § 1047/3.4.

³⁰⁰ RKTko 3-2-1-144-15 p 11.

³⁰¹ Tampuu, T., Käerdi, M. (viide 57) VÕSKV (IV) § 1047/3.4.

³⁰² Leppik, M., Vutt, M. (viide 58), lk-d 95–96.

³⁰³ EÜKo T-384/11, *Safa Nicu*, p 88.

algse informatsiooni põhjal, mis temani jõuab, oma seisukohta juriidilise isiku kohta muutnud,³⁰⁴ mistõttu on uuesti inimese arvamuse muutmine keeruline. Seega kaasnevad ebaõigete faktiväidete ümberlükkamisega mitmed kitsaskohad ning juriidilise isiku asetamine positsiooni, kus ta oleks olnud, kui ebaõigeid faktiväiteid ei oleks esitatud, on sisuliselt võimatu.

Kuivõrd VÕS § 1045 lg 1 p 6 kaitseb isiku majanduslikke ehk varalisi huve, siis on Riigikohtu praktikas leitud, et VÕS § 1045 lg 1 p-i 6 alusel ei ole juriidilisel isikul õigust nõuda mittevaralise kahju hüvitamist, vaid nõudeõigus on piiratud varalise kahju hüvitamise nõudega.³⁰⁵ Samuti ei kaitse VÕS § 1047 lg-d 1-3 juriidilist isikut juhul, kui juriidilise isiku head nime kahjustatakse ebakohase väärtushinnanguga. Juriidilise isiku kohta ebakohase väärtushinnangu esitamine võib olla õigusvastane VÕS § 1045 lg 1 p-i 7 ja lg 3 või VÕS § 1045 lg 1 p-i 8 alusel.³⁰⁶

VÕS § 1045 lg 1 p 7 ja lg 3 sätestavad seadusest tuleneva kohustuse (kaitsenormi) rikkumise õigusvastasuse. Selleks, et kahjustatud isik saaks tugineda VÕS § 1045 lg 1 p-le 7 ja lg-le 3 peab kahjustatud isik tõendama, et on olemas rikkujat kohustav säte ehk kaitsenorm, mida rikkuja on rikkunud, ja et kannatanu kaitsmine sellise kahju tekkimise eest oli kaitsenormi üheks eesmärgiks.³⁰⁷ Kaitsenormide loetelu ei ole piiratud ning need võivad olla sätestatud näiteks reklaamiseaduses, konkurentsiseaduses kui ka äriseadustikus.³⁰⁸ Juhul kui kaitsenormi eesmärgiks on kannatanu kaitsmine mittevaralise kahju eest, siis on kehtiva kohtupraktika kohaselt füüsilisel isikul võimalik kaitsenormi rikkumisele tuginedes nõuda ka mittevaralise kahju hüvitamist VÕS § 134 lg-te 2, 5 ja 6 alusel.³⁰⁹

VÕS § 1045 lg 1 p 8 alusel eeldatakse teo õigusvastasust, kui kahju on tekitatud heade kommete vastase tahtliku käitumisega. Kahjustatud isik peab tõendama kahju tekitaja tahtlust. Selleks piisab, kui kahju tekitaja mõistis teo õigusvastasust ning mõõnis, et sellega võib kaasneda kahjustatud isikule kahju. Piisavaks ei ole kahju tekitaja hooletus või raske hooletus.³¹⁰ Tuginedes teo õigusvastasusele VÕS § 1045 lg 1 p-de 7-8 alusel, on juriidilisel isikul võimalik nõuda hea nime kahjustamise korral varalise kahju hüvitamist (VÕS § 127jj) ja rikkumise lõpetamist või sellega ähvardamisest hoidumist (VÕS § 1055).

---

³⁰⁴ Havu, K. (viide 234), lk 509.

³⁰⁵ RKTko 3-2-1-80-13 p 29.

³⁰⁶ Tampuu, T., Käerdi, M. (viide 57) VÕSKV (IV) § 1047/3.4

³⁰⁷ RKTko 2-16-14655 p 14.1.

³⁰⁸ RKTko 3-2-1-4-06 p 38; RKTko 3-2-1-181-15 p 25; RKTko 2-15-505 p 16; TlnRnko 2-17-19184 p 17.

³⁰⁹ RKTko 2-15-16007 p 10.

³¹⁰ RKTko 2-16-14655 p-d 13.2–13.3.

Ehkki eeltoodust nähtub, et juriidilisele isikule on seaduses sätestatud teatud õiguskaitsevahendid, millega neil on võimalik oma head nime kaitsta, sealhulgas ka varalise kahju hüvitamise nõue, ei saa neid alati pidada piisavaks. Probleemaatiliseks on eelkõige juriidilise isiku hea nime kaitse olukorras, kus juriidilise isiku kohta on esitatud ebakohaseid väärtushinnanguid, kuivõrd varalise kahju tõendamine on sellisel juhul keeruline kui mitte võimatu ülesanne.³¹¹ Samas on varalise kahju kui sellise olemasolu tõendamine varalise kahju hüvitamise nõude eelduseks.³¹² Seega olukorras, kus juriidiline isik ei suuda tõendada, et talle on tekkinud varaline kahju, ei ole juriidilisel isikul sisuliselt võimalik nõuda kahju hüvitamist ka olukorras, kus hea nime või muu isikuõiguse, näiteks kodu puutumatus või usuvabaduse, kahjustamine on objektiivselt tajutav. Samas on juriidilise isiku hea nime kahjustamine tehnoloogia arengu tõttu muutunud märgatavalt lihtsamaks. Sotsiaalmeedias ja uudistes levivad nii ebaõiged faktiväited kui ka ebakohased väärtushinnangud kiiresti erinevate inimesteni, mistõttu võib loetud tundidega jõuda ühe inimese esitatud valeväide või väärtushinnang miljonite inimesteni. Bernhard A. Kochi hinnangul võib Euroopa riikide suundumus tunnustada juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet, olla seotud asjaoluga, et tehnoloogia arenguga on tõusnud nii juriidilise isiku head nime kahjustavate juhtumite arv kui ka selliste rikkumiste mõju³¹³.

Samuti tõusetub küsimus õiguste tasakaalust. Juriidiline isik võib vastutada isikuõiguste rikkumise eest,³¹⁴ kuid olukorras, kus juriidilise isiku hea nime kui isikuõiguse rikkumine on objektiivselt tajutav, ei ole juriidilisele isikule alati tagatud võimalust oma head nime tõhusalt kaitsta. Näiteks on töötaja tööandja kohta avaldanud sotsiaalmeedias mitmeid postitusi, mis sisaldavad ebakohaseid väärtushinnanguid, mis on tööandja varasema hea maine ja laia klientuuri tõttu levinud kiiresti edasi ka teistele sotsiaalmeediaplattformidele ja uudistesse. Tööandjal ei õnnestu tõendada, et esitatud väärtushinnangute tõttu tekkis talle varalist kahju, kuid objektiivselt on tajutav, et juriidilise isiku head nime on avalikkuse ees kahjustatud. Seega jääb juriidiline isik sellises olukorras sisuliselt kaitseta.

Tuginedes eeltoodule on töö autori hinnangul ilmne, et juriidilisele isikule ei ole hea nime teotamise korral tagatud piisavad õiguskaitsevahendid. Juriidilisel isikul ei ole võimalik kaitsta oma head nime olukorras, kus hea nime teotamine on objektiivselt tajutav, kuid tõendatud ei ole varalise kahju tekkimine. Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude

---

³¹¹ Sein, K. (viide 5) VÕSKV (I) § 134/3.

³¹² RKÜKo 3-2-1-71-14 p 131.

³¹³ Koch, B. A. (viide 7), lk 724.

³¹⁴ Vt nt TlnRnKo 2-20-17055 p-d 8–8.4

tunnustamise pooltargumendiks on ka asjaolu, et mittevaralise kahju hüvitamine kannab endas lisaks kompensatsioonilisele funktsioonile ka tõrjuvat ja ühiskonna hukkamõistu funktsiooni.³¹⁵

Nii eraõiguses kui ka avalikus õiguses seostatakse mittevaralist kahju eelkõige füüsilise ja hingelise valu ja kannatustega. Küll aga on erinevalt eraõigusest avalikus õiguses mittevaralise kahju hüvitamise juhud selgelt piiritletud.³¹⁶ Nii võib RVastS § 9 lg 1 kohaselt füüsiline isik nõuda mittevaralise kahju hüvitamist süüliselt väärrikumise alandamise, tervise kahjustamise, vabaduse võtmise, kodu või eraelu puutumatus või sõnumisaladuse rikkumise, au või hea nime teotamise korral. RVastS § 9 lg 1 kohaselt on ainult füüsilisel isikul õigus nõuda mittevaralise kahju hüvitamist. Seega on juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõue sisuliselt välistatud. Riigikohus on leidnud, et selline kitsendus ei ole PS §-ga 25 vastuolus, kuivõrd juriidiline isik kui õiguslik abstraktsioon ei tunne valu ega kannatusi.³¹⁷ Liina Kangeri hinnangul võib juriidilisel isikul siiski tekkida riigi tegevuse tagajärjel, näiteks hea nime teotamise või sõnumisaladuse rikkumise korral, mittevaraline kahju. Tingituna RVastS § 9 lg-s 1 sätestatud kitsendustest ei saa juriidiline isik nõuda aga sellise kahju hüvitamist ning juriidiline isik võib jääda õiguskaitseta.³¹⁸

Süüteomenetluses tekitatud mittevaralise kahju hüvitamise nõuded on sätestatud SKHS §-s 11, mis on olemuslikult sarnane nii RVastS § 9 lg-le 1 kui ka VÕS 134 lg-le 2.³¹⁹ SKHS § 11 lg 2 sätestab füüsilise isiku õiguse nõuda mittevaralist kahju, kui süüteomenetluses on isikult võetud vabadus, teda on piinatud või ebainimlikult või alandavalt koheldud, kahjustatud on tema tervist, kodu või eraelu puutumatus, rikutud tema sõnumisaladust või teotatud tema au või head nime. Ka SKHS § 11 lg-s 2 sätestatud mittevaralise kahju hüvitamise nõue on piiratud füüsilise isikuga. Samas võidakse süüteomenetluse käigus rikkuda ka juriidilise isiku õigusi. Näiteks viiakse juriidilise isiku ruumides läbi lubamatu läbiotsimistoiming, mis rikub juriidilise isiku kodu puutumatus. Samuti võidakse rikkuda juriidilise isiku sõnumisaladust ning teotada juriidilise isiku head nime. Olukorras, kus juriidilisele isikule ei ole süüteomenetluses tagatud võimalust selliste rikkumiste korral nõuda mittevaralise kahju hüvitamist, võib juriidiline isik jääda õiguskaitseta.

---

³¹⁵ Vt selle kohta käesoleva töö ptk 2.1.

³¹⁶ Kanger, L. (viide 5), lk 20.

³¹⁷ RKHKo 3-3-1-78-14 p 22.

³¹⁸ Kanger, L. (viide 5), lk-d 20–21.

³¹⁹ Süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seadus 635 SE. – Kättesaadav lingilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f4eb3b6d-fc0b-4cc7-9452-98dc0db0e448/suuteomenetluses-tekitatud-kahju-huvitamise-seadus/> (15.03.2025), lk 36.

Juriidilisele isikule võib tekkida mittevaraline kahju ka ebamõistlikult pika menetlusega. Menetlusaja mõistlikkust tuleb hinnata igas asjas eraldi, võttes arvesse nii menetluse keerukust, menetlusosaliste käitumist kui ka menetlusosaliste huve.³²⁰ Ebamõistlikult pika menetluse korral on riigil EIÕK art 13 alusel kohustus rakendada vajalikke õiguskaitsevahendeid. Sellisteks õiguskaitsevahenditeks on kehtivas õiguses menetluse kiirendamise taotlus kriminaalmenetluse seadustiku³²¹ (edaspidi KrMS) § 274¹, TsMS § 333¹ ja HKMS § 100 alusel ning süüteo menetluses ka kahju hüvitamise nõue või karistuse kergendamise nõue SKHS § 5 lg 1 p 6, lg 2 p 2 ja lg 4 alusel ning süüdistatava nõusolekul erandliku meetmena ka süüteo menetluse lõpetamine KrMS § 274² alusel.³²² Seega on ebamõistlikult pika menetluse korral võimalik nõuda mittevaralise kahju hüvitamist ainult süüteo menetluses. Mittevaralise kahju hüvitamise nõude alus on sätestatud SKHS § 11 lg-s 1. Küll aga on mittevaralise kahju hüvitamise nõue piiratud füüsilise isikuga. Töö autori hinnangul võib ebamõistlikult pikk süüteo menetlus mõjutada negatiivselt ka juriidilist isikut, mõjutades tema mainet ja tekitades ebakindlust otsuste tegemisel ja tuleviku planeerimisel, mistõttu on juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude välistamine põhjendamatu.

Töö autor on seisukohal, et nii füüsilisel kui ka juriidilisel isikul võiks olla õigus nõuda mittevaralise kahju hüvitamist ka muu mõistliku menetlusaega ületava avalik-õigusliku või eraõigusliku vaidluse korral. Ebamõistlikult pikk menetlus tekitab nii füüsilises kui ka juriidilises isikus tavalisest kohtumenetlusest suuremat ebakindlust ning mõjutab isikute võimalust planeerida edasisi tegevusi. Seega mõjutab ebamõistlikult pikk menetlus negatiivselt nii juriidilist kui ka füüsilist isikut ka juhul kui tegemist ei ole süüteo menetlusega. Ka EIK on 2007. aastal kohtuasjas *Saarekallas OÜ vs. Eesti* määranud juriidilise isiku kasuks Eesti Vabariigilt välja mittevaralise kahjuhüvitise ebamõistlikult pika tsiviilkohtumenetluse ning tõhusate õiguskaitsevahendite puudumise tõttu.³²³

Kokkuvõttes ei hüvitata Eesti kohtupraktikas juriidilisele isikule mittevaralist kahju, mistõttu jääb juriidiline isik teatud juhtudel piisava õiguskaitseta. Eelkõige ähvardab juriidilist isikut õiguskaitseta jäämine hea nime teotamise korral, aga ka kodu puutumatus, usuvabaduse ja mõistliku menetlusaja rikkumise korral. Eelviidatud rikkumiste korral on aga juriidilise isiku õiguskaitseta jätmise põhjendamatu, kuivõrd nii õiguste rikkumine kui ka mittevaralise kahju tekkimine on objektiivselt tajutavad.

³²⁰ RKÜKo 3-3-1-85-09 p 78 ja seal viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika.

³²¹ Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 12.12.2024, 7.

³²² Pilving, I. (viide 17) PSKV § 15/79 (2020).

³²³ EIKo 11548/04, *Saarekallas OÜ vs. Eesti*, p-d 68, 72.

Eesti kohtupraktikas on juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõue välistatud eelkõige põhjusel, et juriidiline isik ei ole suuteline tundma valu ega kannatusi. Samas on ka muid murekohti, mis võivad mõjutada juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamist. Nii on õigusteadlane Olivier Moréteau tugevalt juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamise vastu, sest tema hinnangul võib see kaasa tuua füüsiliste isikute kaitse nõrgenemise.³²⁴ Samas nähtub nii EIK-i kui ka Euroopa Kohtu praktikast, et juriidilise isiku õiguste kaitsmine ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamine ei ole mõjutanud füüsiliste isikute õiguste kaitset. Samuti ei ole nii EIK-i, Euroopa Kohtu ega ka mitmete Euroopa riikide praktikas füüsilise ja juriidilise isiku õiguste kaitset samastatud, vaid on asutud selgele seisukohale, et füüsilise isiku õigused peavad olema tagatud tugevama kaitsega ning juriidilisele isikule ei saa laieneda need õigused, mis saavad oma olemuselt kuuluda ainult füüsilistele isikutele. Eeltoodu tõttu on töö autor seisukohal, et juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamine ei muuda füüsiliste isikute õiguste kaitset nõrgemaks.

Juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamisega võib kaasneda ka kuritarvitamise oht. Ehkki juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamise eesmärgiks on juriidilisele isikule piisava kaitse tagamine, võib see muutuda ka vahendiks, millega survestada ajakirjandust või ka üksikisikut. Juriidilisel isikul võiks olla võimalik esitada mittevaralise kahju hüvitamise nõue olukorras, kus näiteks kriitiline artikkel, postitus või sõnavõtt kahjustab tema head nime. Ühelt poolt tagab see juriidilisele isikule võimaluse kaitsta oma head nime olukorras, kus selline postitus, artikkel või sõnavõtt on põhjendamatu. Teiselt poolt annab see juriidilisele isikule võimaluse ka vastaspoolt vaigistada, hirmutades teda kohtumenetlusega ka olukorras, kus kriitika on põhjendatud ehk võimaluse esitada vaigistushagi ehk nn SLAPP hagi (ing k *strategic lawsuits against public participation*)³²⁵. Seega võib juriidilise isiku hea nime ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamine kaasa tuua vaigistushagide arvu kasvu Eesti kohtupraktikas. See võib omakorda mõjutada negatiivselt sõnavabadust. Töö autori hinnangul on tegemist põhjendatud ohuga. Samas on juriidilisel isikul võimalik ka täna esitada vaigistushagi, nõudes varalise kahju hüvitamist, mistõttu on töö autori hinnangul ebatõenäoline, et juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamisega kaasneb vaigistushagide arvu kasv.

---

³²⁴ Moréteau, O. Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective (viide 52), lk 43.

³²⁵ European Parliamentary Research Service. Strategic lawsuit against public participation (SLAPPs) 2024. – Kättesaadav lingilt: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733668/EPRS_BRI\(2022\)733668_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733668/EPRS_BRI(2022)733668_EN.pdf) (03.04.2025), lk 2.

Olukorras, kus juriidilisele isikule antakse täiendav õiguskaitsevahend, kaasneb sellega tõenäoliselt ka kohtu töökoormuse kasv. Samas nähtub nii EIK-i kui ka Euroopa Kohtu praktikast, et võrreldes muude kohtuasjadega, ei ole selliseid kohtuasju palju³²⁶ ning nii EIK-i, kui ka Euroopa Kohtu praktikas ei hüvitata juriidilisele isikule mittevahalist kahju kergekäeliselt ehk mitte igakordse õiguste rikkumise korral. Kuivõrd töö autori hinnangul ei hüvitataks juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõude tunnustamisel ka Eesti kohtupraktikas juriidilisele isikule mittevahalist kahju kergekäeliselt ja igakordse rikkumise korral, siis vähendab see tõenäoliselt selliste kohtuasjade arvu ja seeläbi ka kohtute töökoormust.

Samuti võib juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise nõude tunnustamisega kaasneda oht, et olukorras, kus juriidilisele isikule on tekkinud vahaline kahju, mille tõendamine on keeruline, mõistetakse juriidilisele isikule kergekäelisemalt välja mittevahalise kahju hüvitis. Sellise ohu tekkimist kinnitab ka asjaolu, et vahalise ja mittevahalise kahju eristamine on keeruline³²⁷. Samas on Eesti õigusele omane mittevahalise ja vahalise kahju selge eristamine. Vahalise kahju hüvitise korral peab vahalise kahju tekkimine olema tõendatud, samas kui mittevahalise kahju korral tuleb tõendada mittevahalise kahju hüvitamise nõude esitamisega seaduse alusel seotud asjaolusid, kuid mitte mittevahalist kahju kui sellist. Juhul kui vahalise kahju tekkimine ei ole kindel või ei ole esitatud piisavalt asjakohaseid tõendeid, vahalist kahju ei hüvitata.³²⁸ Olukorras, kus tõendatud on vahalise kahju tekkimine, kuid kahju hüvitise suuruse kindlaks tegemine on keeruline või võimatu, on kohtul võimalik VÕS § 127 lg 6 alusel määrata vahalise kahju hüvitis kohtu äranägemisel.³²⁹ Seega on isikuõiguste rikkumise korral nii vahalise kahju tõendamine kui ka vahalise ja mittevahalise kahjunõude eristamine keeruline, kuid see probleem esineb ka kehtivas kohtupraktikas ning VÕS § 127 lg-s 6 sätestatud kohtu diskretsiooniõigus vahalise kahjuhüvitise suuruse kindlakstegemise keerukuse korral vähendab eelmainitud riski.

Seega kaasneb juriidilise isiku isikuõiguste ja mittevahalise kahju hüvitamise nõude tunnustamisega mitmeid murekohti nagu füüsilise isiku õiguskaitse nõrgenemine, õiguste kuritarvitamise oht, kohtu töökoormuse kasv kui ka mittevahalise kahju hüvitise kergekäeline väljamõistmine. Eeltoodust tulenevalt on viidatud ohtude realiseerumise tõenäosus aga väike.

---

³²⁶ Pavelek, O., Zajickova, D. (viide 148), lk 332.

³²⁷ Havu, K. (viide 234), lk 511.

³²⁸ RKTko 2-20-5869 p 18.

³²⁹ *Ibidem*, p 18; RKTko 2-20-9824 p 22.3.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärgiks oli hinnata, kas Eesti õiguses peaks tunnustama juriidilise isiku isikuõigusi ja mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.

Magistritöös on leitud, et juriidilisele isikule võiksid laieneda isikuõigused, mis ei ole omased üksnes inimestele. Täpsemalt võiksid juriidilisele isikule laieneda hea nime kaitse, kodu puutumatus kaitse, usuvabaduse kaitse, mis laieneb eelkõige kirikutele, ning teatud juhtudel ka eraelu puutumatus kaitse. Ehkki kehtiv seadusandlus ei sea piiranguid isikuõiguste kuuluvusele, on Eesti kohtupraktikas valitsevaks seisukohaks, et juriidilisele isikule isikuõigused ei laiene. Selline seisukoht on eelduslikult tingitud asjaolust, et isikuõigusi ja nende rikkumist seostatakse eelkõige füüsilise ja hingelise valu või kannatustega, mida juriidiline isik oma olemusest tingituna ei ole suuteline tundma. Samas on Eesti kohtupraktikas tunnustatud surnud isiku isikuõigusi, millest võib järeldada, et kohus on valinud isikuõiguste ja nende rikkumise hindamisel objektiivse lähenemise ehk isikuõiguste hindamisel ei lähtuta subjektiivsest valu tundmisest, vaid kohtu objektiivsest hinnangust. Lähtudes isikuõiguste hindamisel kohtu objektiivsest hinnangust, võivad juriidilisele isikule laieneda isikuõigused, mis on kooskõlas juriidilise isiku olemuse ja eesmärkidega. Seega ei laiene juriidilisele isikule need isikuõigused, mis on seotud inimeseks olemisega nagu näiteks kehaline puutumatus või vabaduse võtmine, kuid võiksid laieneda sellised isikuõigused nagu hea nime kaitse, kodu puutumatus kaitse, usuvabaduse kaitse ja eraelu puutumatus.

Üheks vaieldavamaks küsimuseks on juriidilise isiku hea nime kaitse. Magistritöös on leitud, et juriidilisele isikule peaks laiinema hea nime kaitse, kuivõrd tegemist on juriidilise isiku immateriaalse varaga, mille kahjustamine on objektiivselt tajutav ning mõjutab negatiivselt nii juriidilise isiku tegevust kui ka konkurentsivõimet. Eesti kohtupraktikas on juriidilise isiku hea nime kaitse välistatud lisaks asjaolule, et isikuõigusi seostatakse vaimse ja füüsilise valu ja kannatusega, mida juriidiline isik ei ole suuteline tundma, ka põhjusel, et au ja hea nime kaitset seostatakse tugevalt inimväärikusega. Selle probleemi ületamiseks on nii Eestis kui ka väliskirjanduses välja pakutud seisukoht, et omavahel tuleks eristada mõistet „au“, mis on subjektiivne ja sisemiselt tajutav väärtus, mõistest „hea nimi“, mis on objektiivselt tajutav väärtus ja väljendub eelkõige ühiskonna arvamustes ja hinnangutes. Kuivõrd hea nimi on objektiivselt tajutav väärtus, ei eelda hea nime teotamine vaimsete kannatuste või valu tekkimist ning nende mõistete eristamine aitab tagada, et hea nime kaitse laienemisega juriidilisele isikule ei nõrgene inimväärikuse ega füüsilise isiku au kaitse.

Magistritöös on leitud, et isikuõiguste tunnustamine ei ole juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise vältimatuks eelduseks. Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet võidakse tunnustada ka muul seaduses sätestatud alusel. Ka mitmetes Euroopa riikides on tunnustatud juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet konkreetselt seaduses sätestatud alustel. Võttes aga arvesse asjaolu, et Eesti kohtupraktikas on mittevaralise kahju hüvitamise nõuded eelkõige seotud isikuõiguste rikkumisega, on isikuõigustel siiski oluline roll juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõude tunnustamisel ning tõenäoliselt tunnustatakse juriidilise isiku isikuõiguste tunnustamisega ka juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.

Mittevaralise kahju tekkimist seostatakse eelkõige füüsilise ja hingelise valu või kannatustega, mida juriidiline isik ei ole oma olemuse tõttu suuteline tundma. Seetõttu ei ole ka Eesti kohtupraktikas juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet tunnustatud. Magistritöös on leitud, et ainuüksi asjaolu, et juriidiline isik ei ole suuteline tundma valu ja kannatusi, ei tohiks välistada juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Riigikohtu praktikas on füüsilistele isikutele hüvitatud mittevaralist kahju ka olukorras, kus isikuõiguste rikkumisega ei ole kaasnenud füüsilist ja hingelist valu ega kannatusi. Riigikohus on kinnitanud, et piisavaks on see, kui isik tõendab asjaolusid, mille esinemine on seaduse alusel seotud mittevaralise kahju hüvitamise nõudega, mitte mittevaralise kahju kui sellise olemasolu.

Nii EIK-i kui ka Euroopa Kohtu praktikas tunnustatakse juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. EIK-i praktikas tunnustakse juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet tuginedes eelkõige õiguskaitse tõhususe põhimõttele. See tähendab, et EIÕK-s sätestatud õiguste kaitse ei tohi olla illusoorne ega teoreetiline. Mittevaralise kahju hüvitamisel võetakse arvesse näiteks juriidilise isiku mainet, ebakindlust otsuste tegemisel, probleeme äriühingu juhtimisel ning vähemal määral ka juhatuse liikmetele tekitatud ebamugavust ja ärevust. Erinevalt EIK-st ei arvesta Euroopa Kohus juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamisel juriidilise isiku taga seisvatele füüsilistele isikutele tekitatud kahjuga.

Järk-järgult on kasvanud ka nende Euroopa riikide arv, mis tunnustavad juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet. Sarnaselt Eestile seostatakse ka teistes Euroopa riikides mittevaralist kahju eelkõige valu ja kannatustega, mida juriidiline isik ei ole suuteline tundma. Seetõttu on mitmetes Euroopa riikides lähtutud mittevaralise kahju hüvitamisel kohtu objektiivsest hinnangust ehk juriidilisele isikule hüvitatakse mittevaralist kahju juhul kui

juriidilise isiku isikuõiguste rikkumine ja/või juriidilisele isikule tekkinud mittevaraline kahju on kohtu hinnangul objektiivselt tajutav.

Magistritöös on jõutud järeldusele, et mittevaralise kahju hüvitamine juriidilisele isikule on Eesti õiguses vajalik, sest varalise kahju hüvitamise kaudu ei saa juriidilisele isikule hüvitada kõiki negatiivseid tagajärgi, mistõttu ähvardab teatud juhtudel juriidilist isikut õiguskaitseta jäämine. Seda eelkõige olukorras, kus juriidilise isiku kohta on esitatud ebakohaseid väärtushinnanguid, kuivõrd juriidilisel isikul on keeruline kui mitte võimatu tõendada varalise kahju tekkimist. Ka kodu puutumatus ja usuvabaduse rikkumise korral on juriidilisel isikul sisuliselt võimatu tõendada varalise kahju tekkimist. Samuti jäävad juriidilised isikud sisuliselt õiguskaitseta mõistliku menetlusaja rikkumise korral. Samas ei tohiks juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõuet täielikult samastada füüsilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise nõudega. Juriidilisele isikule tuleks hüvitada mittevaraline kahju erandjuhtudel ehk olukorras, kus kohtu objektiivsel hinnangul on rikutud juriidilise isiku isikuõigust, õigust mõistlikule menetlusajale või muud õigushüve ning varalise kahju hüvitist ei saa pidada piisavaks, et kompenseerida juriidilisele isikule tekkinud kahju.

Kokkuvõttes tuleks juriidilisele isikule hüvitada mittevaraline kahju hea nime teotamise, kodu puutumatus, usuvabaduse ja mõistliku menetlusaja rikkumise korral ning teatud juhtudel ka muu seaduses sätestatud mittevaralise kahju hüvitamise aluse esinemise korral, näiteks EKTÄKS § 8 lg 1 alusel. Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamise kasuks räägib pikaajaline EIK-i ja Euroopa Kohtu praktika, kus tunnustakse juriidilise isiku õigust mittevaralise kahju hüvitamisele, et tagada juriidilisele isikule tõhus õiguste kaitse. Samas nähtub nii EIK-i kui ka Euroopa Kohtu praktikast, et mittevaralise kahju hüvitamisega juriidilisele isikule ei ole kaasnenud vastavasisuliste kohtuasjade silmnähtavat kasvu. Samuti ei ole EIK-i ega Euroopa Kohtu üle 20 aasta pikkuse praktika käigus muutunud juriidilisele isikule mittevaralise kahju hüvitamine kergekäeliseks. Vastupidi, kohtud hindavad iga kord, kas mittevaralise kahju hüvitamine on vajalik või mitte ning sageli keeldutakse mittevaralise kahju hüvitise välja mõistmisest. Samuti ei ole kuidagi muutunud nõrgemaks füüsiliste isikute õiguskaitse, kuivõrd juriidilise ja füüsilise isiku nõudeid ei samastada, vaid füüsilisi isikuid kaitstakse tugevamalt. Juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamist toetab ka Euroopa riikide praktika, kuivõrd kasvab riikide arv, kus hüvitatakse juriidilisele isikule mittevaralist kahju. Ehkki Euroopa riigid on valinud erinevad viisid juriidilise isiku mittevaralise kahju hüvitamiseks, on vaieldamatu, et paljudes Euroopa riikides peetakse juriidilisele isikule mittevaralise kahju hüvitamist vajalikuks.

RECOGNITION OF A LEGAL PERSON'S PERSONALITY RIGHTS AND CLAIM FOR COMPENSATION FOR NON-PECUNIARY DAMAGE

Abstract

The aim of this research is to assess whether the personality rights of a legal person and the right to compensation for non-pecuniary damage should be recognised in Estonian jurisprudence. Estonian case law has taken the clear position that legal person does not have personality rights or the right to claim compensation for non-pecuniary damage. However, the law does not explicitly provide for restrictions that would exclude legal person from having personality rights or the right to compensation for non-pecuniary damage. The case law of the European Court of Human Rights (hereinafter ECtHR) and the Court of Justice of the European Union (hereinafter CJEU) also recognises rights of legal person that are comparable to the personality rights, as well as legal person right to compensation for non-pecuniary damage. The number of European countries which are recognising the personality rights of legal person and/or the right to claim compensation for non-pecuniary damage is gradually increasing.

The research seeks to answer the following questions: whether, and which, personality rights should be attributed to legal person; how the recognition of the personality rights of legal person is affected by the definition of personality rights under Estonian law; whether the recognition of personality rights is necessary for the compensation of non-pecuniary damage; how the recognition of the personality rights of legal person affects the recognition of a claim for compensation for non-pecuniary damage; how the definition of non-pecuniary damage under Estonian law affects the recognition of legal person's claim for compensation for non-pecuniary damage; what legal arguments exist in the case law of the ECtHR, the CJEU, and European countries for the compensation of non-pecuniary damage to a legal person; whether, and in which cases, a legal person should be compensated for non-pecuniary damage under Estonian law.

There is no precise definition of personality rights in Estonian legislation, legal literature, or in the case law, and the exact content and scope of personality rights are left to be determined by the courts. The general personality right, as *lex generalis*, is established in § 19(1) of the Constitution of the Republic of Estonia (hereinafter the constitution). The specific provisions, as *lex specialis*, include the prohibition of defamation of honour and reputation (§ 17 of the constitution), the right to privacy (§ 26 of the constitution), the right to the protection of the

inviolability of the home (§ 33 of the Constitution), the right to freedom of conscience, religion and thought (§ 40 and § 41 of the Constitution), the prohibition of the collection of data on beliefs (§ 42 of the Constitution) and the right to maintain national identity (§ 49 of the Constitution). An open and illustrative list of personality rights is also provided in the Law of Obligations Act (hereinafter LOA), which defines the violation of personality rights as causing bodily harm, damaging physical health, defaming a person's honour or good name, violating privacy or unlawfully using a person's name or image. The Law of Obligations Act also plays an important role in ensuring the protection of personality rights.

There is no consensus, either in Estonia or internationally, on whether personality rights extend only to natural person or also to legal person. Although the Law of Obligations Act does not impose any restrictions on the scope of personality rights, the prevailing view in Estonian case law is that, given the nature of personality rights, they belong only to natural person. This approach is presumably linked to the § 128(5) of the LOA, which states: “non-pecuniary damage involves primarily the physical and emotional distress and suffering caused to the aggrieved person”. Regardless of the association between personality rights and pain and suffering, Estonian case law has recognised the personality rights of a deceased person. Thus, personality rights and their violation cannot be linked solely to subjectively perceived physical and emotional distress or suffering. The personality rights and their violation must be understood in a broader sense. In a situation where personality rights and their violation are interpreted more broadly than distress and suffering, and the legislator has not excluded the attribution of personality rights to legal person, the question arises whether Estonian case law should also recognise the personality rights of legal person, who are, by their nature, incapable of experiencing physical or emotional distress and suffering.

The Law of Obligations Act, the Act on the General Part of the Civil Code and the Constitution do not contain any explicit provisions that would exclude the attribution of personality rights to legal person. In practice, the extension of personality rights to legal person can only be excluded if the right in question is, by its nature, one that can belong solely to natural person. For example, personality rights related to deprivation of freedom, bodily harm and damage to physical health cannot be attributed to legal person, as these personality rights are directly linked to the natural person. However, legal person may enjoy personality rights which are compatible with the nature and purpose of the legal person (§ 9(2) of the Constitution). Thus, legal person may be entitled to the protection of home, freedom, religion and privacy (in certain cases), which are considered personality rights in both case law and legal literature.

One of the most debated issues about personality rights in Estonian law is whether legal person have the right to the protection of their good name. A good name is an intangible asset of a legal person, the damage to which is objectively perceptible and negatively affects both the activities and competitiveness of the legal person. In Estonian case law, the protection of a legal person's good name has been excluded not only because personality rights are associated with emotional and physical distress and suffering which legal persons are incapable of experiencing, but also because the protection of honour and good name is strongly associated with human dignity. To overcome this issue, both Estonian and foreign legal literature have put forward the view that a distinction should be made between the concept of “honour”, which is a subjective and intrinsically perceived value, and the concept of “good name”, which is an objectively perceived value and is expressed primarily through society's opinions and assessments. Insofar as a good name is an objectively perceived value, defamation of a good name does not presuppose emotional suffering or distress. This distinction helps to ensure that the protection of human dignity and the honour of natural person is not undermined by extending the protection of good name to legal person.

The recognition of the personality rights of a legal person does not automatically entail the recognition of a claim for compensation for non-pecuniary damage suffered by the legal person. It is possible that, despite the recognition of personality rights, no compensation for non-pecuniary damage will be awarded to legal person. However, the recognition of personality rights is not a prerequisite for awarding non-pecuniary damages for legal person, as such claims may also be based on other legal grounds. However, because in Estonian case law claim for compensation for non-pecuniary damage is primarily associated with the violation of personality rights, the recognition of personality rights continues to play significant role in the recognition of claims for compensation for non-pecuniary damage by legal person. It is likely that the recognition of the personality rights of the legal person will also recognise the claim for compensation for non-pecuniary damage of the legal person.

There is no comprehensive definition of non-pecuniary damage in Estonian law or case law. Although non-pecuniary damage is primarily associated with the physical and emotional distress and suffering of the aggrieved person, the case law of the Estonian Supreme Court has established that the experience of physical and emotional distress and suffering is not necessary for the compensation for non-pecuniary damage. The Court has explained that it is sufficient for the aggrieved person to prove the existence of circumstances which, under the law, are linked to compensation for non-pecuniary damage and not the existence of non-pecuniary

damage itself. So, compensation for non-pecuniary damage may be awarded in situations where the infringement of personality rights does not involve physical and emotional distress and suffering. Non-pecuniary damage is also characterised by the difficulty of proving both its existence and its value, leaving the determination of its amount to the discretion of the court. In addition to its compensatory function, compensation for non-pecuniary damage also serves a preventive function and social condemnation.

In the case law of both the ECtHR and the CJEU, legal persons have been awarded compensation for non-pecuniary damage. In the case law of the ECtHR, the recognition of non-pecuniary compensation for legal person is primarily guided by the principle of effective legal protection, i.e. the protection provided by the European Convention on Human Rights must not be illusory or theoretical. When awarding compensation for non-pecuniary damages, the ECtHR takes into account the reputation of the legal person, the ambiguity in decision-making and disruptions of managing the legal person and, to a lesser extent, the anxiety and uncertainty caused to the members of the board of directors. Although the CJEU frequently refers to the case law of the ECtHR, its approach is different. It does not take into account the uncertainty and anxiety by the natural persons behind the legal person when awarding compensation for non-pecuniary damage. The significance of compensation for non-pecuniary damage in the European Union is further reflected in the increasing number of legal areas in which the compensability of non-pecuniary damage has been explicitly recognised.

There has also been a gradual increase in the number of European countries that compensate legal person for non-pecuniary damage. Similarly to Estonia, many European countries primarily associate non-pecuniary damage with pain and suffering that legal person is incapable of experiencing. To overcome this problem, several European countries have adopted an objective approach to assessing claims for non-pecuniary damage. This means that legal person will be compensated for non-pecuniary damage if the infringement of legal person's personality rights and/or the non-pecuniary damage suffered by legal person is objectively assessed by the court. Thus, the aggrieved person's subjective perception of pain or suffering is deemed irrelevant. In some European countries, a distinction is made between two concepts of non-pecuniary damage, one directed exclusively at the natural person and linked to being a human being (moral damage), and another which also extends to the legal person (non-pecuniary damage). No such distinction is made in Estonian jurisprudence, the concepts of non-pecuniary damage and moral damage are used essentially as synonyms, both in legislation and in case law.

Compensation for non-pecuniary damage to legal person under Estonian law is necessary, as compensation for pecuniary damage cannot compensate all the negative consequences suffered by a legal person. Without the possibility of claiming non-pecuniary damages, legal person would lack legal protection in certain situations. This is particularly evident when the legal person is the subject of inappropriate value judgments, as it is often difficult, if not impossible, for the legal person to prove pecuniary damage. If pecuniary damage cannot be proven, no compensation will be awarded. Legal person also risk being deprived of legal protection in cases involving violation of home, freedom of religion and the right to proceedings within reasonable time, as it is equally difficult, to prove pecuniary damage.

However, it is important to distinguish between claims for non-pecuniary damage suffered by legal person and that suffered by natural person. Non-pecuniary damage should be awarded to legal person when, in the objective opinion of the court, the personality rights, the right to reasonable procedural time, or another legal interest of the legal person has been infringed, and compensation for pecuniary damage is insufficient to compensate the damage suffered.

In conclusion, the personality rights of the legal person and the right to claim compensation for non-pecuniary damage should be recognised in Estonian jurisprudence. The longstanding case law of the ECtHR and the CJEU, which recognise the right of legal person to compensation for non-pecuniary damage, supports such recognition to ensure effective protection of the legal person's rights. However, the case law of both the ECtHR and the CJEU shows that awarding non-pecuniary damages to the legal person has not led to a significant increase in such claims. Over 20 years of ECtHR and the CJEU case law has not rendered the compensation of non-pecuniary damages to legal person a frivolous matter. On the contrary, the courts assess the necessity of compensation on case-by-case basis and frequently refuses to award it. Furthermore, the legal protection of natural persons has not weakened in any way. Despite recognising compensation for non-pecuniary damage to legal person, courts continue to treat the claims of legal and natural persons differently, with natural persons enjoying stronger protection. The case law of European countries also supports the awarding of non-pecuniary damage to legal person, as the number of countries recognising such claims is increasing. Although European countries have chosen different approaches to compensating non-pecuniary damage to legal person, it is clear that, in many European countries, compensation for non-pecuniary damage to legal person is considered necessary.

LÜHENDID

AÜS	ametiühingute seadus
EIK	Euroopa Inimõiguste Kohus
EIKo	Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus
EIÕK	Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsioon
EKo	Euroopa Kohtu otsus
EKÄTKS	ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus
EÜKo	Euroopa Üldkohtu otsus
GG	<i>Grundgesetz</i> , Saksamaa Liitvabariigi põhiseadus
HKMS	halduskohtumenetluse seadustik
KC	<i>Kodeks Cywilny</i> , Poola tsiviilseadustik
KrMS	kriminaalmenetluse seadustik
PS	Eesti Vabariigi põhiseadus
PSKV	Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne.
RKHKm	Riigikohtu halduskolleegiumi määrus
RKHKo	Riigikohtu halduskolleegiumi otsus
RKKKm	Riigikohtu kriminaalkolleegiumi määrus
RKKKo	Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus
RKPJKo	Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus
RKTKm	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi määrus
RKTKo	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus
RKÜKo	Riigikohtu üldkogu otsus
RVastS	riigivastutuse seadus
SKHS	süüteo menetluses tekitatud kahju hüvitamise seadus
TlnRnKm	Tallinna Ringkonnakohtu määrus
TlnRnKo	Tallinna Ringkonnakohtu otsus
TsMS	tsiviilkohtumenetluse seadustik
TsÜS	tsiviilseadustiku üldosa seadus
TsÜSKV	Tsiviilseadusliku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne
VÕS	võlaõigusseadus
VÕSKV	Võlaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Agmeka, F., Wathoni, R. N., Santoso, A. S. The Influence of Discount Framing towards Brand Reputation and Brand Image on Purchase Intention and Actual Behaviour in e-commerce. – *Procedia Computer Science* 2019/161.
2. Alexy, R. Põhiõigused Eesti Põhiseaduses. – *Juridica* 2001/eriväljaanne.
3. Alforova, T. M. jt (koost). Right to Freedom of Expression v. Reputation Protection (Based on ECtHR Practice Materials). – *The Age of Human Rights Journal* 2022/18.
4. Annus, T. Riigiõigus. Tallinn: Juura 2006.
5. Budica-Iacob, M.-I. The Legal Person Holding the Right to Dignity. – *Revista de Stiine Juridice* 2022/1-2.
6. Coe, P., Brown, J. What's in a Name? The Case for Protecting the Reputation of Businesses under Article 1 Protocol 1 of the European Convention on Human Rights. – *Journal of European Tort Law* 2019/10(3).
7. Dürig, G., Herzog R., Scholz, R. Kommentar zum Grundgesetz. 105. Aufl. München: C.H.Beck 2024.
8. Eccles, R. G., Newquist, S. C., Schatz, R. Reputation and Its Risks. – *Harvard Business Review* 2007/2.
9. Emberland, M. Compensating companies for non-pecuniary damage: *Comingersoll S.A. v Portugal* and the Ambivalent Expansion of the ECHR Scope. – *British Yearbook of International Law* 2004/74(1).
10. Emberland, M. Protection Against Unwarranted Searches and Seizures of Corporate Premises Under Article 8 of the European Convention on Human Rights: The *Colas Est SA v. France* Approach. – *Michigan Journal of International Law* 2003/25(1).
11. Ernits, M. Holders and Addressees of Basic Rights in the Constitution of the Republic of Estonia. – *Juridica International* 1999/4.
12. Giaoui, F. S. Damage to Reputation: A Comparative Analysis of Pecuniary Compensation of Non-Pecuniary Harm. – *Loyala of Los Angeles International & Comparative Law Review* 2023/46(1).
13. Gibson, D., Gonzales, J. L., Castanon, J. The Importance of Reputation and the Role of Public Relations. – *Public Relations Quarterly* 2006/51(3).
14. Gierke, O. Political Theories of the Middle Age. Cambridge University Press 1922.
15. Goudkamp, J., Katsampouka, E. An Empirical Study of Punitive Damages. – *Oxford Journal of Legal Studies* 2018/38(1).
16. Graziano, T. K. The Purposes of Tort Law. – *Journal of European Tort Law* 2023/14(1).

17. Heermann, P. W., Schlingloff, J. Münchener Kommentar zum Lauterkeitsrecht. 3. Aufl. A. Teil I. München: C.H.Beck 2020.
18. Havu, K. Damages Liability for Non-material Harm in EU Case Law. – European Law Review 2019/44(4).
19. Hirvoja, M. Tõrjuv kahjuhüvitis Eesti ja Saksa võlaõiguses mittevarelise kahju hüvitamisel ning selle seos karistusõigusliku kahjuhüvitise kontseptsiooniga. – Juridica 2011/1.
20. Hrádek, J., Bell, A. J. The New Czech Civil Code and Compensation for Damage: Introductory Remarks. – Journal of European Tort Law 2016/7(3).
21. Höflinger, P. J., Nagel, C., Sander, P. Reputation for technical innovation: Does it actually cohere with innovative activity? – Journal of Innovation & Knowledge 2018/3.
22. Iancu, M., Soltan, V. Companies' sufferings and damages for non-pecuniary loss under the European Convention on Human Rights. – Revista Romana De Drept European 2021/2.
23. Infantino, M. Protected Interests Under the Principles of European Tort Law (Art 2:102 PETL) – Preserving the Past for Shaping the Future. – Journal of European Tort Law 2023/14(1).
24. Jong, W., van der Linde, V. Clean diesel and dirty scandal: The echo of Volkswagen's dieselgate in an intra-industry setting. – Public Relations Review 2022/48(1).
25. Kanger, L. Kahju hüvitamise nõue riigivastutuse seaduse alusel. Kohtupraktika analüüs. Tartu: Riigikohus 2008. – Kättesaadav lingilt: https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyysid/2008/analyys_riigivastutusi_kanger.pdf (16.03.2025).
26. Kanzian, C., Quitterer, J., Runggaldier, E. (toim). Personen. Ein Interdisziplinärer Dialog. Kirchberg am Wechsel 2002.
27. Karner, E., Oliphant, K., Steininger, B. C. (toim). European Tort Law Basic Text 2nd Edition. Jan Sramek Verlag 2018.
28. Keller, H., Heri, C., Piskóty, R. Something Ventured, Nothing Gained? – Remedies before the ECtHR and Their Potential for Climate Change Cases. – Human Rights Law Review 2022/22(1).
29. Kiviorg, M. Religiooniõiguse põhimõisted, üldpõhimõtted ja allikad. – Juridica 2001/1.
30. Koch, B. A. The Dynamics of Tort Law in Europe – Two Decades of Accumulates Experience. – European Tort Law Yearbook 2021/11(1).
31. Koziol, H. Basic Question of Tort Law from Germanic Perspective. Jan Sramek Verlag 2012.

32. Koziol, H. (koost). Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective. Jan Sramek Verlag 2015.
33. Kulick, A. Corporate Human Rights? – European Journal of International Law 2021/32(2).
34. Lahe, J. Punitive Damages in Estonian Tort Law? – Journal of European Tort Law 2011/3.
35. Leßmann, H. Persönlichkeitsschutz juristischer Person. – Archiv für die Civilistische Praxis, 1970/170(4).
36. Lind, K. Riik vastutab: kas päriselt ja piisavalt? 20 aastat arengut: sooviti üht ja saadi .... – Juridica 2023/3.
37. Loser, P. XXIX. Switzerland. – European Tort Law Yearbook 2012/2(1).
38. Ludwigs, M., Friedmann, C. Die Grundrechtsberechtigung staatlich beherrschter Unternehmen und juristischer Personen des öffentlichen Rechts. – Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht 2018/22.
39. Madise, Ü. jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. Neljas, parandatud ja täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura 2017.
40. Madise, Ü. jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. Teine, parandatud ja täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura 2008.
41. Madise, Ü. jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. Viies, parandatud ja täiendatud väljaanne. Tallinn: Iuridicum 2020.
42. Maruste, R. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Tallinn: Juura 2004.
43. Matić, Z., Baretić, M. Izazovi postavljanja tužbenog zahtjeva u slučaju povrede prava osobnosti tjelesnom ozljedom. – Zbornik PFZ 2021/71(5).
44. Michałowska, K. Personality Rights of a Legal Person in Light of the Case Laws of Supreme Court and Common Courts. – Studia Iuridica Cassoviensia 2016/4(2).
45. Narits, R., Merusk, K. Eesti Konstitutsiooniõigusest. Tallinn: Juura 1998.
46. Neethling, J. Recognition and Protection of Personality Rights: Classification and Typology. – Journal of European Tort Law 2018/9(3).
47. Oetker, H. jt (toim). Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. 9. Aufl. München: C.H.Beck 2024.
48. Oliphant, K. Comparative Perspective on the Book on Personality Rights. University of Bristol 2024. – Kättesaadav lingilt: https://research-information.bris.ac.uk/ws/portalfiles/portal/434871377/Oliphant_PersonalityRightsCCC_AAM.pdf (09.04.2025).
49. Oliver, P. Companies and Their Fundamental Rights: A Comparative Perspective. – Cambridge University Press 2015/64(3).

50. O'Callaghan, P. Article 8 ECHR as a General Personality Right? – *Journal of European Tort Law* 2015/6(1).
51. Palmer, V. V. From Private-Law Roots to International Norm: An Investigation into Moral Damage and Pecuniary Reparations in Transnational and International Law. – *Journal of International and Comparative Law* 2015/305.
52. Pavelek, O., Zajickova, D. Compensation for non-material damage caused to legal entities in the decision-making practice of the CJEU and the ECHR. – *Juridical Tribune* 2023/13(3).
53. Petrin, M. Reconceptualizing the Theory of the Firm – From Nature to Function. – *Penn State Law Review* 2013/1.
54. Robbers, G. Religious Freedom in Germany. – *Brigham Young University Law Review* 2001(1).
55. Sava, L. A., Buşoiu, N-I. The Right to Honour, Reputation and Image of the Natural and Legal Person in Post-Communist Romania. – *RSP* 2015/47.
56. Sein, K. Kas Eesti õiguses tuleks lubada karistuslikke kahjuhüvitisi? – *Juridica* 2008/2.
57. Sepp, H. Kohtupraktikast moraalse kahju hüvitamisel. – *Juridica* 1998/7.
58. Sobchenko, A. El daño moral y las personas jurídicas a la luz de la experiencia española y rusa. – *Ars Iuris Salmanticensis* 2020/8.
59. Spielmann, D., Cariolou, L. The Right to Reputation under the European Convention on Human Rights. – *Élanges en l'honneur de Christos L. Rozakis*. Bruylant 2011.
60. Tammiste, H. Mittevavalisest kahjust Eesti kohtupraktikas. – *Juridica* 2004/2.
61. Tampuu, T., Lahe, J. „Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne.“ Märkusi võlaõigusseaduse 7. peatüki kommentaaride kohta. – *Juridica* 2007/5.
62. Teeveer, R. jt (toim). *Kohtute aastaraamat 2012*. Tartu: Riigikohus 2012.
63. Vansweevelt, T., Bubalo, L. Post-Mortal Protection of the Right to Reputation – A Comparative View. – *Journal of European Tort Law* 2019/10(1).
64. Varul, P. jt (koost). *Tsiviilõiguse üldosa. Õigusteaduse õpik*. Tallinn: Juura 2012.
65. Varul, P. jt (koost). *Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj*. Tallinn: Juura 2023.
66. Varul, P. jt (koost). *Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207)*. Komm vlj. Tallinn: Juura 2016.
67. Varul, P. jt (koost). *Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40. ptk – 10. osa (§-d 703-1067)*. Komm vlj. Tallinn: Juura 2020.
68. Von Bar, C., Clive, E., Schulte-Nölke, H. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. European law Publishers 2009. – Kättesaadav lingilt: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_P

[RIVATE LAW/EN EPL 20100107 Principles definitions and model rules of European private law - Draft Common Frame of Reference DCFR .pdf](#) (12.01.2025).

69. Vutt, M. Mittevõimalise kahju hüvitamine Eesti kohtutes: mida näitas kohtupraktika analüüs aastal 2007? – *Juridica* 2008/5.
70. Wilcox, V. *A Company's Right to Damages for Non-Pecuniary Loss*. Cambridge University Press 2016.
71. Winiger, B. jt (toim). *Digest of European Tort Law. Volume 2: Essential Cases on Damage*. De Gruyter 2011.
72. Wyszynska-Ślufińska, P. Compensation for moral harm cause to legal entity – does new Polish Supreme Court resolution of 2023 provide a Remedy for the Polish legal system? Some critical remarks in a comparative perspective. – *Insurance Review* 2024/1.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

73. Ametiühingute seadus. – RT I, 05.05.2022, 6.
74. Autoriõiguse seadus. – RT I, 14.03.2025, 22.
75. Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus. – RT I, 07.12.2018, 2.
76. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
77. Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamise seadus. – RT I 2003, 64, 429.
78. Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 202/3.
79. Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 14.03.2025, 15.
80. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.
81. Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 12.12.2024, 7.
82. Riigivastutuse seadus. – RT I, 11.03.2023, 86.
83. Süüteo menetluses tekitatud kahju hüvitamise seadus. – RT I, 11.03.2023, 12.
84. Tartu Ülikooli seadus. – RT I, 11.03.2023, 91.
85. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 31.12.2024, 41.
86. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 31.12.2024, 48.
87. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 1994, 53, 889.
88. Võlaõigusseadus. – RT I, 04.07.2024, 18.
89. 8. juuni 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteave ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. – ELT L 157/1.
90. 14. juuni 2017. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta. – ELT L 154.

91. 16. detsembri 2015. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/2436 kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta. – ELT L 336.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

Riigikohtu kohtupraktika

92. RKHKm 3-3-1-68-03.
93. RKHKo 3-3-1-2-06.
94. RKHKo 3-3-1-43-06.
95. RKHKo 3-3-1-65-16.
96. RKHKo 3-3-1-78-14.
97. RKHKo 3-14-52793.
98. RKHKo 3-19-1207.
99. RKHKo 3-20-1449.
100. RKHKo 3-22-157.
101. RKKKo 1-22-5835.
102. RKKKo 3-1-1-13-06.
103. RKKKo 3-1-1-25-03.
104. RKKKo 3-1-1-100-00.
105. RKKKo 3-1-1-116-12.
106. RKPJKo 3-4-1-6-01.
107. RKPJKo 3-4-1-9-10.
108. RKPJKo 5-19-38.
109. RKTkm 2-18-1221.
110. RKTko 2-14-56641.
111. RKTko 2-15-505.
112. RKTko 2-15-16007.
113. RKTko 2-16-9313.
114. RKTko 2-16-14655.
115. RKTko 2-18-15284.
116. RKTko 2-20-2032.
117. RKTko 2-20-5869.
118. RKTko 2-20-9824.
119. RKTko 2-20-12495.

120. RKTko 2-21-5449.
121. RKTko 3-2-1-4-06.
122. RKTko 3-2-1-18-13.
123. RKTko 3-2-1-35-97.
124. RKTko 3-2-1-37-17.
125. RKTko 3-2-1-51-05.
126. RKTko 3-2-1-73-04.
127. RKTko 3-2-1-75-08.
128. RKTko 3-2-1-80-13.
129. RKTko 3-2-1-100-13.
130. RKTko 3-2-1-104-09.
131. RKTko 3-2-1-123-97.
132. RKTko 3-2-1-128-16.
133. RKTko 3-2-1-138-15.
134. RKTko 3-2-1-142-16.
135. RKTko 3-2-1-144-15.
136. RKTko 3-2-1-152-09.
137. RKTko 3-2-1-153-16.
138. RKTko 3-2-1-159-09.
139. RKTko 3-2-1-159-14.
140. RKTko 3-2-1-161-05.
141. RKTko 3-2-1-181-15.
142. RKÜko 3-1-1-18-12.
143. RKÜko 3-1-3-13-03.
144. RKÜko 3-2-1-71-14.
145. RKÜko 3-3-1-28-11.
146. RKÜko 3-3-1-85-09.

Ringkonnakohtute praktika

147. TlnRnKm 2-21-17429.
148. TlnRnKm 2-23-2870.
149. TlnRnKm 3-19-1422.
150. TlnRnKo 2-15-2372.
151. TlnRnKo 2-17-19184.

152. TlnRnKo 2-18-10483.
153. TlnRnKo 2-20-7691.
154. TlnRnKo 2-20-17055.

Euroopa Kohtu praktika

155. EKo C-6/64, *Flaminio Costa vs. ENEL*, ECLI:EU:C:1964:66.
156. EKo C-34/12 P, *Idromacchine Srl, Alessandro Capuzzo, Roberto Capuzzo vs. Euroopa Komisjon*, ECLI:EU:C:2013:552.
157. EKo C-45/15 P, *Safa Nicu Sepahan Co vs. Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:C:2017:402.
158. EKo C-54/20 P, *Euroopa Komisjon vs. Missir Mamachi di Lusignano jt*, ECLI:EU:C:2022:349.
159. EKo C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma, Salumificio S. Rita SpA vs. Asda Stores Ltd, Hygrade Foods Ltd*, ECLI:EU:C:2003:296.
160. EKo C-129/19, *Presidenza del Consiglio dei Ministri vs. BV*, ECLI:EU:C:2020:566.
161. EKo C-150/17 P, *Kendrion NV vs. Euroopa Liit*, ECLI:EU:C:2018:1014.
162. EKo C-414/08 P, *Sviluppo Italia Basilicata SpA vs. Euroopa Komisjon*, ECLI:EU:C:2010:165.
163. EKo C-569/18, *Caseificio Cirigliana Srl jt vs. Ministero delle Politiche agricole, alimentari e forestali jt*, ECLI:EU:C:2019:873.
164. EKo C-573/17, *Daniel Adam Popławski*, ECLI:EU:C:2019:530.
165. EKo C-690/17, *ÖKO-Test Verlag GmbH vs. Dr. Rudolf Liebe Nachf. GmbH & Co.KG*, ECLI:EU:C:2019:317.
166. EÜKo T-88/09, *Idromacchine Srl, Alessandro Capuzzo, Roberto Capuzzo vs. Euroopa Komisjon*, ECLI:EU:T:2011:641.
167. EÜKo T-231/97, *New Europe Consulting Ltd ja Michael P. Brown vs. Komisjon*, ECLI:EU:T:1999:146.
168. EÜKo T-275/17, *Michela Curto vs. Euroopa Parlament*, ECLI:EU:T:2018:479.
169. EÜKo T-384/11, *Safa Nicu Sepahan Co vs. Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:T:2014:986.
170. EÜKo T-479/14, *Euroopa Liit vs. Kendrion*, ECLI:EU:T:2017.
171. EÜKo T-558/15, *Iran Insurance Company vs. Euroopa Liidu Nõukogu*, ECLI:EU:T:2018:945.

172. EÜKo T-559/15, *Post Bank Iran vs. Council of the European Union*,
ECLI:EU:T:2018:948.

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika

173. EIKo 2744/07, *Kharlamov vs. Venemaa*.
174. EIKo 6289/73, *Airey vs. Iirimaa*.
175. EIKo 11548/04, *Saarekallas OÜ vs. Eesti*.
176. EIKo 15449/09, *Margulev vs. Venemaa*.
177. EIKo 18139/91, *Tolstoy Miloslavsky vs. Suurbritannia*.
178. EIKo 20077/02, *Wohlmeyer Bau GmbH vs. Austria*.
179. EIKo 20869/92, *Dikme vs. Türgi*.
180. EIKo 21034/05, *Sandu jt vs. Moldova ja Venemaa*.
181. EIKo 22649/08, *OOO Regnum vs. Venemaa*.
182. EIKo 22947/13, *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete ja Index.hu Zrt vs. Ungari*.
183. EIKo 25735/94, *Elsholz vs. Saksamaa*.
184. EIKo 27209/03, *Kuliš ja Różycki vs. Poola*.
185. EIKo 31382/96, *Kurzac vs. Poola*.
186. EIKo 31457/96, *News Verlags GmbH & Co.KG vs. Austria*.
187. EIKo 32283/04, *Meltex Ltd ja Movsesyan vs. Armeenia*.
188. EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*.
189. EIKo 35382/97, *Comingersoll S.A. vs. Portugal*, kohtunik C. L. Rozakis arvamused, millega ühinesid kohtunikud N. Bratza, L. Caflisch ja N. Vajić.
190. EIKo 37971/97, *Société Colas Est jt vs. Prantsusmaa*.
191. EIKo 45701/99, *Metropolitan Church of Bessarabia jt vs. Moldova*.
192. EIKo 53594/99, *Alithia Publishing Company vs. Küpros*.
193. EIKo 53678/00, *Karhuvaara ja Italehti vs. Soome*.
194. EIKo 65187/10, *Anton Antonov Balakchiev jt vs. Bulgaaria*.
195. EIKo 65191/01, *Eko-Energie spol sro vs. Tšehhi*.
196. EIKo 68416/01, *Steel ja Morris vs. Suurbritannia*.
197. EIKo 76943/11, *Lupeni Greek Catholic Parish jt vs. Rumeenia*.

MUUD ALLIKAD

198. Council of Europe Portal. – Kättesaadav lingilt: <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/estonia> (15.01.2025).
199. Eesti Justiitsministeerium. Põhiseadus ja Põhiseaduse Assamblee: koguteos. Tallinn: Juura 1997.
200. Eesti Keele Instituut. Sõnaveeb. – Kättesaadav lingilt: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/moraal/1/est> (06.02.2025).
201. Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse 678 SE. – Kättesaadav lingilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9b6f21b8-db1c-436d-a045-326913d80d22/> (22.01.2025).
202. Euroopa Liit: Eesti. – Kättesaadav lingilt: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/estonia_et (20.01.2025).
203. European Parliamentary Research Service. Strategic lawsuit against public participation (SLAPPs) 2024. – Kättesaadav lingilt: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733668/EPRS_BRI\(2022\)733668_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733668/EPRS_BRI(2022)733668_EN.pdf) (03.04.2025).
204. Kantar Emor. Eesti inimesed peavad mainekamateks IT, tehnika ja tervise erialaseid. – Kättesaadav lingilt: <https://www.kantaremor.ee/pressiteated/eesti-inimesed-peavad-mainekamateks-it-tehnika-ja-tervise-erialasid/> (14.01.2025).
205. Karistusseadustik 119 SE. – Kättesaadav lingilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5c321fb1-dc00-3e2a-aef2-a88bef6d0f5c/Karistusseadustik/> (22.01.2025).
206. Ringhäälinguseaduse, kriminaalmenetluse seadustiku, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja võlaõigusseaduse muutmise seadus 656 SE. – Kättesaadav lingilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/a4680939-75ea-a4b8-d3a3-4253c405ebac/ringhaalinguseaduse-kriminaalmenetluse-seadustiku-tsviilkohtumenetluse-seadustiku-ja-volaogusseaduse-muutmise-seadus/> (14.01.2025).
207. Süüteo menetluses tekitatud kahju hüvitamise seadus 635 SE. – Kättesaadav lingilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f4eb3b6d-fc0b-4cc7-9452-98dc0db0e448/suuteomenetluses-tekitatud-kahju-huvitamise-seadus/> (15.03.2025).
208. Tartu Ülikool. Tartu Ülikool püsib ülikoolide pingereas 400 parima seas. – Kättesaadav lingilt: <https://ut.ee/et/sisu/tartu-ulikool-pusib-maailma-ulikoolide-pingereas-400-parima-seas> (14.01.2025).